

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Diplomová práce

2019

Bc. Kateřina Fričová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bc. Kateřina Fričová

**Britská reakce na události arabského jara
v kontextu vztahů Spojeného království
se státy v Perském zálivu**

Diplomová práce

Praha 2019

Autor práce: **Bc. Kateřina Fričová**

Vedoucí práce: **Mgr. Jan Váška, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2019

Bibliografický záznam

FRIČOVÁ, Kateřina. *Britská reakce na události arabského jara v kontextu vztahů Spojeného království se státy v Perském zálivu*. Praha, 2019. 78 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce pod názvem *Britská reakce na události arabského jara v kontextu vztahů Spojeného království se státy v Perském zálivu* se zabývá dopadem, který měly události revolučního roku 2011, známé jako arabské jaro, na bilaterální spolupráci Spojeného království s Bahrajnem, Katar, Spojenými arabskými emiráty a Ománem. Text za pomoci kvalitativní obsahové analýzy rozebírá, jak dění v Perském zálivu ve svých oficiálních prohlášeních reflektovali přední britští představitelé a členové koaliční vlády Davida Camerona. Ti totiž ve svém koaličním programu slibovali liberálně-konzervativní přístup k zahraniční politice, ale zároveň proklamovali snahy prohloubit vlastní vztahy se státy v Perském zálivu. Práce se tedy snaží zodpovědět, zda zřejmé dilema v podobě arabského jara vedlo Spojené království k přehodnocení tradičně vřelého přístupu ke státům v Perském zálivu a které oblasti spolupráce byly touto možnou změnou zasaženy nejvíce. Text se nejdříve soustředí na podobu britských bilaterálních vztahů se státy v Perském zálivu od počátku 70. let 20. století do roku 2010 a následně je věnován prostor také zahraničně-politickému směřování Spojeného království pod vládou Davida Camerona. Ve své finální části se pak práce zabývá reakcemi britských vládních představitelů na dění z roku 2011 a také sférami spolupráce, na něž mělo arabské jaro ve státech Perského zálivu nejzřejmější dopad.

Klíčová slova

Spojené království, Perský záliv, Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty, Omán, David Cameron, koaliční vláda, arabské jaro

Abstract

The diploma thesis named *British reaction to the Arab Spring events in the context of United Kingdom's relations with Persian Gulf countries* is concerned with an impact of the revolutionary events of 2011, known as the Arab Spring, on bilateral cooperation between United Kingdom on one side and Bahrain, Qatar, United Arab Emirates and Oman on the other. While using quantitative analysis approach, it depicts how the Persian Gulf developments were reflected by prominent British representatives and members of the Cameron coalition government. Since the government promised to approach foreign policy matters through a liberal-conservative lens and also planned to further deepen its relations with Persian Gulf countries, the Arab Spring events can be interpreted as a clear dilemma for British policymakers. This thesis aims to answer whether such dilemma forced the government officials to re-asses the traditionally warm attitudes towards Persian Gulf and additionally, it demonstrates which spheres of their cooperation were threatened the most. Firstly, the bilateral relations between United Kingdom and Persian Gulf countries between 1971 and 2010 are described. Then, the focus moves towards the Cameron coalition government and its foreign-policy aims. In its final part, the thesis focuses on British reaction to the Arab Spring events in Persian Gulf countries and the areas of cooperation that were influenced by it.

Keywords

United Kingdom, Persian Gulf, Bahrain, Qatar, United Arab Emirates, Oman, David Cameron, coalition government, Arab Spring

Rozsah práce: 138 806 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 10. května 2019

Bc. Kateřina Fričová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce, Mgr. Janu Váškovi, Ph.D. za všechny jeho cenné rady a komentáře k průběžným verzím textu.

Institut mezinárodních studií
Závěrečné teze magisterské práce NMTS

Jméno:

Kateřina Fričová

E-mail:

fricova.katerina95@gmail.com

Specializace (uved'te zkratkou):

ZES

Semestr a školní rok zahájení práce:

LS 2017/2018

Semestr a školní rok ukončení práce:

LS 2018/2019

Vedoucí diplomového semináře:

PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Název práce:

Britská reakce na události arabského jara v kontextu vztahů Spojeného království se státy v Perském zálivu

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Tzv. arabské jaro zasáhlo během prvních měsíců roku 2011 řadu států v severní Africe a na Blízkém či Středním východě. Nespokojenosti vlastního obyvatelstva se do značné míry nevyhnuly ani státy v Perském zálivu a jejich vládnoucí vrstvy si v souvislosti s problematikou porušování lidských práv za zásahy proti demonstrujícím vysloužily značnou kritiku. Pro vládu Spojeného království, které se od odchodu z oblasti, k němuž došlo na přelomu 60. a 70. let 20. století, stále řadilo mezi klíčové partnery místních, tak události arabského jara představovaly patrné dilema. Koaliční vláda Davida Camerona totiž ve svém zahraničně-politickém programu neslibovala pouze prohlubování vztahů s Perským zálivem, ale také boj za dodržování lidských práv a rozšiřování demokracie. Práce tedy s pomocí oficiálních vyjádření předních britských představitelů zkoumá, zda arabské jaro Británii vedlo k revizi tradičně vřelého přístupu k zemím v Perském zálivu.

Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Původně zadaný projekt označoval za cíl práce zjištění, zda měly obavy o narušení vzájemné spolupráce se státy v Perském zálivu vliv na formulaci různorodých prohlášení britských představitelů a způsobily tak, že Spojené království nedokázalo reagovat konzistentně. V souvislosti s rozhodnutím využít k práci interpretivistický přístup ke zkoumání britské zahraniční politiky byl však cíl přeformulován a diplomová práce má vyhodnotit, zda výrazné zahraničně-politické dilema ve formě arabského jara vedlo britské představitele k revizi a případnému pozměnění tradičně vřelého přístupu k protějškům ve státech v Perském zálivu. Zároveň byly přidány další výzkumné otázky a práce se tak snaží zodpovědět i to, v čem taková změna tkvěla a které z klíčových oblastí spolupráce zasáhla.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

- Úvod
- Teoreticko-metodologická koncepce
- Vztahy Spojeného království se státy v Perském zálivu od 70. let 20. století do roku 2010
- Politika vlády Davida Camerona vůči Perskému zálivu v letech 2010 a 2011
- Reakce Spojeného království na události arabského jara v Perském zálivu
- Závěr

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):

Na základě práce s primárními a sekundárními zdroji byly nejdříve identifikovány klíčové oblasti novodobé kooperace mezi Spojeným královstvím na straně jedné a Bahrajnem, Katarem, Spojenými

arabskými emiráty a Ománem na straně druhé, tedy obrana, obchod, nerostné zdroje a úzké osobní kontakty. Následná analýza různorodých prohlášení představitelů britské vlády a jednotlivých ministerstev ukázala, že události arabského jara v Perském zálivu sice pro Brity představovaly značné dilema, v případě Kataru, SAE a Ománu však žádnou ze sfér spolupráce významně neovlivnily. O něco komplikovanějším případem je Bahrajn, u něž se arabské jaro alespoň dočasně podepsalo jak na obranném a obchodním, tak na osobním aspektu vzájemných vztahů. V momentě, kdy se situace v Bahrajnu začala normalizovat, však byla spolupráce opětovně obnovena v tradiční formě.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Primární zdroje

- „The Conservative Manifesto 2010: Invitation to Join the Government of Britain“. <https://conservativehome.blogs.com/files/conservative-manifesto-2010.pdf> (staženo 31.3.2019).
- „The national security strategy – a strong Britain in an age of uncertainty“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/publications/the-national-security-strategy-a-strong-britain-in-an-age-of-uncertainty> (staženo 19.4.2019).
- Cameron, David. „A new approach to foreign affairs – liberal conservatism“. Proslov přednesený v rámci každoroční konference British American Project (11.9.2006).
- HM Government. „The Coalition: Our programme for government“. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/78977/coalition_programme_for_government.pdf (staženo 6.4.2019).

Sekundární literatura

- Bevir, Mark, Oliver Daddow a Ian Hall. „Introduction: Interpreting British Foreign Policy“. *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 163-174.
- Bevir, Mark a R.A.W. Rhodes. *Interpreting British Governance*. Londýn: Routledge, 2003.
- Leech, Philip a Jamie Gaskarth. „British Foreign Policy and the Arab Spring“. *Diplomacy and Statecraft* 26, č. 1 (2015): 139-160.
- Maguire, Sam and Rhiannon Vickers. *Constructing Britain's response to the Arab uprisings: A comparison of Bahrain and Libya*. Aberystwyth: British International Studies Association, 2013.
- Mendel, Miloš. *Arabské jaro: Historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Nakladatelství Academia, 2015.
- Onley, James. „Britain and the Gulf Shaikhdoms, 1820–1971: The Politics of Protection“. *Center for International and Regional Studies Occasional Paper*, č. 4 (2009): 1-44.
- Rozental, Andrés a Alicia Buenrostro. „Bilateral Diplomacy“. In *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, eds. Andrew F. Cooper, Jorge Heine a Ramesh Thakur. Oxford: Oxford University Press, 2013.
- Seldon, Anthony a Peter Snowdon. *Cameron at 10: The Verdict* (Londýn: William Collins, 2016).

Etika výzkumu:

-

Jazyk práce:

český

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Vedoucí specializace		
Garant oboru		

Obsah

ÚVOD	2
STATE OF THE ART	5
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ KONCEPCE	12
1.1 <i>Interpretivismus</i>	12
1.1.1 <i>Interpretace zahraniční politiky</i>	15
1.1.2 <i>Tradice v britské zahraniční politice</i>	16
1.2 <i>Bilaterální forma spolupráce</i>	18
1.3 <i>Aplikace přístupu na zkoumané téma a kritéria výzkumu</i>	19
1.4 <i>Metodologie</i>	21
2. VZTAHY SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ SE STÁTY V PERSKÉM ZÁLIVU OD 70. LET 20. STOLETÍ DO ROKU 2010	24
2.1 <i>Britská přítomnost v Perském zálivu</i>	24
2.2 <i>Spojené království a Bahrajn</i>	25
2.3 <i>Spojené království a Katar</i>	28
2.4 <i>Spojené království a Spojené arabské emiráty</i>	30
2.5 <i>Spojené království a Sultanát Omán</i>	34
2.6 <i>Shrnutí</i>	37
3. POLITIKA VLÁDY DAVIDA CAMERONA VŮČI PERSKÉMU ZÁLIVU V LETECH 2010 A 2011	38
3.1 <i>Všeobecné volby v roce 2010 a vznik koaliční vlády</i>	38
3.2 <i>Přístup koaliční vlády k zahraniční politice</i>	40
3.3 <i>Politika vlády Davida Camerona vůči Perskému zálivu</i>	42
3.4 <i>Shrnutí</i>	45
4. REAKCE SPOJENÉHO KRÁLOVSTVÍ NA UDÁLOSTI ARABSKÉHO JARA V PERSKÉM ZÁLIVU	46
4.1 <i>Arabské jaro v Perském zálivu</i>	46
4.2 <i>Reakce britské vlády a ministerstev na dění v Perském zálivu</i>	49
4.2.1 <i>Bahrajn</i>	49
4.2.2 <i>Katar</i>	54
4.2.3 <i>Spojené arabské emiráty</i>	55
4.2.4 <i>Sultanát Omán</i>	57
4.3 <i>Shrnutí</i>	59
ZÁVĚR	61
SUMMARY	65
POUŽITÁ LITERATURA	67
<i>Primární zdroje</i>	67
<i>Sekundární literatura</i>	73

Úvod

Arabské jaro, jak je zemích Západu označována revoluční vlna z let 2010 a 2011, svou rychlostí a intenzitou překvapilo mnohé politiky, bezpečnostní analytiky a akademiky.¹ Nepokoje, které zasáhly řadu států v severní části Afriky a také na Blízkém a Středním východě, bývají spojovány s vyjádřením nespokojenosti se stávajícím pořádkem a voláním po změně režimu, který na sebe do budoucna měl vzít demokratičtější podobu. A ve státech, jako je Tunisko, Egypt či Libye, k výrazné transformaci spojené s výměnou v čele státu skutečně došlo. O něco rozdílnější případ představuje oblast Perského zálivu, která se svým nerostným bohatstvím dlouhodobě patří mezi klíčové spojence Západu a jejíž ohrožení by pro něj tak mohlo mít nedozírné následky. Jedním ze států, které se zeměmi v Perském zálivu pojí dlouhodobá spolupráce, je Spojené království. Britové totiž oblasti, která byla klíčovou spojnicí mezi jejich domovinou a Indií, v minulosti zajišťovali ochranu. Jejich plánovaných odchod, o němž bylo rozhodnuto na konci 60. let 20. století, sice u místních vládnoucích rodin zpočátku budil velké obavy o vlastní budoucnost, nakonec se ale jednalo o moment, kdy se obě strany staly rovnocennými partnery. Spolupráce v oblasti obrany, obchodu či nerostných zdrojů pak měla být podle plánů koaliční vlády Davida Camerona, která se zformovala v květnu 2010, ještě o něco prohloubena. A právě do snah o nastolení užší kooperace zasáhly události arabského jara, na něž vládnoucí vrstvy v Perském zálivu reagovaly represemi. S nimi spojené porušování lidských práv představovalo pro Cameronovu koaliční vládu, která svůj zahraničně-politický program stavěla na premise liberálního konzervatismu, nápadné dilema. A právě tím, jak se britští představitelé během revolučního roku 2011 k událostem arabského jara v Perském zálivu stavěli v rámci svých oficiálních vyjádření, se zbývá diplomová práce nazvaná *Britská reakce na události arabského jara v kontextu vztahů Spojeného království se státy v Perském zálivu*.

V souvislosti s událostmi arabského jara v zemích Perského zálivu si práce klade za cíl vyhodnotit, zda toto výrazné zahraničně-politické dilema, úzce spojené s násilnými střety mezi demonstranty a místními bezpečnostními složkami, stejně jako s problematikou porušování lidských práv, vedlo členy britské vlády a zástupce klíčových ministerstev k jakékoliv formě revize či dokonce případné změně tradičně vřelého

¹ Sam Maguire a Rhiannon Vickers, „Constructing Britain’s response to the Arab uprisings: A comparison of Bahrain and Libya“ (příspěvek přednesený v rámci BISA Conference, Birmingham, Spojené království, 21. června 2013), 2.

přístupu k vlastním protějškům v Bahrajnu, Kataru, Spojených arabských emirátech a Sultanátu Omán. Práce se navíc snaží zodpovědět, v čem přesně taková revize tkvěla a na které z klíčových oblastí spolupráce, mezi něž se v případě britských vztahů se státy v Perském zálivu řadí především obrana a bezpečnost, obchod, nerostné zdroje a úzké osobní vazby mezi jednotlivými představiteli, se podepsala nejvýrazněji.

Mezi státy Perského zálivu bývá někdy řazena celá šestice zemí, které jsou aktuálně členy Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu, tedy Bahrajn, Katar, Kuvajt, Saudská Arábie, Spojené arabské emiráty a Omán. Vztahy Spojeného království s Kuvajtem a Saudskou Arábií však v rámci práce analyzovány nejsou, což zapříčinila především jejich dlouhodobá odlišnost od spolupráce Británie se čtyřmi rozebíranými státy. Kuvajt sice zůstal pod britskou ochranou až do roku 1971, na rozdíl od zkoumaných zemí však nezávislost získal už od dekádu dříve a o svých záležitostech tak mohl rozhodovat samostatně. Fakt, že se Kuvajt již v polovině minulého století stal největším investorem na britském území, což mu umožnilo především příjmy z vyvážené ropy, pak jistě dodal britsko-kuvajtskému vztahu rozdílnou dynamiku.² Saudská Arábie, jejíž mocenská pozice byla díky ropným ziskům tak silná, že měla v 70. letech 20. století společně s Íránem nahradit Británii na pozici garanta bezpečnosti vládnoucích rodin z Perského zálivu³, pak též představuje výrazně odlišný případ. Právě z toho důvodu je v práci věnován prostor Bahrajnu, Kataru, Spojeným arabským emirátům a Ománu. Výchozí pozice těchto čtyř států totiž byla na počátku nové éry vztahů se Spojeným královstvím, zahájené v 70. letech 20. století, velmi podobná.

Vzhledem k tomu, že diplomová práce zkoumá problematiku arabského jara v kontextu bilaterálních vztahů Spojeného království s jednotlivými státy v Perském zálivu, časově je ohraničena přelomem 60. a 70. let 20. století a posledními měsíci roku 2011. Přelom 60. a 70. let, kdy labouristická vláda Harolda Wilsona rozhodla o stažení britských vojenských jednotek z oblasti na východ od Suezského průplavu⁴, je totiž považován za počátek nové éry vzájemné spolupráce mezi Spojeným královstvím na straně jedné a Bahrajnem, Katar, Spojenými arabskými emiráty a Sultanátem Omán na straně druhé. Státy, které do té doby byly na britské vojenské přítomnosti v oblasti zcela

² James Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms, 1820–1971: The Politics of Protection“, *Center for International and Regional Studies Occasional Paper*, č. 4 (2009): 14, 20.

³ Saif Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“ (dizertační práce, Durham University, 1992), 305.

závislé, se díky odchodu vojsk Spojeného království osamostatnily a postupně se proměnily v jeho nepostradatelné partnery. Za konečné ohraničení práce byl pak zvolen závěr roku 2011. Přestože měly události arabského jara v každém ze států Perského zálivu rozdílnou dobu trvání, právě poslední měsíce revolučního roku představují moment, kdy se situace v celé čtveřici zemí stabilizovala do takové míry, aby bylo umožněno další pokračování jejich dlouholeté spolupráce se Spojeným královstvím.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly. V první z nich je čtenář seznámen s konceptem interpretivismu, z něhož text vychází, opomenuta však není ani otázka bilaterální spolupráce a podoby vztahů mezi dvěma státy v novém tisíciletí. Úvodní kapitola rozebírá též metodologické ukotvení práce, která je jednopřípadovou studií a opírá se o obsahovou anýzu oficiálních prohlášení britské vlády. Následující tři části textu pak přímo odrážejí nejdůležitější pojmy, s nimiž interpretivisté pracují, tedy tradice, situovaný aktér a dilema. Druhá kapitola se tak věnuje tradičním vztahům Spojeného království s Bahrajnem, Katarem, Spojenými arabskými emiráty a Sultanátem Omán od počátku 70. století do roku 2010. Uvedena je krátkým ohlédnutím za původem rozhodnutí Spojeného království o stažení vojenských jednotek z oblasti na východ od Suezského průplavu, které stálo u zrodu nové éry vzájemné kooperace, a v případě všech čtyř států jsou následně rozebrány nejdůležitější aspekty spolupráce, konkrétně obrana a bezpečnost, obchod, energetická problematika a také osobní vazby mezi oběma stranami. Ve třetí kapitole je představen koncept zahraniční politiky nově vzniklé koaliční vlády Davida Camerona, který do značné míry vycházel z původního liberálně-konzervativního přístupu Konzervativní strany. Následně je demonstrováno, jak Cameronova vláda, tedy situovaný aktér, zahraničně-politickou část svého koaličního programu implementovala v souvislosti s tradičními britskými vztahy se státy v Perském zálivu. Čtvrtá a poslední kapitola nejdříve krátce přibližuje dilema arabského jara a poté na základě oficiálních prohlášení analyzuje, jak se k dění ve státech Perského zálivu stavěla britská vláda a představitelé klíčových ministerstev. Důraz je opětovně kladen na čtyři klíčové aspekty spolupráce, tedy obranu, obchod, otázku energií a osobní vazby, a také na vliv, který arabské jaro na vztahy Spojeného království se státy v Perském zálivu mělo. Práce je následně zakončena závěrečným shrnutím, v němž autorka sumarizuje hlavní poznatky a doložená zjištění.

⁴ Helene von Bismarck, *British Policy in the Persian Gulf, 1961–1968: Conceptions of Informal Empire* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013), 1.

Diplomová práce vychází jak z primárních, tak ze sekundárních zdrojů, přičemž v obou případech se až na výjimky jedná o zdroje v anglickém jazyce. Jako základ práce slouží především oficiální vyjádření a dokumenty pocházející od předních britských představitelů včetně členů Cameronovy koaliční vlády či jednotlivých ministerstev. Většina použitých dokumentů je dostupná na webových stránkách britské vlády GOV.UK, využity ale byly i přepisy parlamentních debat, jichž se zástupci exekutivy účastnili. Ty je možné dohledat na webových stránkách Parliament.uk, které sdružují informace jak z Dolní sněmovny, tak ze Sněmovny lordů. Při zkoumání podoby britské spolupráce se státy v Perském zálivu byla využita také rozsáhlá databáze britského Národního archivu, která je dostupná online a umožňuje zájemcům dohledat starší záznamy, jež byly ze stránek GOV.UK v minulosti přesunuty, či webové stránky ministerstev zahraničních věcí jednotlivých států v Perském zálivu. Klíčové sekundární zdroje, které posloužily k práci, jsou pak rozebrány v následující podkapitole.

State of the art

Spolupráce Spojeného království se Bahrajnem, Katarom, Spojenými arabskými emiráty a Sultanátem Omán patří v literatuře k často rozebíraným tématům – jak obecně, tak jednotlivě. Současná podoba kooperace má svůj původ na přelomu 60. a 70. let 20. století, kdy došlo k odchodu britských vojenských jednotek z oblasti Perského zálivu, který byl součástí širšího plánu na stažení všech britských vojáků z oblasti na východ od Suez. Textů, jenž se danou problematikou zabývají, existuje nespočet. Mezi ty nejnovější ale patří kniha *Britain's Withdrawal from East of Suez: The Politics of Retrenchment* od Jeffreyho Pickeringa, zkoumající ekonomické problémy, které britské rozhodnutí o odchodu urychlily, rozdílné přístupy vlád Harolda Wilsona a Edwarda Heatha či nesouhlas Spojených států amerických.⁵ Pro potřeby diplomové práce je ale mnohem důležitější myšlenka, kterou ve svém článku o plánování stažení z Perského zálivu v kontextu tzv. zvláštního vztahu mezi Británií a Spojenými státy prezentuje Gregory Gause. Podle něj k rozhodnutí o britském odchodu došlo bez jakékoliv konzultace s regionálními vládci, kteří byli na základě obav o bezpečnost svých států

⁵ Jeffrey Pickering, *Britain's Withdrawal from East of Suez: The Politics of Retrenchment* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1998).

proti. Gause dokonce zmiňuje nabídku šejka Zajda bin Sultána z Abú Zabí, že vládcí v regionu budou pokračující britskou vojenskou přítomnost financovat ze svých zdrojů.⁶

Kromě nesouhlasu ze strany místních se Gause zabývá také tím, jakým způsobem byly nastaveny bilaterální vztahy mezi Brity a nově nezávislými entitami v Perském zálivu. Všem státům byly nabídnuty dohody o přátelství, jejichž cílem bylo nahradit dosavadní smluvní systém, kterému v prosinci 1971 vypršela platnost. Přestože zmíněné dohody nezmiňovaly žádné vojenské závazky, britská vláda se podle Gause pokusila vyjít místním vládcům vstříc a přišla s nabídkou, že umožní malé části armády v Perském zálivu zůstat a trénovat příslušníky místních vojenských složek.⁷ Ash Rossiter, který ve své dizertační práci řeší britský vliv na rozvoj profesionálních vojenských jednotek v Zálivu, taktéž zmiňuje fakt, že stažení reálně neznamenal odchod všech britských důstojníků z oblasti. Jeho přístup k dané problematice se však od toho Gauseova liší – podle Rossitera se britská vláda neobávala o bezpečnost oblasti, ale spíše chtěla zaručit pokračující závislost místních vládců na britské vojenské pomoci.⁸ Také James Onley v závěru svého textu o britském působení v Perském zálivu prohlašuje, že odchod Britů neznamenal úplné zpretrhání vazeb. To demonstruje nejen na faktu, že Británie nadále „zapůjčuje“ svoje důstojníky místním armádám, ale také na tom, že velká část domácích důstojníků získala vzdělání na britské půdě. Mezi tyto armádní představitele započítává i vládce Ománu, Dubaje, Kataru a Bahrajnu a jejich působení na britských vojenských akademiích. Současný vliv Spojeného království v oblasti podle Onleyho nelze chápat jako pokračování koloniální éry, ale jako nekončící závislost na vnějším ochránci, která je však vyvažována úzkou spoluprací s dalšími státy Západu.⁹

Pokud jde o vztahy Spojeného království s jednotlivými státy Perského zálivu, spolupráce Británie a Spojených arabských emirátů patří mezi nejzpracovávanější. Je to především z toho důvodu, že Britové ve snaze zaručit regionu co největší stabilitu stáli v čele jednání o vytvoření federace devíti malých států v Perském zálivu. Přestože zástupci Bahrajnu a Kataru od jednacího stolu nakonec odešli a raději zvolili nezávislost, Simon C. Smith považuje vytvoření SAE za úspěch. Britové se podle něj poučili z chyb v Jižní Arábii a podařilo se jim vytvořit fungující stát, kterému se navíc

⁶ Gregory Gause, „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“, *Review of International Studies*, č. 11 (1985): 253, <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).

⁷ *Ibid.*, 255.

⁸ Ash Rossiter, „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States, 1921-71: Local Forces and Informal Empire“ (dizertační práce, University of Exeter, 2014), 290.

postupně začalo dařit na mezinárodní scéně. Podle Smitha ovšem úspěch SAE nelze přisuzovat pouze Britům, protože kdyby vytvoření federace nemělo podporu místních, nikdy by k němu nedošlo.¹⁰ Podobný názor ve své dizertační práci prezentuje Kristi Barnwell. Dle jejího názoru byla řada britských úředníků, která se podílela na jednání s představiteli států v Perském zálivu, následně velmi překvapena z toho, že Spojené arabské emiráty vůbec vznikly a že s houževnatostí sobě vlastní fungují i nadále.¹¹

Text Athola Yatese se věnuje roli cizinců v rámci armády Spojených arabských emirátů v období vlády šejka Zajda bin Sultána a částečně také v éře, kdy jej na postu prezidenta nahradil Chalífa bin Zajd. Yates prezentuje svým čtenářům myšlenku, že Zajd bin Sultán se na základě obav ze Saudské Arábie a její možné expanzivní politiky pokoušel postavit co nejsilnější armádu, kterou tvořili jak místní, tak přistěhovalci ze Západu. Když však zjistil, že ze strany mocnějšího souseda nebezpečí nehrozí, vyhlásil program tzv. arabizace vojenských složek. Počet britských důstojníků v rámci vojsk SAE byl tak od poloviny 70. let zanedbatelný. Změna nastala s první válkou v Perském zálivu, která Emiráty upozornila na neefektivnost vlastní armády. O pomoc byla požádána právě Británie, která od 90. let opět pracuje na bázi převelení vlastních důstojníků do emirátského vojska.¹² Zajímavý je také článek Saula Kellyho a Garetha Stansfielda pro *International Affairs*. Autoři se totiž zabývají snahami koaliční vlády Davida Camerona ještě prohloubit obrannou spolupráci mezi oběma státy. Cameronovy pokusy o hlubší kooperaci se totiž podle autorů odvolávaly na úzké vztahy mezi královskými rodinami v obou zemích, jenž vychází ze společné historie a které pojí „odhodlání spolupracovat na základě společných hodnot a sdílených zájmů ve prospěch budoucích generací“¹³. I v současnosti je tak jasně viditelná osobní úroveň britsko-emirátských vztahů.

Vztah Spojeného království s Bahrajnem v minulosti naopak příliš často rozebírán nebyl, jelikož je Bahrajn dlouhodobě spojován spíše se Spojenými státy či Saudskou Arábií. To ale neznamená, že kontakty mezi britskými a bahrajnskými představiteli po roce 1971 utichly. Právě naopak, Philip Leech a Jamie Gaskarth popisují extenzivní

⁹ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 25-26.

¹⁰ Simon C. Smith, „Failure and success in state formation: British policy towards the Federation of South Arabia and the United Arab Emirates“, *Middle Eastern Studies* 53, č. 1 (2017): 92-93.

¹¹ Kristi Barnwell, „From Trucial States to Nation State: Decolonization and the Formation of the United Arab Emirates, 1952-1971“ (dizertační práce, University of Texas v Austinu, 2011), 182.

¹² Athol Yates, „Western Expatriates in the UAE Armed Forces, 1964–2015“, *Journal of Arabian Studies* 6, č. 2 (prosinec 2016): 182-200.

zpravodajské a bezpečnostní propojení obou států. Tuto myšlenku mimo jiné podporuje také fakt, že velké množství bahrajnských důstojníků studovalo na Sandhurstu či jiných elitních školách v Británii.¹⁴ Také bilaterálnímu vztahu Spojeného království s Katarom nepochybně napomáhá, že v zemi je nyní u moci již druhá generace vládnoucí rodiny al Sání, která získala vzdělání na britské půdě, konkrétněji na Královské akademii Sandhurst. Katar se v mnohém podobá zmíněnému Bahrajnu, jelikož si též zvolil cestu nezávislosti a navázal úzkou spolupráci se Saudskou Arábií nebo Spojenými státy americkými. David B. Roberts ve svém článku o katarské zahraniční politice však zmiňuje také důležitost kooperace s Británií. Z odhadů, podle nichž Britové v roce 2011 nakoupili zhruba polovinu veškerého spotřebovaného zemního plynu na katarském území, by se mohlo jevit, že katarsko-britský vztah má ve 21. století především ekonomické a energetické základy. Opak je ale pravdou, podle Robertse se kooperace stále točí okolo bezpečnosti. Fakt, že Británie získává z Kataru energie, jasně značí, že katarská stabilita je pro Brity klíčová. Pokud by totiž byla jakýmkoliv způsobem ohrožena bezpečnost katarských nerostných zdrojů, bude ohrožena sama Británie.¹⁵

V souvislosti s bilaterálním vztahem Británie a Ománu je asi nejčastěji zmiňována osobní úroveň navázané spolupráce. Příčiny takového zájmu lze najít v událostech z přelomu 60. a 70. let 20. století, kdy v jihománské provincii Dafár několik let zuřilo povstání, které se tehdejšímu vládci Saídovi bin Tajmúrovi nedařilo potlačit. Jelikož se blížilo plánované stažení z Perského zálivu, Britové si nemohli takové narušení místní bezpečnosti dovolit. Právě z tohoto důvodu podle Abdela Razzaqa Takritiho přistoupili k plánování státního převratu, během nějž měl být do čela země dosazen Saídův syn Kábús, který o několik let dříve dokončil svá studia na Královské vojenské akademii Sandhurst.¹⁶ Stejnou myšlenku prezentuje také Marc DeVore. Ten navíc zdůrazňuje téměř klíčovou roli Kábúsova přátelství s Timothyem Landonem, s nímž se ománský princ seznámil právě během studií na Sandhurstu a který v Ománu působil jako převelený důstojník. Landon byl podle DeVorea tím, komu se podařilo přesvědčit Brity,

¹³ Saul Kelly a Gareth Stansfield, „Britain, the United Arab Emirates and the defence of the Gulf revisited“, *International Affairs* 89, č. 5 (2013): 1203-1219.

¹⁴ Philip Leech a Jamie Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, *Diplomacy and Statecraft* 26, č. 1 (2015): 145-146.

¹⁵ David B. Roberts, „Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives“, *Mediterranean Politics* 17, č. 2 (červenec 2012): 237, <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13629395.2012.695123?needAccess=true>.

¹⁶ Abdel Razzaq Takriti, „The 1970 Coup in Oman Reconsidered“, *Journal of Arabian Studies* 3, č. 2 (prosinec 2013): 155-173.

že Kábús je ideálním kandidátem k nahrazení svého otce. Jeho hlavní argumenty zahrnovaly princovo studium v Británii či krátké působení v rámci britské armády, ale také fakt, že údajně celoživotně vyznává progresivní a prozápadní myšlenky.¹⁷ Důležitost studia v Británii pro Kábúsův další život podporuje také fakt, že sultánově pobytu na Královské vojenské akademii Sandhurst je věnován značný prostor v jeho oficiální biografii, kterou s pomocí předních ománských představitelů sepsal ruský politolog působící v Kanadě Sergej Plekanov. Kromě popisu každodenního života ománského prince na zahraniční škole autor zmiňuje, že Kábúsovo studium na Sandhurstu není ojedinělým fenoménem, jelikož vládci zemí v Perském zálivu akademii dlouhodobě obdivují a neváhají na ni posílat svoje potomky.¹⁸

Arabské jaro, na rozdíl od britských vztahů se státy v Perském zálivu, patří k tématům, která jsou zpracována také v českém jazyce. Pod názvem *Arabské jaro: Historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě* vyšel v roce 2015 text Miloše Mendela, který řeší nejen události z přelomu let 2010 a 2011, ale také jejich historický kontext a původ. Mendel věnuje zemím v Perském zálivu celou jednu kapitolu, v níž rozebírá především intenzitu nepokojů v jednotlivých státech. Nejklidnější počátek roku 2011 měl podle Mendela Katar, jelikož tam modernizační reformy postupně probíhají už konce 90. let, ale také Spojené arabské emiráty, které se musely vypořádat pouze s voláním zahraničních dělníků po zlepšení sociálních podmínek. Naopak v Ománu a v Bahrajnu byla nespokojenost obyvatelstva rozsáhlejší, což vedlo k mnohem razantnější reakci ze strany vlád. Zatímco v Ománu došlo k rychlému potlačení nepokojů a postupnému pozatýkání odpůrců režimu, masové protesty v Bahrajnu měly na svědomí stovky životů a nespočet uvězněných. Právě událostem v Bahrajnu, považovaným za nejvážnější v oblasti Perského zálivu, se Mendel ve své knize věnuje nejdetailněji. Kromě toho ale také nezapomíná zmínit britský vliv na dané území.¹⁹

André Bank, Thomas Richter a Anna Sunik ve svém článku pro *Journal of Arabian Studies* též věnují prostor tomu, jak arabské jaro probíhalo v Perském zálivu, soustředí se ale především na Omán a na Katar. S Mendelem se shodují v tom, že katarské

¹⁷ Marc DeVore, „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, *Cold War History iFirst* (únor 2011): 10, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14682745.2010.498823> (staženo 9.12.2016).

¹⁸ Sergej Plekanov, *Sultan Qaboos bin Said: A Reformer on the Throne* (Londýn: Trident Press, 2004), 79-82.

¹⁹ Miloš Mendel, *Arabské jaro: Historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě* (Praha: Academia, 2015), 266-280.

královské rodině se podařilo udržet situaci v zemi v klidu, zatímco sultán Kábús měl v Ománu problémy a jeho role v čele země byla zpochybněna poprvé od nástupu na trůn v 70. letech 20. století. V obou případech autoři extenzivně rozebírají také značnou podporu obou zemí ze strany Západu, hlavně v případě Spojeného království.²⁰ Rozdílné odpovědi zemí Západu na události arabského jara v jednotlivých státech jsou hlavním tématem článku Daniela Bymana. Přestože se text nesoustředí pouze na reakci Spojeného království na situaci v Perském zálivu, ale kombinuje ji s postojem Spojených států amerických a několika dalších britských spojenců, autor svým čtenářům jistě nabízí zajímavý vhled do celé problematiky. V případě událostí v Bahrajnu si Byman všímá toho, že Spojené sáty se nebály tvrdší reakce a bahrajnskou královskou rodinu za tvrdý zásah proti protestujícím a vlnu násilí veřejně odsoudily. Žádný další zásah se ale nekonal, což podle Bymana zapříčinily hlavně obavy Američanů o to, jak by odpověděla Saudská Arábie.²¹

Britským přístupem k událostem arabského jara jako takovým se zabývá studie Sama Maguirea a Rhiannon Vickers. Diskurzivní analýza proslovů klíčových britských politiků z období mezi únorem a prosincem 2011 umožňuje autorům komparovat přístup Spojeného království k Libyi a Bahrajnu. Fakt, že britští představitelé prezentovali situaci v Libyi jako útok Kaddáfího režimu na nevinné obyvatelstvo, zatímco nespokojení Bahrajnci byli označeni za protestující neochotné vést dialog s legitimně fungující vládou, podle autorů umožnil získání podpory pro vojenský zásah v severní Africe. Ten byl pak dokonce vnímán jako humanitární akce na záchranu utlačovaného obyvatelstva, což v případě Bahrajnu nepřipadalo v úvahu. Bahrajn, na rozdíl od Libye, totiž podle autorů patří mezi klíčové britské spojence a blízkost obou zemí vychází z nastavení společných vztahů na začátku 70. let 20. století.²²

Arabské jaro ve svém textu rozebírají také Leech a Gaskarth, podle kterých je rozdílný přístup Britů k událostem v jednotlivých státech obecně považován za příklad dvojích standardů. Autoři však zároveň vysvětlují absenci britské akce v souvislosti s tvrdým zásahem proti protestujícím v Bahrajnu na základě obav z ohrožení bezpečnostního

²⁰ André Bank, Thomas Richter a Anna Sunik, „Durable, Yet Different: Monarchies in the Arab Spring“, *Journal of Arabian Studies* 4, č. 2 (2014): 171-176, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21534764.2014.971647> (staženo 24. června 2018).

²¹ Daniel Byman, „Explaining the Western Response to the Arab Spring“, *The Journal of Strategic Studies* 36, č. 2 (2013): 289-294, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2013.773891> (staženo 24. června 2018).

²² Maguire a Vickers, „Constructing Britain’s response to the Arab uprisings“, 1-32.

vztahu obou států. Klíčová role osobních společenských vazeb je pak podle autorů důvodem, proč podpora ze strany Británie přetrvává i v obdobích, kdy v Bahrajnu dochází k jasnému porušování lidských práv.²³ Matthew Willis, jehož text se též zabývá rokem 2011, ale zároveň nabízí detailní rozbor vývoje britsko-bahrajnského vztahu od jeho počátku v 19. století, pak přichází s lehce odlišným pohledem. Podle Willise není možné říct, že by Británie událostem v Bahrajnu nečinně přihlížela, za což byla britská vláda kritizována v médiích – ministr zahraničních věcí William Hague totiž doporučil bahrajnským představitelům otevřít dialog s opozicí. Takové doporučení se sice může zdát jako nedostatečný krok, podle Willise ale plně zapadá do kontextu britské politiky vůči Bahrajnu, která byla přijata již koncem 90. let za vlády Tonyho Blaira. Jelikož Británie v Bahrajnu dlouhodobě není hlavním zahraničním hráčem, snahy donutit místní královskou rodinu k reformám za pomoci výhružek by stejně nepadly na úrodnou půdu, pokud by je nepodpořila také Saudská Arábie. Britové tedy raději dlouhodobě volí přístup, díky kterému jsou schopni druhé straně naznačit svou rostoucí nespokojenost, ale zároveň nijak neohrožují dlouholeté přátelství s místními vládnoucími vrstvami.²⁴

²³ Leech a Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, 155.

²⁴ Matthew Willis, „Britain in Bahrain in 2011“, *The RUSI Journal* 157, č. 5 (říjen-listopad 2012): 62-71.

1. Teoreticko-metodologická koncepce

1.1 Interpretivismus

Interpretivismus je obecně považován za jednu z jasně definovaných alternativ k pozitivismu, který během minulého století ovládal politickou vědu a pokoušel se na ni aplikovat poznatky získané v oblasti věd přírodních.²⁵ Interpretivismu se největší pozornosti sice dostalo především v předchozích dvou dekadách, kdy jej postupně začalo využívat stále větší množství autorů, podle Martina J. Smitha je ale u řady akademiků možné zaznamenat interpretivistické tendence již mnohem dříve, konkrétně od konce 60. let 20. století. Přestože je dle jeho názoru interpretivismus klíčovým mechanismem pro objasnění reality sociálního světa, dlouhou dobu mu nebyl věnován dostatečný prostor. To svými texty změnili až Mark Bevir a R.A.W. Rhodes.²⁶

Dva autoři, které je bezpochyby možné považovat za průkopníky vybraného přístupu, definují interpretivismus jako soustředění se na klíčové významy, jež utvářejí lidské jednání a instituce. Pokud se totiž vědcům nepodaří relevantním významům porozumět, nikdy nemůžou lidské záležitosti řádně pochopit. Oba autoři ale zároveň upozorňují na to, že interpretivismus není pouhé studium různých názorů, idejí a diskurzů, ale snaha odhalit, jak přesvědčení určitých skupin lidí formuje jejich jednání, praktiky a celé instituce.²⁷ Profesor Ian Hall tuto tezi podporuje a zároveň dodává, že se politické subjekty chovají tak, jak se chovají, právě na základě vlastních přesvědčení a předpokladů o tom, jak celý svět ve skutečnosti funguje, kde přesně je na něm jejich místo a jakým restrikcím či naopak příležitostem v životě čelí.²⁸ Podle britského politologa Colina Haye je základním úkolem vědců tato přesvědčení identifikovat, což jim následně umožní vysvětlit, proč subjekty, které podrobují svému výzkumu, v daných situacích zaujímají daná stanoviska.²⁹ Při snaze objasnit lidské chování tak nelze spoléhat pouze na analýzu sociálních faktů, jak deklarují zastánci empirismu a

²⁵ Mark Bevir a R.A.W. Rhodes, *Routledge Handbook of Interpretive Political Science* (Abingdon: Routledge, 2016), 3.

²⁶ Martin J. Smith, „Re-centring British Government: Beliefs, Traditions and Dilemmas in Political Science“, *Political Studies Review*, č. 6 (2008): 143.

²⁷ Mark Bevir a R.A.W. Rhodes, *Interpreting British Governance* (Londýn: Routledge, 2003), 17.

²⁸ Ian Hall, „The Promise and Perils of Interpretivism in Australian International Relations“, *Australian Journal of Public Administration* 79, č. 3 (2014): 308.

²⁹ Colin Hay, „Interpreting Interpretivism Interpreting Interpretations: The New Hermeneutics Of Public Administration“, *Public Administration* 89, č. 1 (březen 2011): 168.

positivismu, ale je třeba pochopit, jakým způsobem subjekty interpretují význam činů ve svém sociálním světě a do jaké míry mají tyto skutky vliv na jejich chování.³⁰

Interpretivismus pracuje s dvěma základními pojmy, které označují to, co má podle jeho zastánců na lidské chování klíčový vliv. Prvním ze zásadních pojmů je tradice. Interpretivisté nevěří, že by lidé byli zcela autonomními jedinci, jenž dokáží svá přesvědčení formovat čistě na základě vlastní soudnosti či řady zkušeností, které během svého života nasbírají. Právě naopak, každý z nás je podle nich do značné míry ovlivňován svým okolím a tradice je pozadím, na jehož základě přijímáme příslušné názory. Tradici tedy interpretivisté považují za něco, co má na lidi výchozí vliv a výrazně determinuje jejich následné chování. Zároveň je ale potřeba zmínit, že tradice pro zastánce interpretivismu rozhodně nejsou něčím, co by bylo neměnné. Podle Bevira a Rhodese je sice možné identifikovat celou řadu zásadních idejí, které přetrvávají již po dlouhá léta, v principu je ale každý prvek tradice zcela otevřen změně. Tradice tedy rozhodně nelze považovat za fixní entity, ale spíše za něco, co je kompletně podmíněno lidskými činy a co se postupem času může výrazným způsobem přetransformovat.³¹

K takové zásadní transformaci lidského přesvědčení může dojít v momentu, kdy lidé ve svém životě narazí na něco, co interpretivisté označují za dilema. To je definováno jako jistá zkušenost nebo důležitá myšlenka, jež je v přímém rozporu se stávajícím přesvědčením daných jedinců a která je nutí pozměnit stávající názory, které zdědili právě ve formě tradice. Přeměna tradice je velmi významným kreativním procesem, jelikož dilemata rozhodně nemají jasně stanovená východiska. V případě, že na nějaké dilema ve svém životě narazí, potřebují lidé novou myšlenku nejdříve zpracovat. To jim následně umožní ji postupně zahrnout mezi svá aktuální přesvědčení a zároveň ji s nimi nějakým způsobem propojit. Původní tradice a dilema jsou tedy jedincem postupně přetvářena tak, že se nakonec spojí v jedno.³²

Jak bylo již zmíněno, Bevir a Rhodes sice patří k předním představitelům interpretivismu, to ale neznamená, že jejich společné vymezení daného přístupu není kritizováno dalšími autory, kteří k němu dokonce nabízejí svoje vlastní alternativy. Téměř všechny klíčové výtky shrnuje ve svém textu Martin J. Smith, podle nějž autoři

³⁰ Hall, „The Promise and Perils of Interpretivism in Australian International Relations“, 308.

³¹ Bevir a Rhodes, *Routledge Handbook of Interpretive Political Science*, 17; Bevir a Rhodes, *Interpreting British Governance*, 33.

³² Bevir a Rhodes, *Interpreting British Governance*, 35-37.

definují celý přístup velmi úzce a přílišné soustředění na tradice jim brání vidět, že sociální fenomény mohou být vysvětleny v kontextu celé řady různých dalších faktorů. Kromě toho Smith odsuzuje také fakt, že Bevir a Rhodes nedostatečným způsobem reflektují otázku moci, která je v jejich textech označována za něco, co je plně podmíněno velikostí vlivu dalších aktérů. I přes zmíněné nedostatky však autor považuje interpretivismus za zásadní přístup k politické vědě a zároveň vyzývá akademiky, aby sociální svět podrobili interpretaci, která ale nebude ignorovat její materiální realitu.³³ V souvislosti se Smithovými komentáři je potřeba podotknout, že Bevir a Rhodes ve svých textech problematiku moci rozhodně neopomínají. Právě naopak, poststrukturalistický koncept moci má podle nich podobný význam jako jejich vlastní pojem tradice. Pokud je však moc také pozadím, na jehož základě jedinci přijímají svá přesvědčení, koncept tradice má oproti ní výhodu především v tom, že jednotlivým subjektům přikládá větší míru autonomie v rozhodovacím procesu. Tradice zároveň není prezentována jako všudypřítomný fenomén, jak je tomu v případě otázky moci, tudíž má význam ji podrobovat kritice či se jí snažit vysvětlit.³⁴

Podle Dana Bulleyho, dalšího z čelních kritiků společného díla Bevira a Rhodse, je v politologii a mezinárodních vztazích celkem běžným prohlášením, že k pochopení různorodého jednání a praktik je nutné brát v úvahu přesvědčení a preference těch, kteří jsou ve značné míře zapojeni do procesu rozhodování. K opravdovému porozumění relevantním významům, k němuž interpretivismus podle Bevira a Rhodse směřuje, by ale podle Bulleyho akademici potřebovali nahlédnout do myslí klíčových politických aktérů, což ze zřejmých důvodů není možné a proveditelné.³⁵ Bevir a Rhodes na podobné kritické komentáře reagují v tom smyslu, že akademici sice nemají přímý přístup k informacím o tom, čemu přesně který aktér věří, to ale rozhodně neznamená, že by hloubku jejich přesvědčení pouze odhadovali. Podle autorů se člověk svým chováním vždy do jisté míry přiklání k nějakému názorovému konceptu, což vědci umožní odůvodnit, proč právě jej považuje za zastávce vybrané tradice.³⁶

³³ Smith, „Re-centring British Government“, 143-153.

³⁴ Mark Bevir, „Interpretation and its Others“, *Australian Journal of Political Science*, č. 40 (2005): 21-22.

³⁵ Dan Bulley, „Textualising British politics: Deconstructing the subject of British foreign policy“, *British Politics* 4, č. 3 (2009): 294-295.

³⁶ Bevir, „Interpretation and its Others“, 19-21.

1.1.1 Interpretace zahraniční politiky

V posledních letech se u zastánců interpretivismu dostává značné pozornosti také problematice zahraniční politiky. Otázce zahraničně-politických záležitostí a interpretaci jejich významu se dlouhodobě věnuje i již zmiňovaný Mark Bevir, ve většině případů společně s britským politologem Oliverem Daddowem. Oba autoři publikovali několik textů, ve kterých se velmi výrazně vymezují proti konstruktivistickým a post-strukturálním přístupům, jenž podle jejich názoru v současnosti ovládají oblast studia mezinárodních vztahů a zahraniční politiky jako takové. Činí tak i přesto, že jsou si tyto přístupy s interpretivismem a jeho odmítáním pozitivismu zdánlivě velmi blízké. Bevir a Daddow se však nebojí deklarovat, že konstruktivismus a post-strukturalismus považují za přístupy, které jsou nedostatečně humanistické.³⁷ Hlavním argumentem obou autorů je fakt, že instituce na rozdíl od lidí různé události nijak neprožívají. Pokud tedy chce vědec pátrat po příčinách jistých zahraničně-politických kroků, není možné, aby do svého výzkumu nezahrnul detailní rozbor podmínek a faktorů, které ovlivnily rozhodovací proces na straně předních představitelů daného státu.³⁸ Takoví státní představitelé podle Bevira a Daddowa nejsou pouhými pasivními podporovateli jednotlivých institucí nebo diskurzů, ale klíčovými hráči, kteří dokáží modifikovat zděděné normy a využít je pro svoje vlastní potřeby.³⁹

V souvislosti s oblastí zahraniční politiky tedy interpretivisté opět využívají pojmů, jako jsou tradice a dilemata. Jamie Gaskarth nepovažuje zahraničně-politické tradice za konsistentní a unifikovaná schémata chování, ale spíše za soubor přesvědčení, která rámují politické jednání. Interpretace je pro něj nástrojem pro zkoumání vzájemné interakce mezi tradicemi a těmi subjekty, které je využívají, jsou jimi ovlivňováni a případně je adaptují v kontextu různorodých dilemat.⁴⁰ Podle Judi Atkins je při interpretaci zahraniční politiky cílem zachytit způsob, jakým vlády a různí další aktéři ve společnosti využívají získaných vědomostí, když konstruují svoje politické kroky.

³⁷ Mark Bevir, Oliver Daddow a Ian Hall, „Introduction: Interpreting British Foreign Policy“, *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 165-166.

³⁸ Mark Bevir a Oliver Daddow, „Interpreting foreign policy: National, comparative and regional studies“, *International Relations* 29, č. 3 (2015): 277.

³⁹ Bevir, Daddow a Hall, „Introduction“, 167.

⁴⁰ Jamie Gaskarth, „Interpreting Ethical Foreign Policy: Traditions and Dilemmas for Policymakers“, *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 193.

Kromě toho ale autorka také zmiňuje, že takové vědění může být postupem času modifikováno, pokud daná vláda narazí na nějakou výraznou výzvu či zásadní dilema.⁴¹

Bevir a Daddow ve svých zahraničně-politických textech pracují navíc také s pojmem situovaný aktér. Tak oba autoři označují jedince se zásadní rozhodovací pravomocí, tedy ty, kteří mají dostatečně velký vliv, a tedy i možnost ovlivňovat zahraniční politiku svého státu. Takoví aktéři vychází při identifikaci národního zájmu z předchozích zahraničně-politických tradic, většinou se ale na mezinárodním poli setkávají s nějakým dilematem, jenž je nutí zděděné tradice významně přehodnotit. Podle autorů se můžou takovým dilematem stát různé politické krize zpochybňující předem utvořený úsudek, který aktér o dalším státu či jiném klíčovém hráči na mezinárodní scéně má, ale třeba také o méně urgentní záležitosti.⁴² V souvislosti se situovanými aktéry by se podle Bevira a Daddowa interpretivisté při studiu zahraniční politiky měli soustředit především na dva základní cíle. Nejdříve je nutné identifikovat všechny potřebné významy, které stojí za činy jednotlivých aktérů, a následně je také potřeba tyto významy vysvětlit. K tomu by měla napomoci jejich lokalizace v sociálním, kulturním, institucionálním či historickém kontextu.⁴³

1.1.2 Tradice v britské zahraniční politice

Jelikož velká část autorů, kteří vyznávají interpretivistický přístup, pochází z anglosaského světa, rozhodně není žádným překvapením, že mezi nejrozebíranější témata v jejich dílech patří zahraniční politika Spojeného království. Mark Bevir, Oliver Daddow a Ian Hall považují britskou zahraniční politiku za oblast plnou různorodých tradic a v jednom ze svých děl dokonce společně pojmenovávají čtyři základní přístupy, které je možné identifikovat při bližší analýze britské zahraničně-politických kroků v posledních dvou stoletích. Klíčové tradice autoři pojmenovali jako toryovskou, whigovskou, liberální a socialistickou. A přestože by se mohlo zdát, že každá z těchto zvyklostí souvisí s jednou z klíčových politických stran v britské historii, opak je pravdou. Podle autorů se stává jen zřídka, že by některá z vlád Spojeného království ve svých zahraničně-politických rozhodnutích vycházela pouze z jedné z tradic. Dané

⁴¹ Judi Atkins, „A Renewed Social Democracy for an ‘Age of Internationalism’: An Interpretivist Account of New Labour’s Foreign Policy“, *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 176.

⁴² Bevir a Daddow, „Interpreting foreign policy“, 277.

tradice navíc s každou další vládou procházejí výraznou transformací, především na základě dilemat ve formě různorodých mezinárodních krizí a dalších nesnadných situací, kterým musí britští představitelé čas od času čelit.⁴⁴ I přes menší či větší změny je však stále možné identifikovat klíčové myšlenky, které dodnes přetrvávají.

První z definovaných tradic, tedy ta toryovská, se podle Iana Halla a Nicholase Renggera vyznačuje především prozíravou obezřetností v mezinárodních vztazích. Vláda vyznávající toryovskou tradici v rámci své zahraniční politiky usiluje o naplnění zájmů domovského státu, ale zároveň uznává fakt, že se ostatní země pokouší přesně o to samé. Mezinárodní scénu taková vláda chápe pluralisticky a odmítá jakékoliv počiny, které by mohly narušit *status quo*, například přehnaný moralismus.⁴⁵ Whigovská tradice přílišné moralizování také odsuzuje, na druhou stranu ale spoléhá na to, že Spojené království dokáže dění na mezinárodní scéně do značné míry účinným způsobem ovlivnit. To mu má umožnit především fakt, že britské politické instituce jsou způsobilé efektivně inkorporovat a zmírňovat případné změny.⁴⁶

Zbývající dvě tradice pak reflektují spíše internacionalistické myšlenky. Socialisté podle Judi Atkins věří, že lidská existence vzkvétá pouze v případě, pokud je člověk součástí nějakého společenství. V mezinárodních vztazích se tedy socialistická tradice projevuje jako snaha překročit národní hranice a společně najít řešení klíčových problémů. Právě z toho důvodu se mezi jejími podporovateli stále nachází velká řada zastánců různých mezinárodních organizací či institucí a britského působení v jejich rámci.⁴⁷ Liberální tradice a její přístup k zahraniční politice jsou podle Bevira, Daddowa a Halla ukotveny v neochvějné víře v kosmopolitismus, ekonomickou svobodu a silné mezinárodní právo, jenž je podporováno potřebnými institucemi, které jej dokáží prosazovat. Pro vlády prosazující liberální myšlenky je ale v zahraniční politice klíčová také snaha rozšířit demokratickou formu vládnutí i do dalších států.⁴⁸

⁴³ Bevir a Daddow, „Interpreting foreign policy“, 277.

⁴⁴ Bevir, Daddow a Hall, „Introduction“, 168-169.

⁴⁵ Ian Hall a Nicholas Rengger, „The Right that failed? The ambiguities of conservative thought and the dilemmas of conservative practice in international affairs“, *International Affairs* 81, č. 5 (2005): 72-73.

⁴⁶ Mark Bevir, „Interpretive Approaches to British Government and Politics“, *British Politics* 1, č.1 (2006): 27.

⁴⁷ Atkins, „A Renewed Social Democracy for an ‘Age of Internationalism’“, 176-177.

⁴⁸ Bevir, Daddow a Hall, „Introduction“, 167-168.

1.2 Bilaterální forma spolupráce

Jelikož se předkládaná diplomová práce kromě událostí arabského jara detailně zabývá také problematikou dlouhodobé spolupráce mezi Spojeným královstvím a jednotlivými zeměmi v Perském zálivu, nelze se nezastavit u otázky bilateralismu a zároveň u toho, proč je i nadále důležité věnovat se zkoumání vztahů mezi dvěma státy jako takovým. Andrés Rozental a Alicia Buenrostro považují bilaterální spolupráci za základní kámen veškerých interakcí mezi státy po celém světě. Dvě země podle jejich názoru může vést ke kooperaci celá řada odlišných popudů, mezi něž patří například obavy z vlastní zranitelnosti či kolektivní snaha prosadit svou dominanci nad menšími či slabšími státy. Důvody pro úzkou spolupráci mezi vybranými zeměmi však lze hledat také v různorodých společných zájmech či třeba na základě silných incentív mezinárodního obchodu. Bilaterální vztahy určitých dvou států pak lze podle Rozentala a Buenrostro rozdělit do dvou hlavních kategorií – může se jednat o spolupráci strategickou, z níž obě strany nějakým způsobem těží, či o spolupráci okrajového významu.⁴⁹

Vzhledem k pokračujícímu nárůstu popularity všemožných mezinárodních organizací a institucí však bilaterální spolupráce mezi státy v dnešní době čelí stále větší konkurenci ve formě multilateralismu. Vyjednávání mezi většími skupinami států se podle Gabrielly Blum navíc čím dál častěji účastní nejen jejich vlády, ale také různé nevládní organizace, průmyslové skupiny, státní úředníci či další experti. Multilaterální forma spolupráce je tedy považována za způsob nastavení vzájemných vztahů, jenž umožňuje aktivní účast celé řady nestátních aktérů, což ji činí transparentnější a zároveň demokratičtější než tradiční bilaterální diplomacii.⁵⁰ Rozental a Buenrostro však ve svém textu prezentují rozdílnou myšlenku. Podle jejich názoru je sice pravda, že v minulosti bilaterální spolupráci provázela především tajná jednání a její úspěšnost byla vyhodnocována hlavně na základě počtu podepsaných dohod v různorodých odvětvích či množství vzájemných návštěv mezi představiteli obou kooperujících států, současná situace je však diametrálně odlišná. Bilaterální spolupráci v 21. století totiž provází především veřejná forma diplomacie, která je výrazně transparentnější než

⁴⁹ Andrés Rozental a Alicia Buenrostro, „Bilateral Diplomacy“, in *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, eds. Andrew F. Cooper, Jorge Heine a Ramesh Thakur (Oxford: Oxford University Press, 2013), 1.

⁵⁰ Gabriella Blum, „Bilateralism, Multilateralism, and the Architecture of International Law“, *Harvard International Law Journal* 49, č.2 (2008): 363.

v minulosti a zároveň také silně decentralizovaná.⁵¹ Fakt, že je současná bilaterální diplomacie nápadně otevřenější, má ale i svoje zřejmé nevýhody – především pro ty, kteří v jednotlivých státech stojí v čele rozhodovacího procesu. Pokud například některý demokratický stát úzce spolupracuje se zemí, která otevřeně porušuje lidská práva, jeho představitelé se bezpochyby dříve nebo později dočkají kritiky ze strany veřejnosti.

Ani obavy z možné negativní reakce však státům nebrání v tom, aby mezi sebou i nadále navazovaly různé formy bilaterální spolupráce. K významným kladům takové kooperace bezpochyby patří skutečnost, že pokud spolu kooperují pouze dva státy, nikoliv celá skupina, obě strany jsou u jednacího stolu většinou mnohem flexibilnější, jak zmiňuje Gabriella Blum. Pokud by se totiž významným způsobem proměnily okolnosti spolupráce, v případě nutnosti je v rámci kooperace dvou států větší prostor pro opětovné setkání a projednání celé problematiky. Taková domnělá volnost může, jak ukazuje Blum, potenciálně znamenat, že obě strany budou již na počátku svolněji k hlubším závazkům.⁵² Rozental a Buenrostro zase poukazují na to, že hloubka spolupráce již dávno nezávisí na geografické blízkosti kooperujících zemí. Bilaterální vztahy mezi sousedními státy či zeměmi ve stejném regionu sice bývají dynamické, to ale nutně neznamená, že by státy, které jsou od sebe vzdálenější, nemohly navázat úzkou strategickou spoluprací. Pokud jsou totiž dané země spřízněny ideologicky či například kulturně a jazykově, není jejich přátelský vztah žádným překvapením.⁵³ Pokračující spolupráce mezi Spojeným královstvím a čtyřmi státy v Perském zálivu, které pojí společná minulost, tuto myšlenku jistě výrazným způsobem podporuje.

1.3 Aplikace přístupu na zkoumané téma a kritéria výzkumu

Interpretivistický přístup byl pro předkládanou diplomovou práci zvolen především z toho důvodu, že podstatnou roli při rozhodování v zahraniční politice přikládá klíčovým politickým činitelům a jejich přesvědčením či názorům. Vzhledem k tomu, že na spolupráci mezi dvěma či více státy mnohdy mohou mít zásadní vliv také osobní vazby mezi předními představiteli na obou stranách, dozajista není možné roli smýšlení zapojených aktérů opomínat. Výraznou výhodou celého přístupu ale představuje také

⁵¹ Rozental a Buenrostro, „Bilateral Diplomacy“, 2-3.

⁵² Blum, „Bilateralism, Multilateralism, and the Architecture of International Law“, 354.

⁵³ Rozental a Buenrostro, „Bilateral Diplomacy“, 7.

fakt, že mezi jeho hlavní průkopníky a zastánce patří akademici soustředící se zejména na prostředí Spojeného království. Klíčové tradice, které je možné odhalit při pohledu do historie britské zahraniční politiky, jsou tak již předem definovány. To ale neznamená, že by takové tradice byly zcela neměnné. Právě naopak, politologové jako Mark Bevir, Judi Atkins či Ian Hall ve svých četných textech prokázali, že situování aktéři ve Spojeném království sice velmi často přijímají od svých předchůdců zažité postupy a klíčové zásady, pokud se ale na mezinárodní scéně objeví podnětné dilema v podobě krize, mohou dané principy do velké míry přetransformovat.

A právě možná transformace přístupu britské vlády k zemím v Perském zálivu je tématem předkládané práce. Spolupráce Spojeného království s Katarom, Bahrajnem, Spojenými arabskými emiráty a Ománem, kterou se text zabývá, se formovala již na přelomu 60. a 70. let 20. století, kdy britské vojenské jednotky opustily oblast Perského zálivu a bývalé chráněné oblasti postupně získaly samostatnost. To, jak hluboce byly vzájemné vztahy ukotveny, však bylo zřejmé i v desetiletích následujících po zisku nezávislosti, především na příkladu pokračujícího působení vysokého počtu britských expertů v oblasti či na kontinuálním vzdělávání mužských potomků místních vládnoucích vrstev na elitních školách na území Spojeného království. I přes to, že se v Británii od počátku spolupráce se zmíněnými státy vystřídal řada jak konzervativních, tak labouristických vlád a s nimi dozajisté také množství klíčových tradic britské zahraniční politiky, přátelský tón vzájemných kontaktů zůstal neměnný. Arabské jaro a s ním spojené tvrdé zákroky režimů ve státech Perského zálivu proti protestujícím občanům však reprezentovalo jasnou zahraničně-politickou krizi, která mohla mít na rozhodování koaliční vlády Davida Camerona podstatné účinky. Stávající tradice úzké spolupráce, jež Cameron a jeho kolegové do značné míry podědili po svých předchůdcích a kterou se rozhodli ještě prohloubit, tak mohla pod vlivem daných událostí projít proměnou, která by ji dopředu ovlivnila na mnoho dalších let.

V předkládané diplomové práci jsou na základě interpretivistického přístupu v dané problematice postupně identifikovány všechny tři klíčové pojmy – tedy tradice, situovaný aktér a dilema. Čtenář je nejdříve uveden do historického kontextu tradiční spolupráce Spojeného království se státy v Perském zálivu, sahající na konec 60. let minulého století, k čemuž napomáhá především teoretická koncepce bilaterální diplomacie od Andrése Rozental a Alicie Buenrostro. Role situovaných aktérů, tedy skupiny jedinců s rozhodovací pravomocí, je ve druhé části práce prisouzena koaliční

vládě premiéra Davida Camerona, která se k moci dostala v roce 2010 a v rámci své zahraniční politiky prosazovala kroky, jež mohou být považovány za příklon k několika britským zahraničně-politickým tradicím najednou. Arabské jaro, rozebírané ve třetí části práce, pak představuje zřetelné dilema, na jehož základě se situování aktéři mohli rozhodnout přehodnotit stávající tradici a narušit tak spolupráci v dosavadní formě.

1.4 Metodologie

Jelikož se diplomová práce zabývá událostmi arabského jara, tedy procesu, který byl ve své podstatě zcela unikátní, je ji bez větších pochyb možné označit za případovou studii. Takový typ textu se podle českého politologa Michala Kořana dá definovat jako detailní analýza jistého případu, za nějž může být považována buď jasně ohraničená historická epizoda, nebo dokonce některý z jejích klíčových aspektů. Cílem případové studie je pak podrobné vysvětlení vybraného případu, na jehož základě je čtenář celé problematice schopen do detailu porozumět. Vzhledem k tomu, že se práce nepokouší o identifikaci jakýchkoliv obecnějších jevů, nýbrž zkoumá ojedinělost vybrané události, lze ji označit za tzv. jedinečnou případovou studii. Texty, které zkoumají niterní podstatu určitých fenoménů a všimají si jejich unikátnosti, jsou známé nejen jako jedinečné, ale také jako vnitřní či konfigurativně-idiografické případové studie.⁵⁴

Ke zjištění, zda události arabského jara nějakým způsobem ovlivnily přístup britských představitelů k jejich protějškům ve státech Perského zálivu a jasně tak narušily tradiční úzkou spolupráci, je použita kvalitativní obsahová analýza primárních zdrojů. Jak uvádí Alan Bryman, obsahová analýza není výzkumnou metodou jako takovou, ale jde spíše o celkový přístup ke zkoumání autorem vybraných textů. Cílem takového výzkumu je odhalit nesporný obsah zkoumaného příspěvku. Obsahová analýza je podle Brymana velmi flexibilní a lze ji využít k rozboru velkého množství textů.⁵⁵ Kvalitativní obsahovou analýzu jako takovou pak německá profesorka Margrit Schreier považuje za přístup, který se výrazně liší od dalších kvalitativních metod soustředících se na rozbor dat. V případě dané analýzy totiž není cílem zachytit a detailně popsat plný význam zkoumaného materiálu jako celku, ale pouze některých jeho aspektů. To, z jakého úhlu

⁵⁴ Michal Kořan, „Jednopřípadová studie“ in *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák a kol. (Praha: Portál, 2008), 29-34.

⁵⁵ Alan Bryman, *Social Research Methods* (Oxford: Oxford University Press, 2012), 289-290.

k vybraným textům či dalším pramenům autor přistupuje, podle Schreier determinuje způsob, jakým je dopředu specifikována hlavní výzkumná otázka.⁵⁶

Zmíněné primární zdroje, jejichž obsah je v práci analyzován, představují oficiální vládní a parlamentní dokumenty, jež byly v souvislosti s problematikou arabského jara v zemích Perského zálivu zveřejněny v prvních letech působení koaliční vlády Davida Camerona. Využité texty byly nalezeny za pomoci internetových stránek předních britských institucí. Zásadní pro potřeby diplomové práce je především web *GOV.UK*, jenž disponuje rozsáhlou databází. V ní je kromě jiného možné dohledat klíčové projevy a různorodá vyjádření předních představitelů Spojeného království včetně předsedů vlády nebo ministrů zahraničních věcí. Opomenout ale samozřejmě nelze ani britský parlament, na jehož webových stránkách *Parliament.uk* lze získat přepisy nejrůznějších debat, během nichž byli dotazováni členové britské vlády. Práce tedy čerpá z oficiálních dokumentů, které jsou veřejně dostupné. Zřejmým limitem tohoto přístupu je fakt, že texty zveřejňované britskou vládou nemusí plně reflektovat reálný průběh vzájemných interakcí mezi partnery a klíčové informace mohou být před publikací alespoň částečně filtrovány. Práce však pracuje s tezí, kterou prezentují Rozental a Buenrostro, podle níž je bilaterální diplomacie v digitálním věku výrazně transparentnější a otevřenější veřejnosti. Občané by tak měli mít přístup k co nejrelevantnějším informacím, které odrážejí skutečnost a zpravují je o reálných krocích jejich představitelů.

Vzhledem k tomu, že události arabského jara v Perském zálivu a reakce Spojeného království na ně jsou fenoménem posledního desetiletí, kromě detailní analýzy oficiálních dokumentů britské vlády a parlamentu se v souvislosti s předkládanou diplomovou prací jistě nabízí také možnost získat přímá svědectví zainteresovaných účastníků celého dění. Z toho důvodu byla ve fázi příprav zvažována také možnost rozšíření výzkumu o rozhovory se svědky dané problematiky. Daný záměr ale následně nebyl zrealizován – nejen kvůli obtížné proveditelnosti, ale především z toho důvodu, že metoda rozhovoru skýtá řadu nevýhod, které by mohly výzkum do velké míry ovlivnit. Jedním z nejčastěji skloňovaných problémů je fakt, že na dotazovaného může celá situace a setkání s tazatelem působit nepřírozně, což se bezpochyby odrazí na jeho reakci na připravené dotazy. Odpovědi člověka, který rozhovor poskytuje, tak mohou odrážet například to, co chce podle jeho názoru tazatel v rámci takové rozpravy nejspíše

⁵⁶ Margrit Schreier, *Qualitative Content Analysis in Practice* (Londýn: SAGE Publications Ltd, 2012), 3-4.

slyšet. Dotazovaný se ve svých reakcích ale také může pokoušet bránit svoje osobní zájmy – například tím, že cíleně zmíní pouze ty skutečnosti, které hrají v jeho vlastní prospěch.⁵⁷ Další výraznou nevýhodou, které metoda rozhovoru bezpochyby čelí, je pak subjektivita a možné proměny lidského vnímání v čase. Pokud k rozhovoru nedochází bezprostředně po skončení zkoumané události, tazatel vždy čelí možnosti, že dotazovaný měl prostor celou situaci reflektovat a na základě dodatečně získaných informací svůj pohled na ni výrazným způsobem pozměnit.⁵⁸

⁵⁷ Frederic Charles Schaffer, „Ordinary Language Interviewing“, in *Interpretation and Method: Empirical Research Methods and the Interpretive Turn*, eds. Dvora Yanow a Peregrine Schwartz-Shea (Londýn: M.E. Sharpe, 2006), 160.

⁵⁸ Hamza Alshenqeeti, „Interviewing as a Data Collection Method: A Critical Review“, *English Linguistics Research* 3, č. 1 (2014): 42-43.

2. Vztahy Spojeného království se státy v Perském zálivu od 70. let 20. století do roku 2010

2.1 Britská přítomnost v Perském zálivu

Za klíčový mezník ve vztazích Spojeného království s dnešním Bahrajnem, Katarem, Spojenými arabskými emiráty a Sultanátem Omán lze bezpochyby považovat přelom 60. a 70. let 20. století. V lednu 1968 totiž labouristická vláda pod vedením premiéra Harolda Wilsona veřejně oznámila, že se plán na stažení britských vojenských jednotek z oblasti na východ od Suezského průplavu bude týkat také území v okolí Perského zálivu.⁵⁹ Závěr roku 1971, na nějž byl britský odchod ze Zálivu naplánován, tak předznamenával konec více než století dlouhé přítomnosti, která měla svůj původ v britských snahách zabezpečit hlavní námořní cestu do Indie.⁶⁰ Prohlášení Wilsonovy vlády bylo pro mnohé překvapením – nejen z toho důvodu, že britské vojenské jednotky v oblasti zajišťovaly ochranu místnímu vzkvétajícímu ropnému průmyslu, ale také proto, že na přítomnost Spojeného království v Zálivu bylo nahlíženo jako na klíčový odstrašující prostředek proti šíření sovětského vlivu na celém Středním východě.⁶¹ Wilsonova vláda své rozhodnutí sice veřejně prezentovala jako nezbytný krok, který Británii pomůže z pokračujících ekonomických problémů, ve skutečnosti však bylo do značné míry ovlivněno nutností získat podporu řadových poslanců z levého křídla Labouristické strany při hlasování o návrhu nového rozpočtu.⁶²

Neopomenutelným aspektem celé problematiky britského odchodu ze Zálivu je ale především fakt, že Wilsonova vláda ke svému rozhodnutí dospěla bez jakékoliv formy konzultace s místními vládci, kteří na pokračující přítomnost Britů spoléhali. Po oznámení z ledna 1968 se tedy cítili zrazeni svými nejbližšími spojenci a do budoucna se obávali o vlastní bezpečnost.⁶³ Emír Zajd bin Sultán z Abú Zabí dokonce Britům nabídl, že by byl společně s ostatními vládci v oblasti ochoten financovat pokračující

⁵⁹ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 21.

⁶⁰ Helene von Bismarck, „Imperialism in the Age of Decolonization: British Policy in the Persian Gulf during the 1960s“ (příspěvek přednesený v rámci konference Deutsch-Britische Gesellschaft, Centre for British Studies, Humboldt University, Berlín, Německo, 5.11.2014), 5.

⁶¹ Ross Christie, „'Britain's Crisis of Confidence': How Whitehall Planned Britain's Retreat from the extra-European World, 1959-1968“ (dizertační práce, University of Stirling, 2004), 194.

⁶² Gause, „British and American policies in the Persian Gulf“, 253.

⁶³ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 22.

přítomnost jejich vojenských jednotek, v čemž ho následně podpořil také dubajský emír Rašid bin Saíd či přední představitelé Saudské Arábie.⁶⁴

Plány na stažení však nezměnil ani Zajdův návrh, ani výměna na postu britského premiéra. Edward Heath sice před vítězstvím Konzervativní strany ve všeobecných volbách v roce 1970 sliboval, že k odchodu ze Zálivu nedojde, reálně však už nebyl schopen rozběhnutý proces zastavit. Na začátku března 1971 tedy bylo oznámeno, že Heathova vláda hodlala dodržet původní, Labouristy navržený termín stažení na konci daného roku. Heath se svými spolupracovníky zároveň naplánoval, že všechny stávající dohody mezi Spojeným královstvím a místními vládnoucími rodinami budou oficiálně nahrazeny bilaterálními smlouvami o přátelství. Kromě toho se Britové chystali nově nezávislým státům v Zálivu poskytnout potřebné armádní poradce, kteří jim měli v následujících letech plně asistovat.⁶⁵ Stažení britských vojenských jednotek z oblasti Perského zálivu tak sice znamenalo konec jedné éry, zároveň ale pomohlo odstartovat éru novou – od první poloviny 70. let jsou totiž bilaterální vztahy Spojeného království s jednotlivými státy Zálivu považovány za spolupráci mezi sobě rovnými.

2.2 Spojené království a Bahrajn

Pro britsko-bahrajnský bilaterální vztah znamenal odchod Spojeného království z Perského zálivu velké změny. Jelikož Bahrajn na základě smluvních ustanovení z 19. století patřil mezi britské protektoráty a Británie zaručovala ochranu vládnoucí rodině Al Chalífů, která často čelila protestům ze strany šíitského obyvatelstva, budil britský plán na stažení u místních elit značné obavy o vlastní budoucnost. Bahrajn se tak podle plánu labouristické vlády Harolda Wilsona měl spolu se Smluvními státy a Katarem stát součástí nově vzniklé federace, jejímž cílem bylo eliminovat možné spory mezi vládci v regionu a zároveň jim umožnit sdílet finanční prostředky.⁶⁶ Právě táhlé neshody mezi zástupci jednotlivých států Zálivu a nespokojenost s představovanými ústavními návrhy však provázely jednání o vzniku federativního uskupení již od jejich počátku. Není tedy divu, že se Bahrajn součástí nově vzniklého státu nakonec nestal, ale emír Isa bin

⁶⁴ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf“, 253.

⁶⁵ David McMunn, „Great Britain's Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971: An Analysis of the Policy and the Process“ (dizertační práce, Georgetown University, 1974), 98-99.

⁶⁶ Barnwell, „From Trucial States to Nation State“, 120-122.

Salmán raději v srpnu 1971 vyhlásil jeho nezávislost.⁶⁷ Nejednalo se však pouze o rozhodnutí nejvyšších vládnoucích vrstev – formálnímu vyhlášení nezávislosti předcházela plebiscit řízený Organizací spojených národů, v němž Bahrajnci odmítli nejen federaci se Smluvními státy a Katarem, ale také možnost připojení k Íránu, který si na ostrov v Perském zálivu dlouhodobě činil nárok.⁶⁸

Základem pro novodobou bilaterální spolupráci Spojeného království s Bahrajnem se stala Dohoda o přátelství, kterou oba státy podepsaly ještě před britským stažením z oblasti na konci roku 1971. V dané úmluvě Británie a Bahrajn prohlašují, že jejich společným zájmem je dlouhodobé udržení míru a stability v regionu Perského zálivu, a zavazují k vzájemným konzultacím, pokud by to situace v budoucnu vyžadovala.⁶⁹ I přes danou dohodu se ale Britové během 70. let postupně museli smířit s tím, že po svém odchodu ze Zálivu již nadále nepředstavují jediného bahrajnského spojence. Pro Bahrajn se totiž klíčovým partnerem staly Spojené státy americké, které dokonce zaujaly pozici na původní základně Britského královského námořnictva v Manáma.⁷⁰ Za dalšího důležitého bahrajnského spojence je pak obecně považována také sousední Saudská Arábie.⁷¹ To však neznamená, že by byly kontakty mezi Spojeným královstvím a Bahrajnem zcela zpřetrhány. Jak zmiňuje Simon C. Smith, britsko-bahrajnský vztah nadále vzkvétal především díky diplomatickým snahám Spojeného království a značně rozsáhlé britské komunitě, která na území Bahrajnu setrvala také po britském stažení.⁷²

Jednou z nejsilnějších stránek britsko-bahrajnského bilaterálního vztahu mezi 70. lety a rokem 2010 byla bezpochyby spolupráce obou států v bezpečnostní a zpravodajské oblasti. Britové s Bahrajnci kooperovali v boji proti pirátství či terorismu, což umožnil především fakt, že v Bahrajnu sídlí mezinárodní protiteroristické centrum.⁷³ Vojenské základny na bahrajnském území pak Britům v případě potřeby posloužily jako hlavní centrála, z níž se jejich ozbrojené síly mohly přesouvat dál. Spojené království této možnosti využilo například v souvislosti se svým angažmá v rámci konfliktu

⁶⁷ McMunn, „Great Britain’s Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 154.

⁶⁸ Barnwell, „From Trucial States to Nation State“, 176-177.

⁶⁹ McMunn, „Great Britain’s Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 154.

⁷⁰ Leech a Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, 145-146.

⁷¹ Willis, „Britain in Bahrain in 2011“, 65.

⁷² Simon Smith, „Britain’s Decision to Withdraw from the Persian Gulf: A Pattern Not a Puzzle“, *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 44, č. 2 (prosinec 2015): 330-331, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03086534.2015.1123541> (staženo 9.12.2016).

⁷³ Leech a Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, 145.

v Afghánistánu.⁷⁴ Ke Spojenému království a jeho vzdělávacímu systému pak mají blízký vztah také důstojníci bahrajnských obranných složek, jelikož v rámci tréninkových a asistenčních programů dostali možnost studovat na Královské vojenské akademii Sandhurst či některé z dalších prestižních institucí na britském území.⁷⁵

Bahrajn a Spojené království však mezi lety 1971 a 2010 nekooperovaly pouze v oblasti obrany a bezpečnosti, ale byly také významnými obchodními partnery. V prvních letech 21. století dovážely britské společnosti do Bahrajnu vlastní produkty v průměru za 200 milionů liber ročně, bahrajnskou ekonomiku pak vývoz do Spojeného království obohatil o více než 120 milionů za rok.⁷⁶ Mezi klíčové prodejní artikly na britské straně patřily především zbraně.⁷⁷ Důležitý aspekt britsko-bahrajnského obchodního vztahu dlouhodobě tvořila také ropa. Bahrajn totiž patří mezi úplně první státy Zálivu, které začaly s vrtnými pracemi, a *Bahrain Petroleum Company* zahájila vývoz ropy již před začátkem II. světové války.⁷⁸ Vzhledem k velikosti svých ropných rezerv měl však Bahrajn pro Spojené království od začátku nového tisíciletí význam spíše jako místo, odkud vyrážela námořní plavidla, která měla chránit tankery plující Perským zálivem.⁷⁹

Novodobé britsko-bahrajnské spolupráci nepochybně pomohl také fakt, že byla založena na osobních vazbách mezi předními představiteli obou států. Současný bahrajnský král Hamád bin Isa Al Chalífa, který v čele země v roce 1999 nahradil svého otce, je totiž absolventem kadetské školy v Aldershotu. Kooperaci obou států jistě ovlivnilo i to, že Hamád bývá, především v počátcích svého vládnutí, spojován s demokratičtější směřováním země.⁸⁰ To, že Spojené království takové snahy na straně svého spojence podporovalo a na společné aktivity nehodlalo zanevřít, nepochybně dokazuje velký počet vzájemných návštěv mezi jednotlivými ministry nebo zástupci ozbrojených složek obou zemí, k nimž v období od 70. let došlo.⁸¹ Za tu nejvýznamnější je možné považovat setkání Hamáda Al Chalífy s britským premiérem Tonym Blairem, k němuž došlo v roce 2005. Oba státníci totiž na základě společných

⁷⁴ Willis, „Britain in Bahrain in 2011“, 65.

⁷⁵ Leech a Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, 146.

⁷⁶ Ibid, 149.

⁷⁷ Maguire a Vickers, „Constructing Britain’s response to the Arab uprisings“, 5.

⁷⁸ Barnwell, „From Trucial States to Nation State“, 36-37.

⁷⁹ Leech a Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, 150.

⁸⁰ „Political Reform in the Gulf“, *Strategic Comments* 7, č.1 (leden 2001): 2.

⁸¹ Leech a Gaskarth, „British Foreign Policy and the Arab Spring“, 146.

jednání vydali prohlášení, v němž se přihlásili k Dohodě o přátelství z roku 1971 a veřejně slíbili, že vřelé a přátelské vztahy budou udržovat i v následujících letech.⁸²

2.3 Spojené království a Katar

Přestože se Katar stal součástí tzv. smluvního systému v Perském zálivu až v roce 1916 a pod britským vlivem se nacházel kratší dobu než další státy regionu⁸³, reakce vládnoucí rodiny Al Sání na plánované britské stažení se podobala reakcím vládců z okolních států. Obavy o bezpečnost katarského obyvatelstva měl však zmírnit plán, podle něž se Katar měl po britském odchodu stejně jako Bahrajn stát součástí federace se Smluvními státy. A přestože bylo dokonce plánováno, že Chalífa bin Hamád Al Sání zasedne v premiérském křesle nově vzniklého státu, rozpory mezi jednotlivými jednajícími stranami vznik devítičlenné federace znemožnily.⁸⁴ Z toho důvodu Katar po vzoru Bahrajnu zvolil nezávislost, kterou formálně vyhlásil na začátku září 1971. Během prvního měsíce své existence se nově samostatný stát stal členem Organizace spojených národů, což jeho prohlášení o nezávislosti nepochybně dodalo legitimitu.⁸⁵

Katar, stejně jako tomu bylo v případě Bahrajnu, podepsal ještě v roce 1971 se Spojeným královstvím Dohodu o přátelství, která obě strany zavazuje k vzájemným konzultacím, pokud by v budoucnu byly potřeba.⁸⁶ A přestože vztahy mezi oběma státy zůstaly i nadále velmi úzké, Katarci byli po britském stažení nuceni hledat ochranu někde jinde. Není tedy divu, že se obrátili na sousední Saudskou Arábii. Saudsko-katarský vztah však na rozdíl od toho britsko-katarského negativně ovlivnil státní převrat z roku 1995, při němž byl emír Chalífa bin Hamád v čele Kataru nahrazen svým synem Hamádem bin Chalífou. Saudská královská rodina převrat důrazně odmítla, jelikož nový katarský emír Hamád veřejně volal po politických a sociálních reformách, a vztahy mezi oběma státy se ocitly na bodu mrazu.⁸⁷ Britská strana pak vzestup Hamáda, který je absolventem Královské vojenské akademie Sandhurst, přátelí se

⁸² „Joint statement from the King of Bahrain and Tony Blair“, webová strana The National Archives, <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070701135823/http://www.pm.gov.uk/output/Page8010.asp> (staženo 17.3.2019).

⁸³ Roberts, „Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives“, 234.

⁸⁴ Bin-Abood, „Britain's Withdrawal from the Gulf“, 248-259.

⁸⁵ Onley, „Britain and the Gulf Shaikhdoms“, 23.

⁸⁶ McMunn, „Great Britain's Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 154.

⁸⁷ Roberts, „Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives“, 235.

s několika členy britské královské rodiny a v politických kruzích se angažoval již několik let před svým nástupem na trůn, naopak jistě přivítala.⁸⁸

Emír Hamád ale rozhodně není jediným členem katarské vládnoucí rodiny, který ve Spojeném království získal vzdělání. Právě naopak, podle Sally Peck strávila většina rodiny Al Sání alespoň část svého dospívání v Londýně. Tato osobní zkušenost bezpochyby posílila britsko-katarskou spolupráci a přispěla k faktu, že se Katar v novém tisíciletí řadí mezi klíčové investory na území britské metropole. Realitní společnost Qatari Diar se sídlem v Dauhá, která spadá pod Katarský investiční úřad, je totiž vlastníkem slavného obchodního domu Harrods, několika mrakodrapů v londýnské finanční čtvrti Canary Wharf či budovy velvyslanectví Spojených států amerických v Londýně. V roce 2008 to pak byly právě katarské investice, které umožnily, aby v době rozsáhlé celosvětové ekonomické krize mohla pokračovat stavba nejvyšší budovy ve Spojeném království, dnes známé jako The Shard.⁸⁹ Katarci ale nevyužívají svoje rozsáhlé finanční zdroje, pocházející především z prodeje ropy a zemního plynu, pouze ke koupi nemovitostí. Katarský investiční úřad v minulosti investoval například v rámci britské bankovní společnosti Barclays a také se stal držitelem akcií v Sainsbury's, tedy firmě, která provozuje síť supermarketů po celém Spojeném království.⁹⁰ Pro Brity tak Katar byl jedním z nejdůležitějších obchodních partnerů v regionu Středního východu. Mezi lety 2007 a 2010 dováželo Spojené království do Kataru každoročně zboží za více než miliardu liber.⁹¹ Katarci pak z Británie dlouhodobě získávali třeba průmyslové stroje a vybavení, různorodé luxusní zboží či potraviny.⁹²

Vzhledem k tomu, jak velké jsou katarské zásoby ropy a zemního plynu, lze nerostné zdroje nepochybně považovat za jeden z nejdůležitějších aspektů novodobého britsko-katarského vztahu. Ropa byla na území Kataru objevena ve 40. letech 20. století, což pro Spojené království představovalo velkou výhodu, jelikož ropné koncese o několik let dříve získala Anglo-perská ropná společnost.⁹³ V období po odchodu Britů z Perského zálivu ale ropa postupně ztratila svou prominenci a klíčovým artiklem pro pokračující britsko-katarskou spolupráci se stal zemní plyn. Katarci totiž na začátku 90.

⁸⁸ „Political Reform in the Gulf“, *Strategic Comments* 7, č.1 (leden 2001): 1.

⁸⁹ Sally Peck, „Who owns London's skyline“, *World Today* 68, č. 3 (duben a květen 2012): 34-35.

⁹⁰ „UK Relations with Qatar“, *House of Commons Library Debate Pack* (21.5.2018), 7.

⁹¹ *Ibid*, 4.

⁹² Ben Moshinsky, „The crisis in Qatar has come at a terrible time for the UK“, *Business Insider* (12.6.2017), <https://www.businessinsider.com/qatar-ik-economic-trade-ties-2017-6>.

let začali zkoumat možnosti související s prodejem zemního plynu ve zkapalněné formě. To, že byli ve svých snahách úspěšní, nepochybně dokazuje fakt, že Spojené království velkou část zemního plynu dováželo a dováží ve zkapalněné formě právě z Kataru. V zimě na přelomu let 2010 a 2011 to dokonce měla být více než polovina zemního plynu spotřebovaného na celém britském území. Závislost Spojeného království na katarském zemním plynu pak bezpochyby značí, že v případě jakékoliv formy ohrožení bezpečnosti katarských nerostných zdrojů bude ohrožena také sama Británie.⁹⁴

Aby k žádnému takovému ohrožení v budoucnu nedošlo, spolupracovali Britové a Katarci mezi lety 1971 a 2010 také v oblasti obrany. Katarská armáda měla výraznou britskou podporu již od svého vzniku v roce 1971 a Spojené království vedle Spojených států amerických a Francie patřilo v novém tisíciletí k největším dodavatelům zbraní a dalšího armádního vybavení na území Kataru.⁹⁵ Katarští kadeti pak byli každoročně posíláni studovat na Sandhurst, kde si podobným výcvikem prošel také emír Hamád a jeho nejbližší příbuzní, a obě armády se v minulosti velmi často účastnily společných cvičení. Královské letectvo navíc dlouhodobě využívalo základnu Al Udeid nedaleko katarského hlavního města Dauhá, která spojeneckým silám posloužila především během operací na území Afghánistánu či Iráku.⁹⁶ Je tedy více než zřejmé, že si britsko-katarská bilaterální spolupráce jako taková udržela svoji důležitost i ve své nové éře.

2.4 Spojené království a Spojené arabské emiráty

Tzv. Smluvní státy, jak byly emiráty na jihovýchodě arabského poloostrova oficiálně známé od podpisu smluv o námořním příměří se Spojeným královstvím v polovině 19. století, se po sérii dlouhých jednání na začátku prosince 1971 konečně spojily v plánovanou federaci. U zrodu uskupení, které podle původních záměrů mělo mít celkem devět členů, však stály pouze Abú Zabí, Adžmán, Dubaj, Fudžajra, Umm al-Kuvajn a Šardžá. Bahrajn a Katar se, jak již bylo zmíněno, raději vydaly cestou nezávislosti, zatímco Rás al-Chajma se ke svým sousedům připojil až během roku

⁹³ Barnwell, „From Trucial States to Nation State“, 35.

⁹⁴ Roberts, „Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives“, 237.

⁹⁵ Brahim Saidy, „Qatar's Defense Policy: Smart Choices of a Small State“ (příspěvek přednesený v rámci konference Small States and the New Security Environment, Institute of International Affairs and the Centre for Small State Studies, University of Iceland, Reykjavík, Island, 26. června 2018), 6.

⁹⁶ „UK Relations with Qatar“, *House of Commons Library Debate Pack* (21.5.2018): 4.

1972.⁹⁷ Budování novodobého britského vztahu s čerstvě nezávislým státem nepochybně napomohlo především to, že se do čela země jako její prezident postavil Zajd bin Sultán Al Nahján, vládce Abú Zabí. Ten totiž v roce 1966 za výrazného britského přispění v čele emirátu nahradil svého neoblíbeného bratra Šakbuta bin Sutána⁹⁸ a byl to právě on, kdo Britům po oznámení plánovaného odchodu nabízel financování jejich pokračující přítomnosti.⁹⁹ Fakt, že Spojené království a Spojené emiráty několik týdnů před finálním britským stažením podepsaly Dohodu o přátelství, podobnou té bahrajnské a katarské, kde se obě strany zavazují k udržování stability v regionu a vzájemným konzultacím v případě potřeby, tak jistě není překvapením.¹⁰⁰

Již od prvních let nové éry spolupráce mezi Spojeným královstvím a Spojenými arabskými emiráty stála v popředí otázka obrany. Ozbrojené složky SAE, jak bývá emirátská armáda nazývána, totiž od počátku jejich existence tvořilo velké množství převelených britských důstojníků. Ti měli nově vzniklé armádě dodat potřebnou velikost, díky níž byl nově samostatný stát schopen čelit případné teritoriální rozpínavosti svých mocnějších sousedů, a zároveň své emirátské protějšky cvičit a připravovat na budoucí předání pravomocí. V roce 1973 však emirátský prezident Zajd bin Sultán podle očekávání vyhlásil program tzv. arabizace ozbrojených složek, při níž britské důstojníky nenahradili pouze Emirátané, ale také Súdánci, Jordánci či Pákistánci. Britové tedy ze SAE postupně odcházeli a na začátku 80. let 20. století emirátská armáda zaměstnávala pouze okolo dvaceti přistěhovalců ze Západu.¹⁰¹

Opětovné prohloubení obranné kooperace přinesl rok 1990 a začátek tzv. první války v Zálivu. Spolupráce v rámci protiirácké koalice totiž ukázala, že emirátská armáda disponuje značně zastaralým vybavením a postrádá jakoukoliv formu integrace mezi jednotlivými složkami. Modernizační program, který byl po skončení ozbrojeného konfliktu zahájen, opět počítal s přísunem převelených britských důstojníků, jenž se měli věnovat výcviku. To, že byl tento plán následně zrealizován, dokazují počty Britů v rámci emirátských ozbrojených složek – již rok a půl po ukončení bojů v Zálivu bylo

⁹⁷ William Roger Louis, "Britain and the Middle East after 1945", in L. Carl Brown (ed.), *Diplomacy in the Middle East: The International Relations of regional and Outside Powers* (New York: L. B. Tauris, 2006), 49.

⁹⁸ Barnwell, „From Trucial States to Nation State“, 120-122.

⁹⁹ Gause, „British and American policies in the Persian Gulf“, 253.

¹⁰⁰ McMunn, „Great Britain's Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971“, 154.

¹⁰¹ Yates, „Western Expatriates in the UAE Armed Forces“, 191.

takových důstojníků v SAE více než deset a jejich počet rostl i v novém tisíciletí.¹⁰² Britsko-emirátská kooperace v oblasti obrany pak byla v roce 1996 formalizována podpisem Dohody o obranné spolupráci, v níž se Spojené království oficiálně zavázalo jak k výcviku místních, tak k podpoře modernizačních kroků na emirátské straně. Dohoda byla následně doplněna ještě tzv. memorandem o porozumění z roku 2009, na jehož základě mohli Britové v případě potřeby využívat emirátské letecké základny.¹⁰³

Pro Spojené arabské emiráty a Spojené království byl mezi lety 1971 a 2010 nesmírně důležitým odvětvím také obchod. V roce 2009 dovezli Britové do Emirátů zboží v hodnotě tří miliard liber, což ze sedmičlenné federace dělá bezkonkurenčně největšího britského obchodního partnera na Středním východě. Dovážené artikly zahrnovaly zboží související s telekomunikačním odvětvím, různorodé maloobchodní produkty či strojní zařízení a vybavení, které v Emirátech pomohlo například se zpracováním energetických zdrojů či v oblasti dopravy. Emiráťanům se pak v roce 2009 na území Británie podařilo dostat vlastní zboží za více než miliardu liber.¹⁰⁴ Obchodní spolupráce mezi Británií a SAE se však neomezovala pouze na výměnu zboží, ale do velké míry zahrnovala také sektor služeb. To dokazuje především přítomnost celé řady britských firem na území Emirátů. V SAE tak lze najít třeba pobočky bankovního domu HSBC či společnosti John Lewis, která provozuje síť supermarketů Waitrose.¹⁰⁵ Vzhledem k důležitosti obchodních kontaktů mezi oběma státy pak byl koncem roku 2009 založen Společný ekonomický výbor, dnes známý také jako Obchodní rada Spojeného království a Spojených arabských emirátů, jehož dlouhodobým cílem je spolupráci obou států do budoucna ještě prohloubit a nadále zvyšovat objem společného obchodování.¹⁰⁶

Neopomenutelným aspektem britsko-emirátského vztahu vždy byla také problematika nerostných zdrojů, na něž je bohatý především emirát Abú Zabí.¹⁰⁷ Anglo-perská ropná

¹⁰² Yates, „Western Expatriates in the UAE Armed Forces“, 192-193.

¹⁰³ Kelly a Stansfield, „Britain, the United Arab Emirates and the defence of the Gulf revisited“, 1206-1207.

¹⁰⁴ „Bilateral Relations“, webová strana United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs, <https://www.mofa.gov.ae/EN/DiplomaticMissions/Embassies/London/AboutEmbassy/Pages/BilateralRelations.aspx> (staženo 24.3.2019).

¹⁰⁵ „Doing business in the United Arab Emirates: UAE trade and export guide“, webová strana Department for International Trade, <https://www.gov.uk/government/publications/exporting-to-the-united-arab-emirates/exporting-to-the-united-arab-emirates> (staženo 30.3.2019)

¹⁰⁶ „Bilateral Relations“, webová strana United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs, <https://www.mofa.gov.ae/EN/DiplomaticMissions/Embassies/London/AboutEmbassy/Pages/BilateralRelations.aspx> (staženo 24.3.2019).

¹⁰⁷ Louis, „Britain and the Middle East after 1945“, 49.

společnost získala potřebné koncese již ve 30. letech 20. století, tedy více než dvacet let před momentem, kdy k nalezení ropy na území Smluvních států skutečně došlo.¹⁰⁸ BP, jehož předchůdcem je právě Anglo-perská ropná společnost, se v ropném průmyslu na emirátském území angažovalo i v novém tisíciletí a společně se Shell patří k vlastníkům *Abu Dhabi National Oil Company*.¹⁰⁹ O důležitosti Spojených arabských emirátů pro tuto britskou společnost jistě vypovídá také fakt, že v Abú Zabí dlouhodobě sídlí centrála BP pro celý Střední východ a v Dubaji zase celá řada jejích dceřiných společností.¹¹⁰ V první dekádě nového tisíciletí pak Británie a SAE navázaly spolupráci také ve sféře obnovitelných zdrojů. Na základě memoranda o porozumění z roku 2008, které Spojené království uzavřelo s developerskou společností Masdar, tedy obě strany podpořily také rozvoj a následné častější využívání větrné, solární a vodní energie.¹¹¹

Stejně jako v případě dalších států v Perském zálivu hrála i v britsko-emirátském bilaterálním vztahu významnou roli osobní rovina. Jak je zmíněno na webových stránkách emirátského ministerstva zahraničních věcí, od roku 1974 studovalo na Královské vojenské akademii Sandhurst okolo dvou stovek Emirát'anů. Zhruba čtyřicítka daných absolventů pak pocházela z jednotlivých královských rodin ve všech sedmi emirátech. Mezi ty, kteří mají se Spojeným královstvím a jeho přední vojenskou školou přímou zkušenost, patří například současný dubajský emír Muhammad bin Rašid Al Maktúm, který souběžně zastává také roli emirátského viceprezidenta a premiéra, či generál Muhammad bin Zajd Al Nahján, nynější korunní princ a velitel emirátských ozbrojených složek.¹¹² Je tedy více než zřejmé, že i po smrti prezidenta Zajda bin Sultána Al Nahjána, který Britům do velké míry vděčil za svůj mocenský vzestup a následné úspěchy na politické scéně, se do čela Spojených arabských emirátů postavili lidé, kteří mají ke Spojenému království osobní vztah a zasloužili se o pokračování či dokonce prohloubení britsko-emirátské spolupráce také v novém tisíciletí.

¹⁰⁸ Barnwell, „From Trucial States to Nation State“, 135-137.

¹⁰⁹ „Bilateral Relations“, webová strana United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs, <https://www.mofa.gov.ae/EN/DiplomaticMissions/Embassies/London/AboutEmbassy/Pages/BilateralRelations.aspx> (staženo 24.3.2019).

¹¹⁰ „BP in the Middle East“, webová strana BP, <https://www.bp.com/content/dam/bp-careers/en/PDF/careers-bp-in-middle-east.pdf> (staženo 27.3.2019).

¹¹¹ „Bilateral Relations“, webová strana United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs, <https://www.mofa.gov.ae/EN/DiplomaticMissions/Embassies/London/AboutEmbassy/Pages/BilateralRelations.aspx> (staženo 24.3.2019).

¹¹² Ibid. (staženo 24.3.2019).

2.5 Spojené království a Sultanát Omán

První léta nové éry bilaterálního vztahu mezi Spojeným královstvím a Ománem se od britské spolupráce s ostatními státy v oblasti Perského zálivu až nápadně lišila. Na rozdíl od Bahrajnu, Kataru a Spojených arabských emirátů totiž Britové z Ománu odešli až výrazně později, konkrétně v průběhu roku 1977. Příčinou toho, že se v případě Ománu britská vláda rozhodla ignorovat svůj slib o stažení vlastních vojenských jednotek do konce roku 1971, bylo povstání proti ománskému sultánovi Saídovi, které dlouhodobě zuřilo v jihománské provincii Dafár a které mohlo mít v případě úspěchu povstalců výrazné destabilizační účinky pro celý region. K nespokojeným Dafárcům se totiž na konci 60. let připojili marxisté ze sousedního Jemenu, kteří byli finančně a materiálně podporováni jak Čínou, tak Sovětským svazem.¹¹³ Britové, ovlivněni obavami z šíření sovětského vlivu v oblasti Perského zálivu, jež měla po více než století získat nezávislost, a snahou nezopakovat podobný debakl, jakým bylo stažení jednotek z Adenu, tedy nemohli z Ománu odejít, aniž by se celá situace v Dafáru uklidnila.¹¹⁴

Kromě nasazení vojáků ze *Special Air Service*, tedy SAS, kteří se podíleli na tvorbě efektivní protipovstalecké strategie, však Spojené království průběh dafárského povstání zásadně ovlivnilo také v dalším směru – Britové se totiž angažovali ve výměně neoblíbeného ománského panovníka. Jelikož sultán Saíd dlouhodobě odolával britskému tlaku a odmítal zahájit modernizaci dafárské provincie, kterou Spojené království považovalo za neopomenutelnou součást společných snah o potlačení povstání, byl v červenci roku 1970 svržen a do čela země nastoupil jeho syn Kábús. Za státním převratem, během něž se novým sultánem stal absolvent Královské vojenské akademie Sandhurst, podle mnohých autorů stáli právě Britové a jejich nespokojenost se Saídovým přístupem k Dafáru.¹¹⁵ Na rozdíl od svého otce zahájil sultán Kábús okamžitě po nástupu na trůn rozsáhlé modernizační a rozvojové projekty, financované především z rostoucích příjmů z ropných koncesí, díky nimž se mezi Ománci brzy začal těšit velké popularitě.¹¹⁶ Nahrazení neoblíbeného vládce jeho výrazně aktivnějším synem je tak obecně považováno za moment, kdy povstalci přišli o svoji hlavní konkurenční výhodu.

¹¹³ DeVore, „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“, 3-4.

¹¹⁴ Rob Johnson, „Out of Arabia: British Strategy and the Fate of Local Forces in Aden, South Yemen, and Oman, 1967-76“, *The International History Review* (2016): 8, <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07075332.2016.1152994> (staženo 3.11.2016).

¹¹⁵ Takriti, „The 1970 Coup in Oman Reconsidered“, 171-172.

I přes Kábúsovy aktivity však porážka dafárského povstání zabrala několik let, především kvůli nepříznivým klimatickým podmínkám v jihoománské provincii, a oficiální vítězství nad povstalci bylo ohlášeno až na začátku prosince 1975.¹¹⁷ Britům se tedy úspěšně podařilo vyhnout nepříznivému výsledku jako v případě Adenu a přítomnost jejich vojenských jednotek na ománském území tak již nebyla opodstatněná.

Přestože se Omán po nástupu sultána Kábúse k moci pokoušel navázat spolupráci také s dalšími státy v regionu i mimo něj a za jeho klíčové spojence v prvních letech panování bývají považovány především Saudská Arábie, Írán nebo Spojené státy americké, vztahy mezi Brity a Ománci i nadále zůstaly velmi úzké.¹¹⁸ Britská vojenská přítomnost v Ománu tak po roce 1977, kdy jednotky Spojeného království finálně opustily základny Královského letectva v dafárském městě Salála a na ostrově Masíra, reálně neskončila. Ozbrojené síly sultána Ománu, známé jako SAF, totiž v době britského stažení nedisponovaly dostatečným množstvím personálu. Jejich běžné fungování a plánovaná modernizace tak byly závislé na důstojnících, které do Ománu převelela armáda Spojeného království a kteří byli oficiálně zaměstnáni ománským ministerstvem obrany.¹¹⁹ Těsně před britským stažením figurovalo na seznamu zaměstnanců SAF více než 700 britských jmen.¹²⁰ A přestože na konci 80. let 20. století zahájila ománská vláda proces omanizace, jehož cílem bylo nahradit co největší počet přistěhovalců pracovníky ománského původu, v roce 1999 se v Ománu stále nacházelo zhruba 500 britských armádních důstojníků. To podle Williama Rogera Louise jasně značí, že i když nebyla britská vojenská přítomnost v Perském zálivu nadále tak viditelná jako v minulosti, i v novém tisíciletí byly vztahy se Spojeným královstvím pro Omán naprosto klíčové.¹²¹ Tuto myšlenku potvrzuje také fakt, že se britská a ománská armáda často účastnily společných cvičení – to z roku 2001 dokonce představovalo moment, kdy byl v zahraniční nasazen největší počet britských vojáků od 80. let.¹²²

¹¹⁶ Jim White, „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“, *Small Wars Journal* (2008): 7.

¹¹⁷ John Newsinger, *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002), 136.

¹¹⁸ Fred Halliday, „The Gulf between Two Revolutions: 1958-1979“, *MERIP Reports*, č. 85 (únor 1980): 10, <http://www.jstor.org> (staženo 21.10.2016).

¹¹⁹ J. E. Peterson, „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“, *Middle East Policy* *II*, č. 2 (léto 2004): 132.

¹²⁰ Emin Akseki, „Oman's Foreign Policy Between 1970-2008“ (magisterská práce, Middle East Technical University, 2010), 48.

¹²¹ Louis, „Britain and the Middle East after 1945“, 49.

¹²² Mark Valeri, „Oman's mediatory efforts in regional crises“, *NOREF Expert Analysis* (březen 2014): 3.

Nová éra spolupráce mezi Spojeným královstvím a Ománem tedy byla založena především na otázce obrany. Britové totiž během 80. a 90. let do Ománu nedodávali pouze vlastní důstojníky, ale také všemožné armádní vybavení. Firmy ze Spojeného království od ománské vlády získaly celou řadu zakázek na výrobu bitevních letounů, tanků či válečných lodí, čímž výrazně napomohly úspěšné modernizaci SAF.¹²³ Na utváření moderního Ománu se však Britové podíleli i jinak – britské konstrukční společnosti stály například za stavbou kampusu Univerzity sultána Kábúse či budovy Královské opery v Maskatu.¹²⁴ Klíčovým artiklem pro obchodní zájmy Spojeného království v Ománu ale byla a je především ropa. To dokazuje hlavně fakt, že společnost *Petroleum Development Oman*, která patří mezi nejúspěšnější petrochemické organizace v zemi, z 34% vlastní britsko-nizozemská Royal Dutch Shell.¹²⁵

Přestože je v souvislosti s britsko-ománským vztahem od konce 70. let 20. století často zmiňováno postupné omezování spolupráce a nahrazování Británie Spojenými státy, podle Iana Skeeta rozhodně nelze očekávat, že by byla britsko-ománská kooperace do budoucna oslabena či dokonce marginalizována. Velmi významnou rovinu spolupráce mezi oběma státy totiž lze hledat v osobních vazbách mezi předními představiteli na obou stranách.¹²⁶ Jak již bylo zmíněno, sultán Kábús strávil ve Spojeném království velkou část svých studií a na pobyt na Sandhurstu podle svých slov vzpomíná jako na jedno z nejdůležitějších období ve svém životě.¹²⁷ Kromě vzdělání ale Kábús v Británii získal také řadu přátel, k nimž se řadili a řadí například členové královské rodiny, významní politici, diplomaté či bankéři. Právě Kábúsova pozitivní zkušenost s Brity výrazně ovlivňuje pokračování bilaterální kooperace mezi oběma zeměmi – Spojené království je totiž mezi jinými státy v myslích Ománců i nadále na preferované pozici, což nepochybně značně usnadňuje navazování spolupráce v celé řadě dalších odvětví.¹²⁸

¹²³ Joseph A. Kechichian, *Oman and the World: The Emergence of an Independent Foreign Policy* (Santa Monica: RAND, 1995), 133-134.

¹²⁴ Francis C. Owtram, „Oman and the West: State Formation in Oman since 1920“ (dizertační práce, London School of Economics and Political Science, 1999), 236.

¹²⁵ Jeffrey Lefebvre, „Oman’s Foreign Policy in the Twenty-First Century“, *Middle East Policy* 17, č. 1 (jaro 2010): 106.

¹²⁶ Ian Skeet, *Oman: Politics and Development* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1992), 99.

¹²⁷ Plekanov, *Sultan Qaboos bin Said*, 88.

¹²⁸ Skeet, *Oman: Politics and Development*, 99.

2.6 Shrnutí

Rozhodnutí labouristické vlády Harolda Wilsona o stažení britských vojenských jednotek z oblasti na východ od Suezů z konce 60. let 20. století přineslo významnou změnu nejen pro mocenské postavení Británie na světové scéně, ale především pro vztahy Spojeného království s vládnoucími rodinami v oblasti Perského zálivu. Ty na britskou přítomnost dlouhodobě spoléhaly a Spojené království považovaly za garanta vlastní bezpečnosti. Zdánlivě nepříznivou situaci ale nezvrátila ani nabídka místních na financování pokračující britské přítomnosti, ani nástup konzervativní vlády Edwarda Heatha k moci. Samotné stažení, k němuž v případě Bahrajnu, Kataru a nově vzniklých Spojených arabských emirátů došlo na konci roku 1971 a v případě rebelii zasaženého Ománu v roce 1977, otevřelo novou kapitolu v bilaterálních vztazích Spojeného království se všemi čtyřmi státy Perského zálivu. Nově se tedy nejednalo o závislost jedné země na druhé, ale o spolupráci mezi dvěma sobě rovnými partnery.

Se všemi čtyřmi zeměmi v Perském zálivu tak Spojené království udržovalo kontakty také mezi lety 1971 a 2010. A přestože v Ománu zůstaly britské vojenské jednotky o něco déle, což Sultanát odlišuje od ostatních států, bilaterální vztahy Británie se všemi čtyřmi zeměmi se v nové éře spolupráce velmi podobaly. I když se všechny čtyři státy otevřely dalším partnerům, především Spojeným státům a Saudské Arábii, na spolupráci se Spojeným královstvím bývá stále nahlíženo jako na jednu z nejzásadnějších a na základě kategorizace Rozentala a Buenrostro je nepochybně možné ji označit za strategickou. Ve všech případech zůstala v popředí bilaterálního vztahu i nadále otázka obrany, která ale úzce souvisela také s kooperací v oblasti obchodu či nerostných zdrojů – vzhledem k vlastním investicím do místního ropného průmyslu byla pro Brity stabilita Perského zálivu dlouhodobě klíčovou otázkou a mezi významné obchodní artikly se v minulosti řadily především britské zbraně, které měly daným státům zaručit bezpečí. Nelze však opomenout ani osobní roviny vztahů mezi Spojeným královstvím na straně jedné a Bahrajnem, Katar, Spojenými arabskými emiráty a Ománem na straně druhé. Fakt, že přední členové místních vládnoucích rodin často studovali na britských školách, což následně umožňovali také řadě svých občanů – především těch, kteří se stali součástí jejich ozbrojených složek – jistě napomohl k probritskému cítění ve všech čtyřech státech a umožnil tak kontinuitu vzájemných kontaktů i nové éře.

3. Politika vlády Davida Camerona vůči Perskému zálivu v letech 2010 a 2011

3.1 Všeobecné volby v roce 2010 a vznik koaliční vlády

Přestože se bilaterálním vztahům Spojeného království se státy Perského zálivu na přelomu 20. a 21. století zdánlivě dařilo, jak dokazuje například podpis Dohody o obranné spolupráci se Spojenými arabskými emiráty v roce 1996, na období vládnutí premiéra Tonyho Blaira a jeho nástupce Gordona Browna nebývá v tomto ohledu nahlíženo příliš pozitivně. Zájem labouristických předáků o Perský záliv totiž úzce souvisel zejména s pokračujícími britskými závazky na území Afghánistánu či Iráku a ani jeden z premiérů tak podle Kellyho a Stansfielda plně nevyužil potenciálu, který pro Spojené království spolupráce se státy v Zálivu představovala. Blair a Brown svoje soustředění totiž směřovali spíše na rostoucí ekonomiky, jako je Indie nebo Čína.¹²⁹ Výrazným zastáncem této myšlenky a kritikem Blairova a Brownova přístupu ke spojencům v Zálivu byl také David Cameron, jehož si v prosinci 2005 do svého čela zvolila britská Konzervativní strana a který se tak stal lídrem opozice Jejicho Veličenstva. Cameron otázku důležitosti bilaterálních vztahů Spojeného království s jednotlivými zeměmi v Perském zálivu spojoval především s problematikou boje proti terorismu a islámskému fundamentalismu. Státy Západu podle něj nad terorem nikdy nemohly zvítězit samostatně a měly se tak raději snažit prohloubit stávající spolupráci s umírněnými islámskými režimy¹³⁰, mezi něž se řadí také Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty a Omán. Aby k takovému prohloubení kooperace do budoucna skutečně mohlo dojít, mělo se Spojené království vyvarovat opakování chyb Tonyho Blaira a Gordona Browna a přátelství se státy v Zálivu nezanedbávat.¹³¹

Budoucí zahraničně-politické směřování Spojeného království bylo jedním z často rozebíraných témat před všeobecnými volbami do Dolní sněmovny, plánovanými na květen 2010. Labouristická strana, která bojovala o setrvání u moci, ve svém volebním programu volala po důslednějším zužitkování britských aliancí, což mělo vést „ke

¹²⁹ Kelly a Stansfield, „Britain, the United Arab Emirates and the defence of the Gulf revisited“, 1207.

¹³⁰ David Cameron, „Achieving lasting peace and security, at home and abroad“, proslov přednesený během tiskové konference na půdě St Stephen's Club v Londýně (15.8.2006).

¹³¹ David Cameron, „A new approach to foreign affairs – liberal conservatism“, proslov přednesený v rámci každoroční konference British American Project (11.9.2006).

zvýšení bezpečnosti, ekonomické prosperity či rozvoje a zároveň k ochraně životního prostředí¹³². Mezi klíčové partnery se však podle labouristů řadila hlavně Evropa, oblast Středního východu jejich volební program zmiňoval v souvislosti s válkou v Afghánistánu, íránským nukleárním programem a řešením arabsko-izraelského konfliktu.¹³³ Podobně viděla v roce 2010 roli Británie ve světě také Liberálně-demokratická strana, pro ni ale byl důležitým tématem také prodej britských zbraní do států, které nejsou demokratické a které zakoupené vybavení neváhají využívat proti vlastním občanům.¹³⁴ Ani program Konzervativní strany bilaterální vztahy se státy v Perském zálivu explicitně nezmiňuje, klade si ale za cíl „pozvednout vztahy s mnohými přátelskými národy včetně těch na Středním východě“¹³⁵. To, že mezi tyto přátele patří také země v Perském zálivu, však předseda Konzervativní strany aktivně připomínal během předvolební kampaně. Cameron často zdůrazňoval, že britské instituce státům v Zálivu nevěnovaly dostatečnou pozornost a zcela ignorovaly historické vazby, které s nimi Británii pojí a které by spolupráci jistě napomohly.¹³⁶

Všeobecné volby do Dolní sněmovny, které se konaly 6. května 2010, sice Konzervativní straně přinesly největší počet poslanců, s 307 křesly však Cameronovi chybělo devatenáct míst k tomu, aby společně se svou stranou získal parlamentní většinu. I když se nabízela možnost sestavit menšinovou vládu, kterou by při klíčových hlasováních podporovaly další politické subjekty, po vyhlášení výsledků byla otevřena jednání o možné vládní spolupráci s Liberálně-demokratickou stranou. Liberální demokraté Nicka Clegga totiž po Konzervativní a Labouristické straně získali od voličů třetí největší počet křesel a jak pro Davida Camerona, tak pro Gordona Browna představovali potenciální juniorní koaliční partnery.¹³⁷ A přestože si Konzervativní a Liberálně-demokratická strana nebyly zrovna názorově blízké, výsledkem série společných rozhovorů se stala první koaliční vláda od doby II. světové války, kdy v premiérském křesle poprvé zasedl Winston Churchill. Během května 2010 pak obě

¹³² „The Labour Party Manifesto 2010: A future fair for all“, http://www.cpa.org.uk/cpa_documents/TheLabourPartyManifesto-2010.pdf (staženo 31.3.2019), 102.

¹³³ Ibid., 102-105.

¹³⁴ „Liberal Democrat Manifesto 2010“, http://www.manifesto.com/wp-content/uploads/2015/09/libdem_manifesto_2010.pdf (staženo 31.3.2019), 68.

¹³⁵ „The Conservative Manifesto 2010: Invitation to Join the Government of Britain“, <https://conservativehome.blogs.com/files/conservative-manifesto-2010.pdf> (staženo 31.3.2019), 110.

¹³⁶ David Cameron, „How Britain can best address the threats of the 21st century“, proslov přednesený na půdě Chatham House (15.1.2010).

strany zveřejnily nástin programu, který jasně ilustruje, jak klíčová byla pro Konzervativní stranu možnost, že se po třinácti letech v opozici opět vrátí do čela Spojeného království, i kdyby k tomu potřebovala koaličního partnera. Ochotu Konzervativní strany přistoupit na celou řadu kompromisů podle Thomase Quinna demonstruje především fakt, že koaliční plán je jako celek obsahově mnohem více podobný původnímu předvolebnímu programu Liberálních demokratů. Detailnější pohled na jednotlivé vládní politiky je ale o něco rozdílnější – v takovém případě je totiž možné nalézt jak silný liberálně-demokratický, tak značný konzervativní vliv.¹³⁸

3.2 Přístup koaliční vlády k zahraniční politice

Pokud jde o oblast zahraniční politiky jako takovou, v období před všeobecnými volbami v roce 2010 se zahraničně-politické cíle obou pozdějších koaličních partnerů v celé řadě případů shodovaly, během společných rozhovorů tedy nepředstavovaly významný problém.¹³⁹ K tak hladkému navázání spolupráce bezpochyby pomohlo stanovisko samotného Davida Camerona a jeho nejbližších spolupracovníků - nový britský premiér totiž už v prvních letech svého působení v čele opozice Jejeho Veličenstva definoval vlastní přístup k dění na mezinárodní scéně jako tzv. liberální konzervativismus.¹⁴⁰ Cameronova strana měla tedy i nadále vycházet z konzervativní či toryovské zahraničně-politické tradice, následované v období vlády Margaret Thatcherové a Johna Majora, podle níž by se Spojené království mělo za hranicemi snažit prosazovat svoje klíčové národní zájmy. Takový realistický přístup k mezinárodnímu dění ale měl být podle Camerona a tehdejšího stínového ministra zahraničních věcí Wiliama Haguea doplněn také o celou řadu idealistických myšlenek vycházejících z tradice liberální.¹⁴¹ Británie se tak v budoucnu měla mnohem aktivněji

¹³⁷ Anthony Seldon a Peter Snowdon, *Cameron at 10: The Verdict* (Londýn: William Collins, 2016), 22-23.

¹³⁸ Thomas Quinn, Judith Bara a John Bartle, „The UK Coalition Agreement of 2010: Who Won?“, *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 21, č. 2 (květen 2011): 295-309.

¹³⁹ Victoria Honeyman, „From Liberal Interventionism to Liberal Conservatism: the short road in foreign policy from Blair to Cameron“, *British Politics* 12, č. 1 (2017): 59.

¹⁴⁰ David Cameron, „A new approach to foreign affairs – liberal conservatism“, proslov přednesený v rámci každoroční konference British American Project (11.9.2006).

¹⁴¹ Pete Redford a Matt Beech, „David Cameron’s pragmatic ‘liberal interventionism’ approach to foreign policy differs from that of his Conservative predecessors“, *LSE Blogs* (26.8.2011): 1-2.

účastnit dění na mezinárodní scéně, bojovat za striktnější dodržování lidských práv a při všech možných příležitostech prosazovat pokračující rozšiřování demokracie.¹⁴²

To, že Liberálně-demokratická strana s danými návrhy v květnu 2010 souhlasila, jasně demonstruje krátká kapitola, která je zahraničně-politickému směřování Spojeného království věnována v rámci koaličního programu. Podle plánu nově vzniklé vlády totiž mělo Spojené království „vždy patřit mezi aktivní členy mezinárodního společenství a prosazovat svoje národní zájmy, zatímco bude bránit hodnoty svobody, spravedlnosti a zodpovědnosti“¹⁴³. Jak je z formulace hlavního zahraničně-politického cíle zřejmé, koaliční vláda hodlala kombinovat konzervativní důraz na prosazování vlastních zájmů s liberálními snahami o neutuchající činnost na mezinárodní scéně a odporem k nedodržování lidských práv. Cameronův liberální konzervativismus, původně definovaný v době, kdy se Konzervativní strana stále nacházela v opozici, se tedy stal základem zahraniční politiky nové britské vlády, přestože se po dlouhé době jednalo o vládu koaliční.¹⁴⁴ Fakt, že se Konzervativní straně do koaličního programu podařilo prosadit svoje zahraničně-politické smýšlení, zdánlivě předznamenal další směřování nové vlády. Konzervativci jsou totiž v souvislosti s otázkou zahraniční politiky považováni za mnohem dominantnějšího hráče, čemuž jistě napomohl i fakt, že byl do čela ministerstva zahraničních věcí, které bývá při rozdělování ministerských pozic považováno za jedno z nejdůležitějších, vybrán již zmiňovaný William Hague.¹⁴⁵

Kromě propagace vlastních zájmů v zahraničí a aktivního působení v multilaterálních organizacích si koaliční vláda ve svém programu kladla také konkrétnější cíle. V reakci na soudobé dění tak potvrdila pokračující pobyt vlastních vojenských složek na území Afghánistánu, předznamenala další úsilí v řešení arabsko-izraelského konfliktu, plánovala i nadále přispívat ke snahám zabránit Íránu v zisku atomové zbraně a zároveň oznámila, že hodlá klást důraz na podporu stabilizace západního Balkánu. Pokud jde o spolupráci s klíčovými spojenci, Cameronova vláda se chtěla soustředit především na Evropu, Spojené státy či země Commonwealthu. V duchu vlastních předvolebních slibů se ale premiér plánoval zaměřit také na „zintenzivnění kulturních, vzdělávacích,

¹⁴² Matt Beech, „British Conservatism and Foreign Policy: Traditions and Ideas Shaping Cameron’s Global View“, *British Journal of Politics and International Relations* 13 (2011): 357-358.

¹⁴³ HM Government, „The Coalition: Our programme for government“, webová strana britské vlády GOV.UK, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/78977/coalition_programme_for_government.pdf (staženo 6.4.2019), 20.

¹⁴⁴ Redford a Beech, „David Cameron’s pragmatic ‘liberal interventionism’ approach“, 2.

obchodních a diplomatických kontaktů s mnoha národy mimo Evropu a severní Ameriku s cílem posílit vztahy Spojeného království s nejrychleji rostoucími oblastmi světové ekonomiky¹⁴⁶. To, že mezi tyto preferované partnery patřily i Bahrajn, Katar, Spojené arabské emiráty a Omán, demonstrovaly kroky jednotlivých vládních představitelů v měsících následujících po nástupu koalice do čela Spojeného království.

3.3 Politika vlády Davida Camerona vůči Perskému zálivu

Důležitost, jakou nově vzniklá koaliční vláda přikládala oblasti Perského zálivu, nepochybně ilustruje fakt, že David Cameron se na jednu ze svých prvních zahraničních cest v pozici předsedy vlády vydal právě tam. Během svého několikadenního pobytu ve Spojených arabských emirátech se nový britský premiér setkal se třemi nejdůležitějšími představiteli země – prezidentem celé federace a emírem Abú Zabí Chalífou bin Zajdem Al Nahjánem, dubajským vládcem Muhammadem bin Rašidem Al Maktúmem a velitelem ozbrojených složek Spojených arabských emirátů, generálem Muhammadem bin Zajdem Al Nahjánem, který zastává také roli korunního prince. V závěrečném prohlášení Cameron uvedl, že hluboké přátelství mezi Spojeným královstvím a SAE je bezpochyby založeno především na společné historii a sdílených zájmech, pro oba státy by ale měla být důležitá také společná budoucnost. Ta by měla být spojená s posilováním spolupráce v oblasti obrany, bezpečnosti a obchodu.¹⁴⁷ O faktu, že v popředí britsko-emirátského bilaterálního vztahu měly i nadále zůstat obranné otázky, vypovídá také to, že premiéra Camerona na jeho cestě doprovázel také ministr obrany Liam Fox. Ten se u příležitosti státní návštěvy navíc nesetkal pouze s emirátskými armádními představiteli, ale také s celou řadou původně britských důstojníků, kteří v Emirátech působili od počátku již zmiňovaných modernizačních snah z 90. let.¹⁴⁸

V návaznosti na Cameronovu a Foxovu návštěvu ve Spojených arabských emirátech byla na konci léta 2010 odstartována série jednání s cílem identifikovat všemožné oblasti, v nichž by mohla být spolupráce mezi Spojeným královstvím a státy Perského zálivu prohloubena. V září se tedy ministr pro Střední východ Alistair Burt a

¹⁴⁵ Honeyman, „From Liberal Interventionism to Liberal Conservatism“, 60.

¹⁴⁶ HM Government, „The Coalition“, 20.

¹⁴⁷ „Deep friendship between the UK and UAE – PM“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/deep-friendship-between-the-uk-and-uae-pm> (staženo 6.4.2019).

představitelé několika britských ministerstev v Londýně sešli s příslušnými velvyslanci zemí Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu, mezi jejíž členy se kromě Bahrajnu, Kataru, SAE a Ománu řadí také Saudská Arábie a Kuvajt.¹⁴⁹ O měsíc později pak metropole Spojeného království přivítala samotné ministry ze zemí Zálivu, kteří se potkali s britskými protějšky a zároveň se zúčastnili celé série společenských akcí, které měly oběma stranám umožnit navázat obchodní kontakty. Britský ministr zahraničních William Hague na adresu těchto častých setkání nezapomněl poznamenat, že pokračující jednání jasně ilustrovala hloubku dříve zanedbávaných vzájemných vztahů a pro Cameronovu koaliční vládu znamenala velký zahraničně-politický úspěch.¹⁵⁰

Odhodlání koaliční vlády věnovat zemím v Perském zálivu větší pozornost bylo oficiálně stvrzeno faktem, že se plánované spolupráci krátce věnovala také nová bezpečnostní strategie Spojeného království. Ta byla pod názvem *A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy* zveřejněna v říjnu 2010 s cílem připravit Británii na nové bezpečnostní hrozby a zároveň identifikovat, jakým způsobem by měla ve světě prosazovat svoje zájmy.¹⁵¹ V části dokumentu, která se zabývá měnícím se rozložením vlivu ve světě, jsou státy Perského zálivu zmiňovány v souvislosti s pokračujícím přesunem obchodních aktivit z rozvinutých zemí Západu k rozvíjejícím se asijským a jihoamerickým ekonomikám. Cameronova koaliční vláda podle své strategie hodlala dále spolupracovat s Čínou a Indií, z nichž se postupně stávaly světové velmoci, ale také se zeměmi latinské Ameriky a Perského zálivu, kterým pokračující ekonomický rozvoj pomáhal získat značný vliv na světové scéně.¹⁵²

Prohlubování vztahů se státy Perského zálivu připomenul premiér Cameron také během podzimního banketu starosty londýnského City. Všechny čtyři země podle Camerona s Británií sice pojila vzájemná sounáležitost, v nedávné minulosti se ale oproti ostatním

¹⁴⁸ „Defence Secretary visits UAE“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-visits-uae> (staženo 7.4.2019).

¹⁴⁹ „Developing UK relations with the Gulf“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/developing-uk-relations-with-the-gulf> (staženo 7.4.2019).

¹⁵⁰ „UK and Gulf Ministers meet to forge deeper ties“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-gulf-ministers-meet-to-forge-deeper-ties> (staženo 7.4.2019).

¹⁵¹ „The national security strategy – a strong Britain in an age of uncertainty“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/publications/the-national-security-strategy-a-strong-britain-in-an-age-of-uncertainty> (staženo 19.4.2019).

¹⁵² HM Government, „A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy“, webová strana britské vlády GOV.UK, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf (staženo 19.4.2019).

partnerům cítily opomíjené. Premiér navíc poukázal na důležitost faktu, že se v listopadu 2010 na oficiální návštěvu do Zálivu chystala také královna Alžběta II.¹⁵³ Pro královnu a vévodu z Edinburghu se totiž mělo jednat již o druhý pobyt na území Spojených arabských emirátů a Ománu. A zatímco v Abú Zabí je v roce 1979 přivítal prezident Zajd bin Sultán, v Maskatu se setkali se sultánem Kábúsem, který je očekával také v roce 2010. O hloubce vzájemných osobních vazeb jistě vypovídá to, že návštěva britské panovnice v Sultanátu přímo kolidovala s oslavami v pořadí již čtyřicátého ománského národního dne a zároveň se sultánovými sedmdesátými narozeninami.¹⁵⁴ Pro britsko-emirátský bilaterální vztah pak byla královská návštěva klíčová především z toho důvodu, že William Hague v přítomnosti královny Alžběty podepsal se svým emirátským protějškem, šejkem Abdulláhem bin Zajdem Al Nahjánem, formální deklaraci potvrzující Dohodu o přátelství z roku 1971.¹⁵⁵

Cameronova koaliční vláda v prvním roce svého působení nezapomínala ani na další státy v Perském zálivu. V říjnu 2010 přivítalo Spojené království katarského emíra Hamáda bin Chalífu, jenž zahraniční cestou následoval svého premiéra a vicepremiéra, kteří se se svými britskými protějšky setkali již během letních měsíců téhož roku.¹⁵⁶ Emíra na britském území sice hostila britská královská rodina, jak bývá u důležitých státních návštěv zvykem, katarský vládce se ale setkal také s premiérem Davidem Cameronem a vicepremiérem Nickem Cleggem. Ve společném prohlášení se Hamád a Cameron přihlásili k odkazu Dohody o přátelství z roku 1971 a odsouhlasili, že budou společně pracovat na „budování dynamického partnerství pro budoucnost, které bude postaveno na bohaté historii, jež spolu obě země sdílí“¹⁵⁷. V prosinci 2010 pak Williama Hagua v Londýně navštívil také bahrajnský korunní princ Salmán bin Hamád, aby prodiskutovali společné zájmy v oblasti obchodu a vzdělávání, a britský ministr

¹⁵³ David Cameron, „Speech to Lord Mayor's Banquet“, proslov přednesený u příležitosti banketu starosty londýnského City (15.11.2010).

¹⁵⁴ „Announcement of State Visits to Oman and the UAE“, webová strana britské královské rodiny Royal.UK, <https://www.royal.uk/announcement-state-visits-oman-and-uae> (staženo 6.4.2019).

¹⁵⁵ „Royal Visit sees strong reaffirmation of UK-UAE ties“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/royal-visit-sees-strong-reaffirmation-of-uk-uae-ties> (staženo 6.4.2019).

¹⁵⁶ „Deputy Prime Minister Nick Clegg meets Qatari Deputy Prime Minister“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/deputy-prime-minister-nick-clegg-meets-qatari-deputy-prime-minister> (staženo 6.4.2019); „PM meets Prime Minister of Qatar“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/pm-meets-prime-minister-of-qatar> (staženo 6.4.2019).

zahraničních věcí u té příležitosti veřejně uvítal pokračující snahy bahrajnské vlády na cestě k demokracii a širokým politickým reformám.¹⁵⁸ Taková pochvalná slova, jak se ukázalo v prvních měsících roku 2011, ale byla více než problematická.

3.4 Shrnutí

Přestože je možné bilaterální vztahy Spojeného království se státy v Perském zálivu i v jejich nové éře považovat za velmi silné, jak ilustrovala předešlá kapitola, v akademické debatě se objevuje názor, že britské instituce na přelomu tisíciletí plně nevyužívaly potenciál, který spolupráce se zeměmi na jihovýchodě Arabského poloostrova nabízela. Podobný názorrazil také nový předseda Konzervativní strany David Cameron, podle něž mělo partnerství s umírněnými islámskými režimy státům Západu pomoci v boji s terorismem. Cameronova strana v květnu 2010 sice zvítězila ve všeobecných volbách, protože ale nezískala dostatečný počet křesel, začala vyjednávat s Liberálními demokraty Nicka Clegga. Vznik koaliční vlády s sebou nesl celou řadu kompromisů, v otázce zahraniční politiky se ale obě strany shodly snadno – jejich předvolební programy se totiž ve své zahraničně-politické části příliš nelišily, jelikož Konzervativní strana od Cameronova zvolení do svého čela razila přístup tzv. liberálního konzervatismu. Kombinace důrazu na prosazování vlastních zájmů se snahou zamezit porušování lidských práv se tak stala součástí také společného programu koaliční vlády.

Jelikož byla Konzervativní strana v zahraničně-politické oblasti výrazně dominantnějším koaličním partnerem, Cameronova vláda záhy začala se slibovaným budováním užších vztahů se státy v Perském zálivu, na němž kromě premiéra pracoval také ministr zahraničních věcí William Hague či ministr obrany Liam Fox. Rok 2010, během něž byla spolupráce se státy Perského zálivu zahrnuta také do nové národní bezpečnostní strategie Spojeného království, provázela celá řada oficiálních návštěv a strategických jednání mezi Británií a jejími partnery. Prosincové setkání Williama Hagua s bahrajnským korunním princem pak zdánlivě předznamenalo, kterému státu Perského zálivu bude v následných měsících věnována největší pozornost.

¹⁵⁷ „Joint statement between the Prime Minister and the Emir of the State of Qatar“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-between-the-prime-minister-and-the-emir-of-the-state-of-qatar> (staženo 6.4.2019).

¹⁵⁸ „Foreign Secretary welcomes HRH Crown Prince of Bahrain to the UK“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-welcomes-hrh-crown-prince-of-bahrain-to-the-uk> (staženo 6.4.2019).

4. Reakce Spojeného království na události arabského jara v Perském zálivu

4.1 Arabské jaro v Perském zálivu

Jako tzv. arabské jaro bývá označována revoluční vlna, které měla svůj původ v prosinci 2010 v Tunisku a během roku 2011 postupně zasáhla nejen státy v severní části Afriky, ale také na Blízkém a Středním východě. Na nespokojené občany arabských zemí bylo ve světových médiích nahlíženo jako na široké opoziční hnutí, které se nebálo vyjádřit nesouhlas s nedemokratickými režimy a jehož hlavním cílem bylo vytvořit v jednotlivých státech svobodnější společnost. V souvislosti s revoltami arabského jara bývá velmi často zmiňována rychlost, jakou nepokoje zasáhly země jako Libye, Egypt, Sýrie či Jemen – ta totiž překvapila nejen akademiky, ale také politiky, poradce a bezpečnostní analytiky po celém světě.¹⁵⁹ Samotné spojení „arabské jaro“ je ale podle Miloše Mendela čistě západním výdobytkem. V evropském prostředí odkazuje jaro k novým začátkům, které přicházejí po strastiplné zimě, v arabských zemích ale nemá vzhledem k odlišným klimatickým podmínkám tak zásadní význam. Z toho důvodu bývá vlna nepokojů z roku 2011 označována také jako arabské revoluce.¹⁶⁰

Pokud jde o samotné události arabského jara v Perském zálivu, jakákoliv forma nepokojů výrazně nejméně zasáhla Katar. Země, kterou od státního převratu v roce 1995 vedl Hamád bin Chalífa Al Sání, si totiž během emírova vládnutí prošla řadou shora iniciovaných reforem a modernizačních kroků, které napomohly popularitě celého režimu.¹⁶¹ Stabilita na domácí scéně tak Kataru dokonce umožnila, aby se extenzivně angažoval v zahraničí. Dauhá se tedy nebála intervenovat v Libyi a Sýrii či poskytnout finanční asistenci Tunisku a Egyptu, v případě Bahrajnu a Jemenu však byla o něco opatrnější. Pokud šlo o země v těsném sousedství, katarská vláda jakékoliv akce koordinovala se Saudskou Arábií a dalšími členy Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu. V případě úspěchu protirežimních demonstrantů v některém ze států na

¹⁵⁹ Maguire a Vickers, „Constructing Britain’s response to the Arab uprisings“, 2.

¹⁶⁰ Mendel, *Arabské jaro*, 9-10.

¹⁶¹ *Ibid.*, 267-268.

jihovýchodě Arabského poloostrova by totiž mohla být ohrožena stabilita celé oblasti, což by pro Katar a další místní státy představovalo značné potíže.¹⁶²

O něco rozdílnější byla situace ve Spojených arabských emirátech. Federativnímu státu se násilnosti do velké míry také vyhnuly, což opět mohly zapříčinit postupné politické reformy, k nimž v zemi docházelo v předcházejících letech¹⁶³, to však neznámá, že by lidé žijící na emirátském území nijak nevyjádřili svoji nespokojenost. Právě naopak, s rebeliemi v dalších arabských zemích kolidovaly v Emirátech protesty zahraničních dělníků, kteří požadovali lepší sociální podmínky, a zároveň také zveřejnění petice, jež volala po ustavení parlamentu s větším počtem legislativních pravomocí. Petici měla na svědomí skupina aktivistů, známá jako emirátská pětka, která stála také za internetovou kampaní na podobné téma. Zatčení pěti signatářů petice za veřejnou urážku vládců federace, jejich soudnímu procesu a následnému omilostnění prezidentem Chalífou bin Zajdem sice byla věnována pozornost ve světových médiích, ve Spojených arabských emirátech však jejich aktivity žádnou výraznou odezvu nevyvolaly.¹⁶⁴

Protesty se ale nevyhnuly jinak stabilnímu Ománu, kterému od roku 1970 vládnul sultán Kábús, dlouhodobě považovaný za otce ománského národa. Nespokojení Ománci vyšli do ulic Maskatu již v polovině ledna 2011 a požadovali zvýšení platů, nižší ceny základního zboží a odvolání údajně zkorumpovaných členů vlády. Místní autority protestujícím, jejichž počty se v porovnání s ostatními státy jevíly zanedbatelně, v prvních týdnech nevěnovaly přílišnou pozornost.¹⁶⁵ Změnu přinesla až únorová eskalace nepokojů v Egyptě a Bahrajnu, na jejímž základě se protesty rozšířily z ománské metropole i do dalších měst, především do průmyslového Suháru a také do Salály, která byla na přelomu 60. a 70. let 20. století centrem dafárského povstání. V roce 2011 to však nebyla Salála, ale Suhár, kde došlo k nejtvrdějším násilným střetům mezi protestujícími a ománskými bezpečnostními složkami. A přestože sultán Kábús již během února na celou situaci reagoval reorganizací vlády spojenou s oznámením o navýšení minimální mzdy, přiznáním celé řady benefitů nezaměstnaným a slibem, že do budoucna budou vytvořeny tisíce nových pracovních míst, za oficiální konec nepokojů je považován konec května 2011. Tehdy totiž ománská armáda finálně rozehnala

¹⁶² Kristian Coates Ulrichsen, *Qatar and the Arab Spring: Policy Drivers and Regional Implications* (Washington, D.C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2014), 8.

¹⁶³ Mendel, *Arabské jaro*, 267.

¹⁶⁴ Ingo Forstenlechner, Emilie Rutledge a Rashed Salem Alnuaimi, „The UAE, the “Arab Spring” and Different Types of Dissent“, *Middle East Policy* 19, č. 4 (zima 2012): 55-58.

protesty ve velkých městech po celém Sultanátu.¹⁶⁶ I přes několik obětí, které si násilnosti vyžádaly, a hromadné zatýkání protestujících, k němuž během roku 2011 docházelo, však ománské nepokoje nevedly ke zpochybňování legitimacy sultána Kábúse, na něhož bylo v zemi i nadále nahlíženo jako na velkého modernizátora.¹⁶⁷ Omán tak byl jednou z mála zemí, kde události tzv. arabského jara přímo nesouvisely s požadavky na celkovou změnu režimu a abdikaci tehdejšího panovníka.¹⁶⁸

V souvislosti s událostmi arabského jara ve státech Perského zálivu bývá nejčastěji zmiňován Bahrajn, kde se proti stávajícímu režimu postavil asi největší počet protestujících ze všech čtyř států. I když bahrajnský král Hamád bin Isa Al Chalífa od svého nástupu do čela země inicioval řadu reforem, podle Matthewa Willise chyběl na počátku druhé dekády 21. století modernizačním krokům potřebný spád. To pocíťovalo především šíitské obyvatelstvo, které v Bahrajnu sice dlouhodobě tvořilo většinu, ale oproti bahrajnským sunnitům, mezi něž se řadí i Al Chalífové, bylo znevýhodňováno.¹⁶⁹ Protesty, které byly po vzoru Tuniska a Egypta zahájeny v polovině února 2011, kromě diskriminace šíitů reagovaly také na volby z předchozího podzimu a údajnou manipulaci s volebními okrsky. A přestože až dvou set tisícová shromáždění na Perlovém náměstí v Manáma nejdříve probíhala relativně poklidně, následně situace vy eskalovala v četné násilné střety mezi šíitskými demonstranty, nespokojeným sunnitským obyvatelstvem a bahrajnskými bezpečnostními složkami.¹⁷⁰

Vzhledem k obavám, že by šíitská opozice mohla být napojena na sousední Írán, pak král Hamád bin Isa během prvních březnových dnů požádal o pomoc s potlačením rebelie další členské státy Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu. Na bahrajnské území tak 14. března 2011 vstoupilo přes dva tisíce vojáků, především ze Saudské Arábie a Spojených arabských emirátů. Král Hamád následně vyhlásil výjimečný stav a zároveň s příchodem zahraničních vojáků na Perlové náměstí začalo rozsáhlé zatýkání, podle mnohých svědectví spojené s brutálními výslechy.¹⁷¹ Demonstrativní stržení Perlového památníku, který na manámském náměstí dlouhou dobu připomínal místní

¹⁶⁵ Bank, Richter a Sunik, „Durable, Yet Different: Monarchies in the Arab Spring“, 117.

¹⁶⁶ James Worrall, „Oman: The "Forgotten" Corner of the Arab Spring“, *Middle East Policy* 19, č. 3 (podzim 2012): 99-103.

¹⁶⁷ Bank, Richter a Sunik, „Durable, Yet Different: Monarchies in the Arab Spring“, 117.

¹⁶⁸ Worrall, „Oman: The "Forgotten" Corner of the Arab Spring“, 108.

¹⁶⁹ Willis, „Britain in Bahrain in 2011“, 66.

¹⁷⁰ Mendel, *Arabské jaro*, 276-278.

¹⁷¹ *Ibid.*, 279-280.

tradici lovu perel a byl úzce spojován s krvavými protesty, sice znamenalo konec bahrajnské rebelie, odkaz březnových událostí z roku 2011 ale žil dál. Způsob, jakým byly nepokoje bahrajnskou vládnoucí vrstvou potlačeny – tedy několik desítek mrtvých, více než tisícovka zatčených, mezi něž patřili i lékaři a zdravotní personál ošetřující zraněné demonstranty, a několik desítek tisíc šiitů, kteří kvůli vyjádření nesouhlasu s režimem přišli o zaměstnání či místo na univerzitě – podle Maguirea a Vickers jasně ukazuje na vysokou míru porušování základních lidských práv.¹⁷² To na mezinárodní scéně představovalo problém nejen pro Bahrajn, ale také dilema pro jeho klíčové partnery, kteří proti takovým aktivitám brojili. A Spojené království patřilo mezi ně.

4.2 Reakce britské vlády a ministerstev na dění v Perském zálivu

4.2.1 Bahrajn

Děni souvisejícímu s arabským jarem v Bahrajnu jako takovému byl v oficiálních prohlášeních britské vlády a jednotlivých ministerstev dle očekávání věnován značný prostor. Bahrajnské království si na webových stránkách GOV.UK během roku 2011 vysloužilo dvaadvadesát zmínek, což je největší počet ze všech čtyř států Perského zálivu. Celkem jednašedesátkrát se britští představitelé zaobírali dodržováním lidských práv a s ním související potřebou reform. Dalších patnáct zmínek se týkalo diplomatických kontaktů mezi oběma státy, zatímco jedenáctkrát byla rozebírána otázka obranná a bezpečnostní. Prostor byl ale věnován i dalším rovinám spolupráce, tedy obchodu a kultuře. Pokračující ekonomická kooperace mezi Spojeným královstvím a Bahrajnem byla zmíněna třikrát, kulturní vazby si pak vysloužily další dvě zmínky.

Výrazně významnější než počet prohlášení britských institucí je ale jejich obsah. Ještě na začátku února 2011 totiž ministr zahraničních věcí William Hague při návštěvě v Manáma oceňoval úspěšné posilování britsko-bahrajnského vztahu¹⁷³, v polovině měsíce už však ministr pro Střední východ Alistair Burt veřejně vyjádřil znepokojení nad informacemi o nepřiměřeném využití násilí ze strany bahrajnských bezpečnostních složek. Burt zároveň připomněl, že Británie podporuje svobodu slova a právo na poklidné protesty, a bahrajnské vládě doporučil smrt několika občanů co nejrychleji

¹⁷² Maguire a Vickers, „Constructing Britain’s response to the Arab uprisings“, 6.

¹⁷³ „Foreign Secretary visits Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-visits-bahrain> (staženo 22.4.2019).

prošetřit.¹⁷⁴ Po obzvláště krvavém střetu na Perlovém náměstí dne 17. února se k Burtovi připojil také Hague, který podle svých slov o britských obavách informoval též svůj bahrajnský protějšek. A přestože odmítl jakoukoliv formu vměšování se do záležitostí Bahrajnu ze strany jiných států, místní vládě důrazně doporučil otevřít s protestujícími dialog a zároveň zamezit dalšímu násilí.¹⁷⁵ Během debaty v Dolní sněmovně Hague reagoval i na to, co situace znamená pro Brity žijící v Bahrajnu či zda se v iniciaci bahrajnských protivládních protestů mohl angažovat Írán. A přestože většina diskutujících poslanců Hagueovým komentářům vyjadřovala podporu, od labouristického politika Denise MacShanea ze severoanglického Rotherhamu si koaliční vláda za svůj přístup k Bahrajnu vysloužila kritiku. MacShane nejdříve zmínil změny, jež arabské jaro přinášelo, aby bahrajnské představitele následně označil za autokraty, kteří neváhají ničit snahy svého obyvatelstva o lepší budoucnost. Cameronovu vládu poslanec odsoudil za prodej zbraní do Bahrajnu a společně s vládami předchozími také za to, že dlouhodobě podporovaly místní režim, čímž zavíraly oči před jeho represivním přístupem k vlastním občanům. Hague na MacShaneovu kritiku reagoval v tom smyslu, že Británie samozřejmě podporuje proces demokratizace, Bahrajn ale od ostatních arabských států, kde zuřily podobné protesty, odlišovalo především to, že již v minulosti prošel řadou demokratizačních reforem a místní vládnoucí vrstva byla svolná v nich pokračovati i nadále. On sám se při své návštěvě v Perském zálivu sešel s různými opozičními skupinami a bahrajnským představitelům jejich návrhy tlumočil.¹⁷⁶

Alistair Burt v souvislosti se zprávami o porušování lidských práv oznámil, že koaliční vláda zahájila proces přezkoumání nedávno udělených licencí na export zbraní do Bahrajnu¹⁷⁷, a o den později se na webových stránkách GOV.UK objevila informace potvrzující odejmutí čtyřiaadvaceti individuálních a dvaceti otevřených licencí. Přestože britská vláda údajně neměla zprávy o tom, že by k potlačování bahrajnské rebelie byly

¹⁷⁴ „UK concern at policing of recent protests in Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-concern-at-policing-of-recent-protests-in-bahrain> (staženo 22.4.2019).

¹⁷⁵ „Bahrain: We urge all sides to avoid violence and the police to exercise restraint“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/bahrain-we-urge-all-sides-to-avoid-violence-and-the-police-to-exercise-restraint> (staženo 22.4.2019).

¹⁷⁶ „Bahrain – 17 February 2011, Volume 523“, webová strana britského parlamentu Parliament.UK, <https://hansard.parliament.uk/Commons/2011-02-17/debates/11021765000007/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

¹⁷⁷ „Foreign Office Minister comments on arms exports to Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-office-minister-comments-on-arms-exports-to-bahrain> (staženo 22.4.2019).

použity zbraně z Británie, do budoucna odmítala udělit jakákoliv oprávnění, která by mohla posloužit k interním represím.¹⁷⁸ Na základě odejmutí exportních licencí je tedy zřejmé, že události arabského jara v Bahrajnu měly již v prvních týdnech výrazný dopad na britsko-bahrajnskou spolupráci – konkrétně v oblasti obrany a obchodu.

Ani varování ve formě stažených licencí však situaci v Bahrajnu nezměnilo. Hague v souvislosti s pokračujícími násilnými střety prohlásil, že je zprávami z Manáma znepokojen a že by se Bahrajn měl vydat cestou potřebných reforem¹⁷⁹, následně ale uvítal snahy bahrajnského korunního prince vést s protestujícími nezbytný dialog.¹⁸⁰ V podobném duchu se k vývoji v Bahrajnu poprvé vyjádřil také premiér Cameron, který bahrajnskému králi Hamádu bin Isovi zdůraznil, že na protesty nelze odpovídat represemi, ale reformami.¹⁸¹ Při následné návštěvě Kuvajtu předseda vlády volil ještě o něco kritičtější slova a násilí mezi protestujícími a bahrajnskými ozbrojenými složkami veřejně odsoudil.¹⁸² Okolo poloviny března 2011 pak události arabského jara zdánlivě zasáhly také další rovinu britsko-bahrajnského vztahu, tedy osobní kontakty mezi oběma královskými rodinami. V rámci britských institucí se totiž rozhořela debata o tom, zda by se členové klanu Al Chalífů měli účastnit plánované svatby prince Williama. A i když takové rozhodnutí podle Downing Street plně náleželo Buckinghamskému paláci¹⁸³, bahrajnský korunní princ mezi svatebčany nakonec chyběl. Podle premiérova mluvčího se však jednalo o jeho vlastní rozhodnutí.¹⁸⁴

Dne 17. března 2011 byl bahrajnské otázce poprvé věnován prostor také během debaty ve Sněmovně lordů a lord Howell, náměstek ministra zahraničních věcí, byl požádán o

¹⁷⁸ „Foreign Office Minister comments on review of arms exports“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-office-minister-comments-on-review-of-arms-exports> (staženo 22.4.2019).

¹⁷⁹ „Foreign Secretary comments on recent events in Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-comments-on-recent-events-in-bahrain> (staženo 22.4.2019).

¹⁸⁰ „Foreign Secretary supports Crown Prince’s efforts to initiate a national dialogue“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-supports-crown-prince-s-efforts-to-initiate-a-national-dialogue> (staženo 22.4.2019).

¹⁸¹ „PM’s phone call with King of Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/pms-phone-call-with-king-of-bahrain> (staženo 22.4.2019).

¹⁸² David Cameron, „Britain’s relationship with the Middle East“, proslov přednesený před kuvajtským Národním shromážděním (22.2.2011).

¹⁸³ „Number 10 Press Briefing – Afternoon From 16 March 2011“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/number-10-press-briefing-afternoon-from-16-march-2011> (staženo 22.4.2019).

¹⁸⁴ „Number 10 Press Briefing – Morning From 26 April 2011“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/number-10-press-briefing-morning-from-26-april-2011> (staženo 22.4.2019).

zhodnocení situace v zemi. Poté, co Howell opětovně vyjádřil podporu reformám a odsoudil násilný přístup na obou stranách, si slovo vzala baronka Kishwer Falknerová, která pozvání armád států Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu do Bahrajnu přirovnala ke vstupu vojsk Varšavské smlouvy na území Československa v srpnu 1968. Howell ji však uklidnil, že zahraniční vojáci na situaci v Manáma spíše jen dohlíželi a do sporů mezi místními údajně nezasahovali. Následně se ministerský náměstek musel zodpovídat také z přítomnosti britských zbraní v Bahrajnu a komentovat odejmutí licencí na export, k němuž došlo v předchozím měsíci. Liberálnímu demokratovi Ericu Lubbockovi se pak Howell pokusil vyvrátit, že by se Spojené království pokoušelo udržovat přátelství s diktátory, což demonstroval na příkladu dění v Libyi. A přestože situace v Bahrajnu podle jeho slov rozhodně nebyla ideální, stále se jednalo o zemi, která byla ochotna se v budoucnu reformovat, což ji odlišovalo od ostatních.¹⁸⁵

Přestože byly protesty na Perlovém náměstí v druhé polovině března za přítomnosti vojsk Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu rozeznány, situace v Bahrajnu se podle komentářů britských představitelů nezlepšila ani v jarních měsících roku 2011. William Hague situaci v Bahrajnu označil za velmi znepokojující, přestože se podle něj jevila o něco klidněji než v předchozích týdnech. Problém Hague viděl především ve způsobu, jakým bahrajnské bezpečnostní složky zacházely se zatčenými členy opozice, a opětovně tedy vyzval bahrajnskou vládu, aby nezapomínala na své závazky vůči právům vlastních občanů.¹⁸⁶ Na přelomu dubna a května 2011 pak na britské straně vyvolala odpor zpráva o odsouzení čtyř Bahrajnců, zodpovědných za zabití dvou policistů, k trestu smrti. Mluvčí britského ministerstva zahraničních věcí v kontextu tohoto případu sice uznal právo Bahrajnu na potrestání viníků, zároveň ale odmítl trest smrti jako něco, co podřívá lidskou důstojnost.¹⁸⁷ A kritický byl při setkání s bahrajnským korunním princem také William Hague, především v souvislosti se zatýkáním lékařů a dalšího zdravotního personálu. Přestože se oba muži shodli na

¹⁸⁵ „Bahrain – 17 March 2011, Volume 726“, webová strana britského parlamentu Parliament.UK, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-03-17/debates/11031761000392/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

¹⁸⁶ „Foreign Secretary statement on human rights in Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-statement-on-human-rights-in-bahrain> (staženo 22.4.2019).

¹⁸⁷ „UK concern over death sentence for Bahrain protestors“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-concern-over-death-sentence-for-bahrain-protestors> (staženo 22.4.2019).

potřebě hledat dlouhodobé řešení, Hague bahrajnské vládě doporučil rychlé vytvoření podmínek, díky nimž by se na řízení státu mohly podílet také opoziční skupiny.¹⁸⁸

Zatýkání na bahrajnském území, především pokud šlo o lékaře a zdravotnický personál, který ošetřoval zraněné demonstranty, se v další ze svých debat věnovala Sněmovna lordů. Dne 17. května 2011 požadovali její členové po náměstkovi Davidu Howellovi informace o tom, zda britská vláda své bahrajnské protějšky od tohoto kroku odrazovala, a Eric Lubbock pak dokonce navrhl uvalit na zástupce bahrajnského režimu zákaz vstupu na území Spojeného království. Howell své kolegy ujistil, že Cameronova vláda diskutuje jak s představiteli bahrajnské vládnoucí vrstvy, tak s opozicí, zároveň ale přiznal, že její snahy zatím nebyly úspěšné. Řešením podle něj však rozhodně nebylo přerušit s Bahrajnem kontakty. Právě naopak, Spojené království se mělo i nadále snažit využít přátelských vztahů, které s rodinou Al Chalífů mělo.¹⁸⁹

Následné normalizaci britsko-bahrajnského vztahu jistě napomohlo rozhodnutí krále Hamáda vytvořit nezávislou mezinárodní komisi, která měla události prvních měsíců roku 2011 důkladně prošetřit. Alistair Burt panovníkovo oznámení přivítal a vyjádřil naději, že takový krok konečně povede k tomu, aby se Bahrajn zodpovídal z řady znepokojivých zpráv o porušování lidských práv.¹⁹⁰ A přestože podzimní měsíce přinesly informace o odsouzení bahrajnského zdravotnického personálu zvláštním vojenským tribunálem, opětovná kritika ze strany Spojeného království vedla k přesunu případů před civilní soud, což Britové přivítali.¹⁹¹ David Howell pak ve Sněmovně lordů dokonce vyzdvihl snahy Williama Hagea a Alistaira Burta zajistit zdravotníkům korektní soudní řízení. To, že k takovému kroku bahrajnská vláda nakonec opravdu přistoupila, pro Howella představovalo naději na budoucí zlepšení situace.¹⁹²

¹⁸⁸ „Foreign Secretary meets HRH The Crown Prince of Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-meets-hrh-the-crown-prince-of-bahrain> (staženo 22.4.2019).

¹⁸⁹ „Bahrain – 10 May 2011, Volume 727“, webová strana britského parlamentu Parliament.UK, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-05-10/debates/11051068001821/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

¹⁹⁰ „Bahrain – Alistair Burt welcomes independent commission“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/bahrain-alistair-burt-welcomes-independent-commission> (staženo 22.4.2019).

¹⁹¹ „Foreign Office welcomes announcement of retrial for Bahraini medics“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-office-welcomes-announcement-of-retrial-for-bahraini-medics> (staženo 22.4.2019).

¹⁹² „Bahrain – 16 November 2011, Volume 732“, webová strana britského parlamentu Parliament.UK, <https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-11-16/debates/11111636000679/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

Za výrazný krok vpřed britští představitelé považovali zveřejnění závěrečné zprávy z vyšetřování nezávislé komise, která upozornila na pochybení bahrajnské vládnoucí vrstvy a poukázala na násilné zacházení se zatčenými příslušníky opozice. To, že bahrajnská vláda zprávu vůbec uveřejnila a navíc veřejně slíbila implementovat příslušná doporučení, podle Williama Haguea jasně ukazovalo na snahu Bahrajnu opětovně získat důvěru nejbližších partnerů.¹⁹³ Otevřenost druhé strany k takovým krokům pak nepochybně demonstrovalo i setkání Davida Camerona s bahrajnským králem Hamádem v prosinci 2011 – během něj se totiž podle oficiálního prohlášení po delší době řešila nejen lidská práva, ale také obchodní spolupráce obou států a její budoucí prohloubení.¹⁹⁴ Arabské jaro tak pro britsko-bahrajnský vztah bezpochyby představovalo významnou krizi, která ovlivnila především jeho obchodní, obrannou a osobní součást. V momentě, kdy se situace uklidnila a bahrajnská královská rodina začala být otevřená k diskuzi, se však situace opět začala obracet.

4.2.2 Katar

Kataru se sice projevy nespokojenosti související s arabským jarem do značné míry vyhnuly, to ale rozhodně neznamená, že by na něj hlavní představitelé britské vlády a jednotlivých ministerstev ve svých vyjádřeních snad zapomínali. Právě naopak, Katar byl v oficiálních prohlášeních během roku 2011 zmíněn celkem pětadesátkrát, především v souvislosti se svou aktivitou při hledání řešení libyjské krize. Otázky obranné a bezpečnostní spolupráce Spojeného království s Katarem se tedy týkalo celých pětaticet zmínek, což byl výrazně nejvyšší počet. Po osmi zmínkách si vysloužila energetická kooperace, stejně jako problematika dodržování lidských práv. Celkem sedmkrát odkazovaly webové stránky GOV.UK na diplomatické vztahy obou zemí, pouze čtyřikrát byla zmíněna spolupráce obchodní a dvakrát otázka kultury. Na rozdíl od ostatních států Perského zálivu se Katar angažoval také v otázce životního prostředí, což Britové odměnili jedním souvisejícím vyjádřením.

¹⁹³ „Foreign Secretary calls on the Government of Bahrain to implement Commission of Inquiry's recommendations“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-calls-on-the-government-of-bahrain-to-implement-commission-of-inquirys-recommendations> (staženo 22.4.2019).

¹⁹⁴ „Statement on the PM's meeting with King of Bahrain“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-the-pms-meeting-with-king-of-bahrain> (staženo 22.4.2019).

O tom, jaký vliv mělo arabské jaro na britsko-katarský vztah, nepochybně vypovídá fakt, že v době, kdy ve velké části arabských států vycházeli lidé do ulic ve snaze projevit nespokojenost, byli Katarci svědky celé řady dalších jednání mezi vlastními institucemi a partnery z Británie. Po lednových návštěvách ministra pro Střední východ Alistaira Burta¹⁹⁵ a ministra pro obchod a podnikání Marka Priska¹⁹⁶ se v únoru 2011 do Dauhá vydal také David Cameron, aby tam ohlásil dvoumiliardovou dohodu, na jejímž základě měl Katar do Spojeného království dodávat zemní plyn v ještě větším objemu. Takové ujednání bylo podle premiéra „dobré pro Británii, dobré pro naši energetickou bezpečnost, dobré pro pracovní místa a dobré pro ekonomický růst“¹⁹⁷. A přestože další měsíce se nesly spíše ve znamení řešení libyjské otázky, i ta měla na spolupráci mezi Británií a Katarom značný dopad. David Howell, náměstek ministra zahraničních věcí, dokonce prohlásil, že britsko-katarský bilaterální vztah byl v roce 2011 silnější než kdy dříve.¹⁹⁸ Na budoucí pokračování spolupráce jistě ukazuje také to, že koncem roku se Katar po britském boku postupně začal angažovat též v Sýrii, což katarský předseda vlády potvrdil ve společném prohlášení s Davidem Cameronem.¹⁹⁹ Z vyjádření britských představitelů je tedy zřejmé, že pokud arabské jaro nějakým způsobem ovlivnilo britsko-katarský bilaterální vztah, měl takový dopad spíše pozitivní ráz a oba státy svoji spolupráci během roku 2011 ještě prohloubily, jak koaliční vláda plánovala.

4.2.3 Spojené arabské emiráty

Spojených arabských emirátů, které se v porovnání s ostatními arabskými státy začátkem roku 2011 potýkaly spíše s menšími protesty na straně vlastního obyvatelstva, se prohlášení členů koaliční vlády a jednotlivých britských ministerstev mezi lednem a prosincem 2011 dotkla celkem devětatřicetkrát. Většina těchto zmínek, konkrétně

¹⁹⁵ „Strengthening the UK's ties with the Gulf and the Middle East“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/strengthening-the-uks-ties-with-the-gulf-and-the-middle-east> (staženo 22.4.2019).

¹⁹⁶ „Business Minister builds trade links in the Middle East“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/business-minister-builds-trade-links-in-the-middle-east> (staženo 22.4.2019).

¹⁹⁷ „PM welcomes Qatari gas deal“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/pm-welcomes-qatari-gas-deal> (staženo 22.4.2019).

¹⁹⁸ „Lord Howell meets the Chairman of the Emiri Diwan“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/lord-howell-meets-the-chairman-of-the-emiri-diwan> (staženo 22.4.2019).

třiadvacet, se týkala otázky obrany, jelikož se Emiráty v rámci událostí arabského jara vojensky angažovaly jak v Bahrajnu, tak v Libyi. Šestkrát se britští představitelé soustředili na diplomatické kontakty a vzájemné návštěvy, zatímco po třech zmínkách bylo věnováno jak obchodní spolupráci, tak problematice energií a lidských práv. V souvislosti s kulturními vazbami se pak na stránkách GOV.UK objevila jedna zmínka, ohlašující projekt Britské rady propagující arabské divadlo.²⁰⁰

Do Spojených arabských emirátů se na počátku února 2011, tedy v době, kdy se ve většině arabských států již shromažďovali protestující, v rámci své cesty po Blízkém a Středním východě opětovně vydal ministr zahraničních věcí William Hague a znovu upozornil na hloubku vzájemného přátelství.²⁰¹ Mnohem důležitější však bylo jeho vyjádření k parlamentu, které pronesl po svém návratu z cest. Hague totiž prohlásil, že arabské země sice mají právo řešit svoje vnitřní problémy samostatně, Spojené království by ale mělo za každou cenu prosazovat svobodu slova a právo na poklidný protest. Pokud by některý stát svým občanům takové možnosti neposkytnul a za vyjádření nespokojenosti je trestal, především za využití násilí či pomoci věznění, Británie by se podle Haguea neměla bát jej veřejně odsoudit a požadovat nápravu.²⁰² Na přelomu března a dubna 2011, tedy v momentě, kdy ve Spojených arabských emirátech došlo k zatčení tzv. emirátské pětky, však britské představitele podle webových stránek GOV.UK zaměstnávala především situace v Libyi. Jakékoliv vyjádření podpory pěti emirátských aktivistů tak v seznamu prohlášení členů britské vlády zcela chybí.

To, jaký dopad měly události arabského jara ve Spojených arabských emirátech na britsko-emirátský bilaterální vztah, jistě ilustrují pokračující snahy o prohloubení spolupráce na obou stranách, k nimž docházelo také v době, kdy byli emirátské aktivisté postaveni před soud. V červnu 2011 tedy bylo například založeno fórum, kterého se měli účastnit výkonní ředitelé různorodých společností a podpořit tak obchodní

¹⁹⁹ „Statement on the PM's meeting with the Qatari Prime Minister“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-the-pms-meeting-with-the-qatari-prime-minister> (staženo 22.4.2019).

²⁰⁰ „Gulf Stage project creates first global audience for Arabic theatre“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/gulf-stage-project-creates-first-global-audience-for-arabic-theatre> (staženo 21.4.2019).

²⁰¹ „Foreign Secretary highlights UAE's key role in the Arab world“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-highlights-uaes-key-role-in-the-arab-world> (staženo 21.4.2019).

²⁰² „The UK will be an active and distinctive voice in the Middle East“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/the-uk-will-be-an-active-and-distinctive-voice-in-the-middle-east> (staženo 21.4.2019).

kontakty mezi oběma státy, což William Hague a šejk Abdulláh bin Zajd Al Nahján vyzdvihli ve společném komuniké.²⁰³ O několik dní později se pak Hague a Al Nahján dokonce společně vydali do Afghánistánu, čímž poukázali také na hloubku pokračující obranné spolupráce.²⁰⁴ A zatímco léto a podzim 2011 patřily v kontextu britsko-emirátského vztahu ke klidnějším obdobím, v prosinci měly Spojené arabské emiráty po oslavách čtyřiceti let od vyhlášení nezávislosti další důvod k radosti – britský ministr zahraničních věcí na své třetí návštěvě Abú Zabí pouze nekomentoval hloubku vzájemných kontaktů, ale také ohlásil společný rozvojový projekt právě v Afghánistánu, který měl otevřít další kapitolu spolupráce.²⁰⁵ Na konci revolučního roku 2011 tedy nebylo zřejmé, že by arabské jaro mělo na britsko-emirátský vztah zásadnější vliv.

4.2.4 Sultanát Omán

Sultanát Omán, kterému se násilné střety související s arabským jarem nevyhnuly, byl od začátku ledna do konce prosince 2011 v oficiálních prohlášeních vlády Spojeného království a jednotlivých ministerstev zmíněn šestatřicetkrát. Celých dvacet těchto zmínek souviselo s otázkou obrany, přičemž byla rozebírána především pokračující přítomnost plavidel britského Královského námořnictva v ománských přístavech a jejich spolupráce s námořnictvem Sultanátu v boji proti pirátství. Celkem pětkrát se pak britští představitelé ve svých prohlášeních soustředili na diplomatické kontakty s Ománem či na obchodní partnerství obou států, třikrát bylo poukázáno na kooperaci v oblasti kultury a stejný počet zmínek si vysloužila také otázka lidských práv. První příspěvek na téma britsko-ománského vztahu v roce 2011 byl na webových stránkách GOV.UK zveřejněn 28. ledna, tedy v době, kdy se v Ománu již setkávali nespokojení obyvatelé a společně volali po potřebných změnách. Ministr pro Střední východ Alistair Burt však při zahajování výstavy prezentující ománské šperky v Britském muzeu tuto skutečnost nijak nekomentoval. Poznamenal ale, jak blízké si oba národy jsou v svém

²⁰³ „Taskforce marks first 12 months and looks forward to forging even closer UK-UAE relations“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/taskforce-marks-first-12-months-and-looks-forward-to-forging-even-closer-uk-uae-relations> (staženo 21.4.2019).

²⁰⁴ „Joint Statement – UK Foreign Secretary and UAE Foreign Minister“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-uk-foreign-secretary-and-uae-foreign-minister> (staženo 21.4.2019).

²⁰⁵ „UK and UAE sign agreement on development co-operation“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-uae-sign-agreement-on-development-co-operation> (staženo 21.4.2019).

každodenním životě, což podle něj dokazoval vysoký počet ománských studentů na britských univerzitách a zároveň počet Britů dlouhodobě působících v Ománu.²⁰⁶

Premiér David Cameron, který se koncem února 2011 vydal na další oficiální návštěvu do Zálivu, ve svém proslovu před kuvajtským parlamentem sice ocenil snahy Arabů bojovat za větší podíl obyvatelstva na vládnutí a zároveň odsoudil násilí, jež původně pokojné demonstrace provázelo, Omán však na rozdíl od Bahrajnu přímo nejmenoval. Sultanát si od britského předsedy vlády navíc vysloužil pochvalu za zřízení komise dohlížející na dodržování lidských práv.²⁰⁷ Podobně pochvalně se Cameron vyjádřil o několik dní později přímo v Maskatu, kam následně zamířil. V metropoli Sultanátu však mluvil především o síle britsko-ománské obchodní spolupráce, která se na základě plánů koaliční vlády měla do budoucna ještě prohloubit.²⁰⁸ Během pobytu v Ománu se premiér též zúčastnil interaktivního rozhovoru, během nějž mu otázky mohli klást lidé z celého světa. Dotazovatelé samozřejmě upozornili na aktuální dění v arabských zemích a také na fakt, že k násilnému potlačování demonstrací mnohdy mohlo docházet za pomoci zbraní britského původu. Cameron však trval na tom, že Británie podporuje snažení arabského obyvatelstva o získání větších svobod a demokracie. To podle něj ilustroval i fakt, že během své cesty v jednotlivých státech nedebatoval jenom s vládními zástupci, ale také s celou řadou opozičních skupin.²⁰⁹

Cameronovou cestou do Ománu vzájemné návštěvy neskončily. V květnu, kdy v Sultanátu vrcholily střety mezi demonstranty a ozbrojenými složkami, se do země vypravil ministr pro Střední východ Alistair Burt, aby zde diskutoval o dalších možnostech spolupráce. Jako klíčová oblast byl identifikován obchod, hlubší kooperace měla probíhat i v souvislosti s energetickou otázkou. Jakýkoliv komentář k dění v Ománu v rámci shrnutí návštěvy ale na webových stránkách britské vlády opět chyběl.²¹⁰ To, že události arabského jara neměly výrazný dopad ani na další klíčový aspekt britsko-ománského vztahu, tedy na obrannou spolupráci, pak na podzim roku 2011

²⁰⁶ „Celebrating ties between the UK and Oman“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/celebrating-ties-between-the-uk-and-oman> (staženo 21.4.2019).

²⁰⁷ Cameron, „Britain’s relationship with the Middle East“.

²⁰⁸ „PM praises two-way partnership with Oman“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/pm-praises-two-way-partnership-with-oman> (staženo 21.4.2019).

²⁰⁹ „Transcript of the PM's YouTube interview in Oman“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/speeches/transcript-of-the-pms-youtube-interview-in-oman> (staženo 21.4.2019).

²¹⁰ „Minister for the Middle East visits Oman“, webová strana britské vlády GOV.UK, <https://www.gov.uk/government/news/minister-for-the-middle-east-visits-oman> (staženo 21.4.2019).

potvrdil náměstek ministra obrany John Astor během setkání Asociace Ozbrojených sil Ománu, která sdružuje bývalé i současné členy ománské armády. Podle Astora se svět v roce 2011 nacházel ve značné nejistotě, což bývá doba, kdy se jednotlivé státy obrací na své nejbližší spojence. Že je Omán pro Spojené království právě takovým blízkým partnerem a přítelem, pak ilustroval na počtu převelených důstojníků, které Británie Sultanátu poskytla a jejichž tehdejší počet měl být největším zahraničním nasazením britských vojáků.²¹¹ Jak je tedy zřejmé z prohlášení předních vládních představitelů Británie, koncem roku 2011 nic nenaznačovalo tomu, že by arabské jaro v rámci bilaterálního vztahu Spojeného království a Ománu představovalo výrazný problém.

4.3 Shrnutí

Na tzv. arabské jaro bývá nahlíženo jako na snahu nespokojeného obyvatelstva zemí na severu Afriky a Středním východě získat větší podíl na vládnutí a vytvořit ve svých domovinách svobodnější společnost. Takové pokusy se nevyhnuly ani státům Perského zálivu, přestože jejich rozsah byl v každém z nich odlišný. Katar, který v novém tisíciletí prošel řadou reforem, zůstal relativně v klidu, což mu umožnilo se angažovat v zahraničí. Podobně na tom byly také Spojené arabské emiráty, které vojensky zasahovaly v Bahrajnu či Libyi. Federace však musela řešit také problémy na domácí scéně – jak ve formě protestů zahraničních dělníků, tak v podobě petice volající po větších pravomocích pro místní parlament. Výrazně závažnější byla situace v Ománu, jehož obyvatelé však neprotestovali proti stávajícímu režimu, ale spíše požadovali zlepšení vlastních ekonomických podmínek. A přestože sultán Kábús na jejich požadavky odpověděl už v polovině února 2011, situace se uklidnila až o tři měsíce později po zásahu ománských ozbrojených složek. Střety na ománském území ale rozhodně nedosáhly takového stupně jako události v Bahrajnu, kde se původně poklidné demonstrace znevýhodňovaného šíitského obyvatelstva brzy změnily v nepřehledné boje mezi šíity, sunnity a bezpečnostními složkami. Situace se sice uklidnila po březnovém příchodu vojsk členů Rady pro spolupráci arabských států v Zálivu, zprávy o porušování lidských práv však z Bahrajnu přicházely i v následných měsících.

²¹¹ John Astor, „Sultan [of Oman]’s Armed Forces Association annual dinner“, proslov přednesený během setkání Asociace Ozbrojených sil Ománu (25.11.2011).

Cameronova vláda, mezi jejíž proklamované cíle patřilo prohloubení spolupráce se státy Perského zálivu a zároveň boj proti porušování lidských práv, tedy v období arabského jara stála před zřejmým dilematem. Vzhledem k absenci jakýchkoliv nepokojů byl nejméně ohrožen britsko-katarský vztah, u něhož podle prohlášení představitelů Spojeného království mělo během roku 2011 dokonce dojít k dalšímu prohloubení. Ve zveřejněných vyjádřeních britské strany pak vcelku překvapivě nebyla nijak kriticky hodnocena ani situace ve Spojených arabských emirátech a Ománu, kterým se události arabského jara do značné míry nevyhnuly. Rok 2011 se tak na bilaterálních vztazích obou států se Spojeným královstvím zřejmě nijak výrazně nepodepsal. K dění v Bahrajnu se pak představitelé Británie kriticky stavět neváhali a odsoudili zemi za zbytečné násilí. Podle vyjádření britské vlády a ministerstev se tedy porušování lidských práv britsko-bahrajnského vztahu dotklo – jak v případě obranné a obchodní spolupráce, tak v případě úzkých osobních vazeb mezi oběma královskými rodinami. V momentě, kdy Al Chalífové otevřeli dialog s opozicí a přijali doporučení nezávislé vyšetřovací komise, se však spolupráce mezi oběma státy začala vracet do starých kolejí.

Závěr

Plánovaný odchod vojenských jednotek Spojeného království z oblasti Perského zálivu mezi místními vládnoucími rodinami sice nejdříve vyvolal obavy o vlastní bezpečnost, jak se ale následně ukázalo, zisk samostatnosti Bahrajnu, Kataru, Spojeným arabským emirátům a Ománu pomohl k tomu, aby se etablovaly jako plnohodnotní členové mezinárodní politické scény a postupně navazovaly spolupráci také s dalšími spojenci, jako byly například Spojené státy americké. To však rozhodně neznamenalo, že by všechny čtyři státy Perského zálivu kontakty se Spojeným královstvím zpřetrhaly. Právě naopak, od počátku své nové éry v 70. letech 20. století byla spolupráce i nadále intenzivní a zahrnovala především oblasti jako je obrana a bezpečnost, obchod a investice či nerostné zdroje. Zásadní ale byly také úzké osobní vazby mezi klíčovými představiteli na obou stranách. V Británii si tradici kooperace se státy v Perském zálivu předávaly jak labouristické, tak konzervativní vlády, v jednotlivých zemích Zálivu pak různé generace vládnoucích rodin. I přes úspěšné kapitoly spolupráce, mezi něž se bezpochyby řadí například podpis Dohody o obranné spolupráci se SAE, se však v prvním desetiletí 21. století v akademických debatách a také v politických kruzích začala objevovat myšlenka, že Spojené království plně nevyužívá potenciálu, který jeho strategická spolupráce s Perským zálivem nabízí. Stejného smýšlení byl i nový předseda britské Konzervativní strany David Cameron, který se po svém zvolení v roce 2005 stal také lídrem opozice Jejího Veličenstva. Ten však bilaterální vztahy se státy Perského zálivu nejdříve veřejně spojoval spíše s problematikou boje proti terorismu.

To, aby Cameron otázku prohloubení vztahů s Perským zálivem mohl prosadit v rámci oficiálního zahraničně-politického směřování Spojeného království, notně zkomplikoval výsledek všeobecných voleb do Dolní sněmovny v květnu 2010. Jelikož Konzervativní strana nezískala potřebný počet křesel a možná menšinová vláda se zdála jako příliš nestabilní, byl Cameron nucen začít vyjednávat s Liberálními demokraty Nicka Clegga, s nimiž následně také vytvořil koalici. Zahraniční politika se v rámci koaličních jednání ukázala jako jeden z bodů, na němž se obě strany jednacího stolu shodly. K tomu napomohl především fakt, že Konzervativní strana pod Cameronovým vedením nehodlala za hranicemi Spojeného království klást důraz pouze na své vlastní zájmy, ale slibovala též rozšiřování demokracie a boj proti porušování lidských práv. Fakt, že Cameronova strana v premise liberálního konzervativismu vlastně spojila dvě tradice

britské zahraniční politiky, tedy tu liberální a tu toryovskou, odpovídá tvrzení Marka Bevira, Olivera Daddowa a Iana Halla o tom, že britské vlády mnohdy nevycházejí pouze z jedné z definovaných tradic, ale mohou jich kombinovat několik.

Cameronova vláda během prvních měsíců v čele země skutečně začala intenzivněji pracovat na prohloubení spolupráce s Bahrajnem, Katar, Spojenými arabskými emiráty a Ománem, což dokazuje především počet vzájemných návštěv. Sám Cameron se na jednu ze svých prvních zahraničních cest na pozici předsedy vlády vydal právě do Spojených arabských emirátů, na posilování vztahů se státy v Perském zálivu ale pracoval také ministr zahraničních věcí William Hague či ministr pro Střední východ Alistair Burt. Úspěchy, kterých britští představitelé během roku 2010 dosáhli, však výrazně ohrozily události prvních měsíců roku 2011. Arabské jaro, které mělo svůj původ v Tunisku a postupně zasáhlo i další arabské státy, se totiž do značné míry nevyhnulo ani Perskému zálivu. Jedinou výjimku mezi místními státy tvořil Katar, kterému se díky sérii reforem z první dekády 21. století nespokojenosti obyvatel podařilo předejít a který díky svému v angažmá v zahraniční podle oficiálních britských zdrojů během roku 2011 svou spolupráci se Spojeným královstvím ještě o něco prohloubil. Další tři země Perského zálivu však na rozdíl od Kataru musely hledat řešení, jak vlastní nespokojené obyvatelstvo uklidnit. A ve všech třech případech přistoupily místní vládnoucí vrstvy ke krokům, na jejichž základě si ve světě vysloužily kritiku za zbytečné využívání násilí a zároveň za porušování lidských práv.

Pro britskou vládu, která na jedné straně plánovala se státy v Perském zálivu navázat ještě užší spolupráci a na straně druhé brojila proti režimům, které nerespektovaly základní práva a svobody svých občanů, situace v Zálivu představovala zřejmé dilema. Pohled na oficiální vyjádření britské vlády z období od ledna do prosince 2011 jasně poukazuje především na to, že Britové nebyli ve svých komentářích k dění v jednotlivých státech Perského zálivu příliš konzistentní. Zatímco Bahrajn byl za násilné potlačování nepokojů v Manáma Brity opakovaně odsuzován, podobné dění v Ománu či zatčení emirátských aktivistů za urážku vůdců federace evidentně nebylo interpretováno jako problém a podle dostupných zdrojů nebylo ani jednou reflektováno. Z oficiálních prohlášení členů britské vlády a představitelů jednotlivých ministerstev je tedy zřejmé, že události arabského jara se na pokračující bilaterální spolupráci Spojeného království se Spojenými arabskými emiráty a Ománem neodrazily. V případě obou států, jako tomu bylo také u Kataru, se tedy dilema arabského jara na strategickém

vztahu se Spojeným královstvím nepodepsalo a tradiční spolupráce v obranné, obchodní, energetické a osobní rovině zůstala i nadále neměnná.

Bahrajn, poslední ze států Perského zálivu, představuje o něco komplikovanější případ. David Cameron, William Hague a Alistair Burt bahrajnské násilnosti několikrát odsoudili, místní vládu za její přístup kritizovali a opakovaně ji vyzývali, aby na nespokojenost obyvatelstva reagovala reformami, nikoliv represemi. Fakt, že v únoru 2011 došlo k odejmutí licencí na export zbraní na bahrajnské území, ukazuje na to, že britská vláda byla ochotná se od tradičně smířlivého přístupu k partnerům v Perském zálivu alespoň částečně odpoutat i za cenu narušení spolupráce, v tomto případě té obranné a obchodní. To by odpovídalo interpretivistické premise o tom, že situování aktéři mohou pod tlakem palčivého dilematu zděděné tradice modifikovat. Většina vyjádření britských představitelů směrem k bahrajnské vládě však nabízí spíše smířlivější stanoviska. Bližší pohled na jejich formulaci totiž ukazuje, že Británie z násilí nevinila pouze bahrajnské bezpečnostní složky, ale také zúčastněné demonstranty. Obyvatelům Bahrajnu tak bylo v mnoha oficiálních prohlášeních doporučeno, aby za žádnou cenu nepodněcovali další násilné střety a raději se zúčastnili nabízeného dialogu s vládou, což ukazuje rozdělení viny mezi obě strany. Když navíc bahrajnská vláda začala být ochotnější k diskuzi a král Hamád ohlásil vznik nezávislé vyšetřovací komise, členové britské vlády ve svých komentářích postupně upustili od rozsáhlé kritiky a začali s vyjadřováním naděje, že se situace v Bahrajnu do budoucna zlepší. Od počátku normalizace vzájemných vztahů a opětovného zahájení jednání o budoucí bližší spolupráci tak původní kritická prohlášení dělilo pouze několik týdnů.

Události arabského jara v Perském zálivu tak pro Spojené království nepochybně představovaly výrazné dilema, tedy moment, který podle interpretivistů může vést k modifikaci zděděných tradic za pomoci inkorporace nových zkušeností či idejí.²¹² Jak ale ukazují veřejně dostupná prohlášení představitelů Cameronovy koaliční vlády, v případě Kataru, Spojených arabských emirátů a Ománu se Spojené království i nadále drželo stávající tradice úzké bilaterální kooperace, kterou je na základě kategorizace Andrése Rozentala a Alicie Buenrostro možné označit za strategickou, a k žádné takové modifikaci nepřistoupilo. V případě Bahrajnu, kde bylo porušování lidských práv nejrozsáhlejší, první měsíce roku 2011 signalizovaly rozdílnou interpretaci událostí a s ní související možnost přehodnocení přístupu Spojeného království. Po sérii kritických

²¹² Bevir, Daddow a Hall, „Introduction“, 167.

vyjádření směrem k místní vládnoucí rodině však došlo k postupné normalizaci a opětovnému příklonu Spojeného království k tradici bilaterální spolupráce. Britská reakce na události arabského jara v zemích Perského zálivu tak jasně odpovídá interpretivistické premise, že situování aktéři sice mohou získané tradice pod vlivem nastalých zahraničně-politických dilemat pozměňovat, nelze však předpokládat, že by k tomu docházelo ve všech případech.²¹³ Fakt, že se Cameronova koaliční vláda v rámci své liberálně-konzervativní zahraniční politiky v případě arabského jara ve státech Perského zálivu finálně přiklonila spíše ke sledování vlastních dlouhodobých zájmů, tedy značí, že tradice strategické bilaterální spolupráce v oblasti obrany, obchodu a nerostných zdrojů, doplněná o úzké osobní kontakty na obou stranách, jednoduše představovala silnější popud než otázka lidských práv. Na boj s jejich porušováním tak, jak se zdá, Cameronova vláda v souvislosti s Perským zálivem rezignovala.

²¹³ Bevir a Daddow, „Interpreting foreign policy“, 275.

Summary

The planned British withdrawal might have caused fear among the ruling families of Persian Gulf, however, it soon became apparent that it had helped Bahrain, Qatar, the United Arab Emirates and Oman to establish themselves as important players on the international political scene and also to gain new allies, such as the United States of America. Nevertheless, their ties with United Kingdom remained as strong as ever during this new era and included areas as defence, trade, energy resources and even strong personal relations between key representatives on both sides. For consecutive British governments, both Conservative and Labour, and several generations of Persian Gulf ruling families, mutual ties were of key importance. However, during the first decade of the 21st century, it was clear that Britain was not using its relations with Persian Gulf countries to its full potential. One of the proponents of this idea was David Cameron, the new leader of the Conservative Party and Her Majesty's Opposition, who successfully linked this thought with Western struggles with terrorism.

And even though his party won the general election of 2010, Cameron was short of majority and needed a coalition partner in order to succeed. Together with Nick Clegg's Liberal Democrats, the Conservative Party formed a coalition government under Cameron's leadership. There were many compromises to be made between the partners but foreign policy was not among those contested issues because Cameron supported a notion of liberal conservatism, combining both the tory tradition of advancing one's interests and a liberal focus on human rights and democracy promotion. Thus, the Coalition government's foreign-policy stance affirmed the ideas of Mark Bevir, Oliver Daddow and Ian Hall, claiming that British governments do not base their policies solely on one of the traditions they defined but combine more of them together.

The first few months of Cameron's premiership saw numerous attempts to advance Britain's relations with Persian Gulf countries. Cameron himself was among the most active government members in this sense, together with Foreign Secretary William Hague and Minister for Middle East Alistair Burt. But their apparent successes were endangered when the revolutionary wave, known as Arab Spring, entered the Persian Gulf. Qatar was the only exception among the four states thanks to the series of reforms its Emir had initiated. The three other countries, conversely, had to deal with dissatisfied citizens and based on their approach towards them, they were accused of unnecessary

use of violence and human rights abuses. For Britain, the Arab Spring events in the Persian Gulf countries represented a clear dilemma as it originally promised to advance its relations with the area on one hand and wanted to fight for basic human rights on the other. Official statements of individual government representatives show a clear inconsistency when reacting to events in different countries. While the Bahraini government was condemned for violently clashing with its citizens, similar occurrences in Oman were not reflected and neither was the imprisonment of Emirati activists for allegedly insulting the leaders of the Federation. Based on the official proclamations, it is evident the Arab Spring events were not an issue for the ongoing cooperation between United Kingdom and Oman or the UAE. As in the case of Qatar, Arab Spring did not seem to influence their ties in the area of defence, trade, energy or personal relations.

Bahrain, on the other hand, represents a more nuanced case. Its government was repeatedly criticized for its actions and called on to respond with reforms, not repressions. The fact that numerous weapon export licences were invoked during the first months of 2011 shows Britain was ready to retire from its friendly attitude towards Bahrain, even though it might result in disruption of its cooperation with the country, especially in the area of trade and defence. Official British statements, however, have a different side as well. The UK officials actually did not put the blame solely on Bahrain's government but also on the demonstrators. Dissatisfied Bahraini citizens were asked not to use violence against the armed forces and advised to enter into a dialogue with the government. That clearly shows Britain considered both sides to be at fault. And when the Bahraini government expressed its willingness to cooperate and King Hamad announced an establishment of the Independent Commission of Inquiry, British officials abandoned its critical approach and replaced it with pronouncements of hope.

Thus, the Arab Spring events represented a clear dilemma for the Cameron government as the official statements show. In case of Qatar, the UAE and Oman, British government officials remained faithful to the traditional approach towards Persian Gulf countries. With Bahrain and its severe human rights abuses, the first months of 2011 signalled a possible break from the tradition. However, when the order was restored in Bahrain, the critical statements of previous months were not as common as before and Britain's traditional attitude seemed to be restored. And even though it claimed to champion liberal conservatism in foreign policy matters, in the case of Persian Gulf, the Cameron government seemingly resigned on its battle with human rights abuses.

Použitá literatura

Primární zdroje

„Announcement of State Visits to Oman and the UAE“. Webová strana britské královské rodiny Royal.uk. <https://www.royal.uk/announcement-state-visits-oman-and-uae> (staženo 6.4.2019).

Astor, John. „Sultan [of Oman]’s Armed Forces Association annual diner“. Proslov přednesený během setkání Asociace Ozbrojených sil Ománu (25.11.2011).

„Bahrain – 10 May 2011, Volume 727“. Webová strana britského parlamentu Parliament.UK. <https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-05-10/debates/11051068001821/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

„Bahrain – 16 November 2011, Volume 732“. Webová strana britského parlamentu Parliament.UK. <https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-11-16/debates/11111636000679/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

„Bahrain – 17 February 2011, Volume 523“. Webová strana britského parlamentu Parliament.UK. <https://hansard.parliament.uk/Commons/2011-02-17/debates/11021765000007/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

„Bahrain – 17 March 2011, Volume 726“. Webová strana britského parlamentu Parliament.UK. <https://hansard.parliament.uk/Lords/2011-03-17/debates/11031761000392/Bahrain> (staženo 27.4.2019).

„Bahrain – Alistair Burt welcomes independent commission“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/bahrain-alistair-burt-welcomes-independent-commission> (staženo 22.4.2019).

„Bahrain: We urge all sides to avoid violence and the police to exercise restraint“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/bahrain-we-urge-all-sides-to-avoid-violence-and-the-police-to-exercise-restraint> (staženo 22.4.2019).

„Bilateral Relations“. Webová strana United Arab Emirates Ministry of Foreign Affairs. <https://www.mofa.gov.ae/EN/DiplomaticMissions/Embassies/London/AboutEmbassy/Pages/BilateralRelations.aspx> (staženo 24.3.2019).

„BP in the Middle East“. Webová strana BP. <https://www.bp.com/content/dam/bp-careers/en/PDF/careers-bp-in-middle-east.pdf> (staženo 27.3.2019).

„Business Minister builds trade links in the Middle East“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/business-minister-builds-trade-links-in-the-middle-east> (staženo 22.4.2019).

Cameron, David. „A new approach to foreign affairs – liberal conservatism“. Proslov přednesený v rámci každoroční konference British American Project (11.9.2006).

Cameron, David. „Achieving lasting peace and security, at home and abroad“. Proslov přednesený během tiskové konference na půdě St Stephen's Club v Londýně (15.8.2006).

Cameron, David. „Britain's relationship with the Middle East“. Proslov přednesený před kuvajtským Národním shromážděním (22.2.2011).

Cameron, David. „How Britain can best address the threats of the 21st century“. Proslov přednesený na půdě Chatham House (15.1.2010).

Cameron, David. „Speech to Lord Mayor's Banquet“. Proslov přednesený u příležitosti banketu londýnského starosty (15.11.2010).

„Celebrating ties between the UK and Oman“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/celebrating-ties-between-the-uk-and-oman> (staženo 21.4.2019).

„Deep friendship between the UK and UAE – PM“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/deep-friendship-between-the-uk-and-uae-pm> (staženo 6.4.2019).

„Defence Secretary visits UAE“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/defence-secretary-visits-uae> (staženo 7.4.2019).

„Deputy Prime Minister Nick Clegg meets Qatari Deputy Prime Minister“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/deputy-prime-minister-nick-clegg-meets-qatari-deputy-prime-minister> (staženo 6.4.2019).

„Developing UK relations with the Gulf“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/developing-uk-relations-with-the-gulf> (staženo 7.4.2019).

„Doing business in the United Arab Emirates: UAE trade and export guide“. Webová strana Department for International Trade. <https://www.gov.uk/government/>

publications/exporting-to-the-united-arab-emirates/exporting-to-the-united-arab-emirates (staženo 30.3.2019).

„Foreign Office Minister comments on arms exports to Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-office-minister-comments-on-arms-exports-to-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Office Minister comments on review of arms exports“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-office-minister-comments-on-review-of-arms-exports> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Office welcomes announcement of retrial for Bahraini medics“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-office-welcomes-announcement-of-retrial-for-bahraini-medics> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary calls on the Government of Bahrain to implement Commission of Inquiry's recommendations“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-calls-on-the-government-of-bahrain-to-implement-commission-of-inquirys-recommendations> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary comments on recent events in Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-comments-on-recent-events-in-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary highlights UAE's key role in the Arab world“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-highlights-uaes-key-role-in-the-arab-world> (staženo 21.4.2019).

„Foreign Secretary meets HRH The Crown Prince of Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-meets-hrh-the-crown-prince-of-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary statement on human rights in Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-statement-on-human-rights-in-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary supports Crown Prince's efforts to initiate a national dialogue“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-supports-crown-prince-s-efforts-to-initiate-a-national-dialogue> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary visits Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-visits-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„Foreign Secretary welcomes HRH Crown Prince of Bahrain to the UK“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/foreign-secretary-welcomes-hrh-crown-prince-of-bahrain-to-the-uk> (staženo 6.4. 2019).

„Gulf Stage project creates first global audience for Arabic theatre“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/gulf-stage-project-creates-first-global-audience-for-arabic-theatre> (staženo 21.4.2019).

HM Government. „A Strong Britain in an Age of Uncertainty: The National Security Strategy“. Webová strana britské vlády GOV.UK. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/61936/national-security-strategy.pdf (staženo 19.4.2019).

HM Government. „The Coalition: Our programme for government“. Webová strana britské vlády GOV.UK. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/78977/coalition_programme_for_government.pdf (staženo 6.4.2019).

„Joint Statement – UK Foreign Secretary and UAE Foreign Minister“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-uk-foreign-secretary-and-uae-foreign-minister> (staženo 21.4.2019).

„Joint statement between the Prime Minister and the Emir of the State of Qatar“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/joint-statement-between-the-prime-minister-and-the-emir-of-the-state-of-qatar> (staženo 6.4.2019).

„Joint statement from the King of Bahrain and Tony Blair“. Webová strana The National Archives. <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/20070701135823/http://www.pm.gov.uk/output/Page8010.asp> (staženo 17.3.2019).

„Liberal Democrat Manifesto 2010“. http://www.manifesto.com/wp-content/uploads/2015/09/libdem_manifesto_2010.pdf (staženo 31.3.2019).

„Lord Howell meets the Chairman of the Emiri Diwan“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/lord-howell-meets-the-chairman-of-the-emiri-diwan> (staženo 22.4.2019).

„Minister for the Middle East visits Oman“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/minister-for-the-middle-east-visits-oman> (staženo 21.4.2019).

„Number 10 Press Briefing – Afternoon From 16 March 2011“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/number-10-press-briefing-afternoon-from-16-march-2011> (staženo 22.4.2019).

„Number 10 Press Briefing – Morning From 26 April 2011“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/number-10-press-briefing-morning-from-26-april-2011> (staženo 22.4.2019).

„PM's phone call with King of Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/pms-phone-call-with-king-of-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„PM meets Prime Minister of Qatar“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/pm-meets-prime-minister-of-qatar> (staženo 6.4.2019).

„PM praises two-way partnership with Oman“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/pm-praises-two-way-partnership-with-oman> (staženo 21.4.2019).

„PM welcomes Qatari gas deal“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/pm-welcomes-qatari-gas-deal> (staženo 22.4.2019).

„Royal Visit sees strong reaffirmation of UK-UAE ties“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/royal-visit-sees-strong-reaffirmation-of-uk-uae-ties> (staženo 6.4.2019).

„Statement on the PM's meeting with King of Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-the-pms-meeting-with-king-of-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„Statement on the PM's meeting with the Qatari Prime Minister“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/statement-on-the-pms-meeting-with-the-qatari-prime-minister> (staženo 22.4.2019).

„Strengthening the UK's ties with the Gulf and the Middle East“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/strengthening-the-uks-ties-with-the-gulf-and-the-middle-east> (staženo 22.4.2019).

„Taskforce marks first 12 months and looks forward to forging even closer UK-UAE relations“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/taskforce-marks-first-12-months-and-looks-forward-to-forging-even-closer-uk-uae-relations> (staženo 21.4.2019).

„The Conservative Manifesto 2010: Invitation to Join the Government of Britain“. <https://conservativehome.blogs.com/files/conservative-manifesto-2010.pdf> (staženo 31.3.2019).

„The Labour Party Manifesto 2010: A future fair for all“. http://www.cpa.org.uk/cpa_documents/TheLabourPartyManifesto-2010.pdf (staženo 31.3.2019).

„The national security strategy – a strong Britain in an age of uncertainty“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/publications/the-national-security-strategy-a-strong-britain-in-an-age-of-uncertainty> (staženo 19.4.2019).

„The UK will be an active and distinctive voice in the Middle East“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/the-uk-will-be-an-active-and-distinctive-voice-in-the-middle-east> (staženo 21.4.2019).

„Transcript of the PM's YouTube interview in Oman“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/speeches/transcript-of-the-pms-youtube-interview-in-oman> (staženo 21.4.2019).

„UK and Gulf Ministers meet to forge deeper ties“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-gulf-ministers-meet-to-forge-deeper-ties> (staženo 7.4.2019).

„UK and UAE sign agreement on development co-operation“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/uk-and-uae-sign-agreement-on-development-co-operation> (staženo 21.4.2019).

„UK concern at policing of recent protests in Bahrain“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/uk-concern-at-policing-of-recent-protests-in-bahrain> (staženo 22.4.2019).

„UK concern over death sentence for Bahrain protestors“. Webová strana britské vlády GOV.UK. <https://www.gov.uk/government/news/uk-concern-over-death-sentence-for-bahrain-protestors> (staženo 22.4.2019).

„UK Relations with Qatar“. *House of Commons Library Debate Pack* (21.5.2018).

Sekundární literatura

Akseki, Emin. „Oman’s Foreign Policy Between 1970-2008“. Magisterská práce, Middle East Technical University, 2010.

Alshenqeti, Hamza. „Interviewing as a Data Collection Method: A Critical Review“. *English Linguistics Research* 3, č. 1 (2014): 39-45.

Atkins, Judi. „A Renewed Social Democracy for an ‘Age of Internationalism’: An Interpretivist Account of New Labour’s Foreign Policy“. *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 175–191.

Bank, André, Thomas Richter a Anna Sunik. „Durable, Yet Different: Monarchies in the Arab Spring“. *Journal of Arabian Studies* 4, č. 2 (2014): 163-179. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/21534764.2014.971647> (staženo 24. června 2018).

Barnwell, Kristi. „From Trucial States to Nation State: Decolonization and the Formation of the United Arab Emirates, 1952-1971“. Dizertační práce, University of Texas v Austinu, 2011.

Beech, Matt. „British Conservatism and Foreign Policy: Traditions and Ideas Shaping Cameron’s Global View“. *British Journal of Politics and International Relations* 13 (2011): 348-363.

Bevir, Mark. „Interpretation and its Others“. *Australian Journal of Political Science*, č. 40 (2005): 1-42.

Bevir, Mark. „Interpretive Approaches to British Government and Politics“. *British Politics* 1, č.1 (2006): 1-55.

Bevir, Mark a Oliver Daddow. „Interpreting foreign policy: National, comparative and regional studies“. *International Relations* 29, č. 3 (2015): 273-288.

Bevir, Mark, Oliver Daddow a Ian Hall. „Introduction: Interpreting British Foreign Policy“. *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 163-174.

Bevir, Mark a R.A.W. Rhodes. *Interpreting British Governance*. Londýn: Routledge, 2003.

Bevir, Mark a R.A.W. Rhodes. *Routledge Handbook of Interpretive Political Science*. Abingdon: Routledge, 2016.

Bin-Abood, Saif. „Britain's Withdrawal from the Gulf: with Particular Reference to the Emirates“. Dizertační práce, Durham University, 1992.

Blum, Gabriella. „Bilateralism, Multilateralism, and the Architecture of International Law“. *Harvard International Law Journal* 4, č. 2 (2008): 323-379.

Bryman, Alan. *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press, 2012.

Bulley, Dan. „Textualising British politics: Deconstructing the subject of British foreign policy“. *British Politics* 4, č. 3 (2009): 291-314.

Byman, Daniel. „Explaining the Western Response to the Arab Spring“. *The Journal of Strategic Studies* 36, č. 2 (2013): 289-320, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01402390.2013.773891> (staženo 24. června 2018).

Christie, Ross. „'Britain's Crisis of Confidence': How Whitehall Planned Britain's Retreat from the extra-European World, 1959-1968“. Dizertační práce, University of Stirling, 2004.

Coates Ulrichsen, Kristian. *Qatar and the Arab Spring: Policy Drivers and Regional Implications*. Washington, D. C.: Carnegie Endowment for International Peace, 2014.

DeVore, Marc. „The United Kingdom's last hot war of the Cold War: Oman, 1963-75“. *Cold War History iFirst* (únor 2011): 1-31. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14682745.2010.498823> (staženo 9.12.2016).

Forstenlechner, Ingo, Emilie Rutledge a Rashed Salem Alnuaimi. „The UAE, the Arab Spring and Different Types of Dissent“. *Middle East Policy* 19, č. 4 (zima 2012): 56-67.

Gaskarth, Jamie. „Interpreting Ethical Foreign Policy: Traditions and Dilemmas for Policymakers“. *British Journal of Politics and International Relations* 15 (2013): 192-209.

- Gause, Gregory. „British and American policies in the Persian Gulf, 1968-1973“. *Review of International Studies*, č. 11 (1985): 247-273. <http://www.jstor.org> (staženo 3.11.2016).
- Halliday, Fred. „The Gulf between Two Revolutions: 1958-1979“. *MERIP Reports*, č. 85 (únor 1980): 6-15. <http://www.jstor.org> (staženo 21.10.2016).
- Hall, Ian. „The Promise and Perils of Interpretivism in Australian International Relations“. *Australian Journal of Public Administration* 79, č. 3 (2014): 307-316.
- Hall, Ian a Nicholas Rengger. „The Right that failed? The ambiguities of conservative thought and the dilemmas of conservative practice in international affairs“. *International Affairs* 81, č. 5 (2005): 69-82.
- Hay, Colin. „Interpreting Interpretivism Interpreting Interpretations: The New Hermeneutics Of Public Administration“. *Public Administration* 89, č. 1 (březen 2011): 167-182.
- Honeyman, Victoria. „From Liberal Interventionism to Liberal Conservatism: the short road in foreign policy from Blair to Cameron“. *British Politics* 12, č. 1 (2017): 42-62.
- Johnson, Rob. „Out of Arabia: British Strategy and the Fate of Local Forces in Aden, South Yemen, and Oman, 1967–76“. *The International History Review* (2016): 1-22. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07075332.2016.1152994> (staženo 3.11.2016).
- Kechichian, Joseph. *Oman and the World: The Emergence of an Independent Foreign Policy*. Santa Monica: RAND, 1995.
- Kelly, Saul a Gareth Stansfield. „Britain, the United Arab Emirates and the defence of the Gulf revisited“. *International Affairs* 89, č. 5 (2013): 1203-1219.
- Kořan, Michal. „Jednopřípadová studie“. In *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák a kol. Praha: Portál, 2008.
- Leech, Philip a Jamie Gaskarth. „British Foreign Policy and the Arab Spring“. *Diplomacy and Statecraft* 26, č. 1 (2015): 139-160.
- Lefebvre, Jeffrey. „Oman’s Foreign Policy in the Twenty-First Century“. *Middle East Policy* 17, č. 1 (jaro 2010): 99-114.

Louis, William Roger. "Britain and the Middle East after 1945". In *Diplomacy in the Middle East: The International Relations of regional and Outside Powers*, ed. L. Carl Brown. New York: L. B. Tauris, 2006.

Maguire, Sam a Rhiannon Vickers. „Constructing Britain’s response to the Arab uprisings: A comparison of Bahrain and Libya“. Příspěvek přednesený v rámci BISA Conference, Birmingham, Spojené království, 21. června 2013.

McMunn, David. „Great Britain’s Withdrawal from the Persian Gulf 1968-1971: An Analysis of the Policy and the Process“. Dizertační práce, Georgetown University, 1974.

Mendel, Miloš. *Arabské jaro: Historické a kulturní pozadí událostí na Blízkém východě*. Praha: Academia, 2015.

Moshinsky, Ben. „The crisis in Qatar has come at a terrible time for the UK“. *Business Insider* (12.6.2017). <https://www.businessinsider.com/qatar-ik-economic-trade-ties-2017-6>.

Newsinger, John. *British Counterinsurgency: From Palestine to Northern Ireland*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2002.

Onley, James. „Britain and the Gulf Shaikhdoms, 1820–1971: The Politics of Protection“. *Center for International and Regional Studies Occasional Paper*, č. 4 (2009): 1-44.

Owtram, Francis C. „Oman and the West: State Formation in Oman since 1920“. Dizertační práce, London School of Economics and Political Science, 1999.

Peck, Sally. „Who owns London’s skyline“. *World Today* 68, č. 3 (duben a květen 2012): 34-35.

Peterson, J. E. „Oman: Three and a Half Decades of Change and Development“. *Middle East Policy* 11, č. 2 (léto 2004): 125-137.

Pickering, Jeffrey. *Britain’s Withdrawal from East of Suez: The Politics of Retrenchment*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1998.

Plekanov, Sergej. *Sultan Qaboos bin Said: A Reformer on the Throne*. Londýn: Trident Press, 2004.

„Political Reform in the Gulf“. *Strategic Comments* 7, č.1 (leden 2001): 1-2.

Quinn, Thomas, Judith Bara a John Bartle. „The UK Coalition Agreement of 2010: Who Won?“. *Journal of Elections, Public Opinion and Parties* 21, č. 2 (květen 2011): 295-312.

Redford, Pete a Matt Beech. „David Cameron’s pragmatic ‘liberal interventionism’ approach to foreign policy differs from that of his Conservative predecessors“. *LSE Blogs* (26.8.2011): 1-2.

Roberts, David B. „Understanding Qatar's Foreign Policy Objectives“. *Mediterranean Politics* 17, č. 2 (červenec 2012): 233-239. <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13629395.2012.695123?needAccess=true>.

Rossiter, Ash. „Britain and the Development of Professional Security Forces in the Gulf Arab States, 1921-71: Local Forces and Informal Empire“. Dizertační práce, University of Exeter, 2014.

Rozental, Andrés a Alicia Buenrostro. „Bilateral Diplomacy“. In *The Oxford Handbook of Modern Diplomacy*, eds. Andrew F. Cooper, Jorge Heine a Ramesh Thakur. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Saidy, Brahim. „Qatar’s Defense Policy: Smart Choices of a Small State“. Příspěvek přednesený v rámci konference Small States and the New Security Environment, Institute of International Affairs and the Centre for Small State Studies, University of Iceland, Reykjavík, Island, 26. června 2018.

Seldon, Anthony a Peter Snowdon. *Cameron at 10: The Verdict* (Londýn: William Collins, 2016).

Schaffer, Frederic Charles. „Ordinary Language Interviewing“. In *Interpretation and Method: Empirical Research Methods and the Interpretive Turn*, eds. Dvora Yanow a Peregrine Schwartz-Shea. Londýn: M. E. Sharpe, 2006.

Schreier, Margrit. *Qualitative Content Analysis in Practice*. Londýn: SAGE Publications Ltd, 2012.

Skeet, Ian. *Oman: Politics and Development*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 1992.

Smith, Martin J. „Re-centring British Government: Beliefs, Traditions and Dilemmas in Political Science“. *Political Studies Review*, č. 6 (2008): 143-154.

Smith, Simon C. „Britain's Decision to Withdraw from the Persian Gulf: A Pattern Not a Puzzle“. *The Journal of Imperial and Commonwealth History* 44, č. 2 (prosinec 2015):

328-351. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03086534.2015.1123541>
(staženo 9.12.2016).

Smith, Simon C. „Failure and success in state formation: British policy towards the Federation of South Arabia and the United Arab Emirates“. *Middle Eastern Studies* 53, č. 1 (2017): 84-97.

Takriti, Abdel Razzaq. „The 1970 Coup in Oman Reconsidered“. *Journal of Arabian Studies* 3, č. 2 (prosinec 2013): 155-173.

Valeri, Mark. „Oman’s mediatory efforts in regional crises“. *NOREF Expert Analysis* (březen 2014): 1-3.

von Bismarck, Helene. *British Policy in the Persian Gulf, 1961–1968: Conceptions of Informal Empire*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013.

von Bismarck, Helene. „Imperialism in the Age of Decolonization: British Policy in the Persian Gulf during the 1960s“. Příspěvek přednesený v rámci konference Deutsch-Britische Gesellschaft, Centre for British Studies, Humboldt University, Berlín, Německo, 5.11.2014.

White, Jim. „Oman 1965-1976: From Certain Defeat to Decisive Victory“. *Small Wars Journal* (2008): 1-15.

Willis, Matthew. „Britain in Bahrain in 2011“. *The RUSI Journal* 157, č. 5 (říjen-listopad 2012): 62-71.

Worrall, James. „Oman: The "Forgotten" Corner of the Arab Spring“. *Middle East Policy* 19, č. 3 (podzim 2012): 98-115.

Yates, Athol. „Western Expatriates in the UAE Armed Forces, 1964–2015“. *Journal of Arabian Studies* 6, č. 2 (prosinec 2016): 182-200.